

Den anden Bruuns Bro blev betalt af statsbanerne

HISTORIE

S: I disse dage raser
Bruuns Bros
...ner

østsiden. Kommunen tø
de imidlertid med at op
bygningerne, da statsba
ne påtænkte at føre trap
opgange op til denne sic
broen. Derfor gik komm
nen med til at lade et pri
konsortium opføre nogl
terim...ke basarer af tr
I 192...ortie
imic...
mu
mæ
H
r
s
r

Pragte LOKALHISTORIE

AARHUS: Euforien over n
bygninger er oftestor. DOKI
og de mange nye højhuse i by
en og på havnen er friske ek
sempler herpå. Men der er vel
ingen, der tror, at de bliver lige
så gamle som Domkirken? Af
og til går det i hvert fald ikke
som forventet med nye huse
i byen.

i bybilledet På tur med Turisten og Mar

FRA AARHUS STADSARKIV

AARHUS-HISTORIE: Pinsen er ensbetydende med udflugter til nær og fjern. Før bilen blev allemandseje gik pinse-udflugten dog som regel ikke længere end cyklen, sporgvognen eller kapervognen kunne bringe. Indtil

Hjørneejendommen »Klemenshus« skråt over for Domkirken er et eksempel på dette. Siden 1937 har arkitekt Høeg-Hansens flotte bankbygning i funkisstil ligget der, opført af...us og Omegns Bank, et i Nordea. Også in...»bankborg« lå her...ning. Den blev ved...ævnt »Klemens...« - og ikke »C«, alt staver Aar...n, Sankt Cle...

AARHUS STADSARKIV

agistraten - for demokratiets skyld

AARHUSWIKI 2019 ÅRHHUS STIFTSTIDENDE

AARHUS-HISTORIE: Efter...e tids forhandling og...riverier blev...rådet tirsdag aften...at Aarhus Kom...ed nogle få an...steringer skal beholde...stratsstyret i sin...e form. Trods de...ids fokus er det...reste, der har o...rfor byrådet i...te et magistratsstyre. 1950 vedtog Aarhus By...l med 17 stemmer...indføre magist...et var en markant...ing af den pol...styre...orm i Aarhus Kommune. Man forlod det såkaldte...ralsstyre med mange...valg, i 1949 var der 25, havde myndighed ind...hver deres fagområd...over til fem såkaldt...stratsafdelinger m...omfattende a...Borgmest...fødte format...ten. Lig i dag...rådet dengang...og lønnet rå...magistrat.?

AARHUS
STADSARKIV

Børnenes jul
Julen er først og fremmest fest. Med alle...

sammen med borgmesterkollegaen

rådmand. Rådmand...ttes så stærkt...tra...

gen C.C. Ander...

selsk...rådet om et u...denne gang b...na trod...

AARHUSWIKI 2019

Artiklerne i denne bog er skrevet af Aarhus Stadsarkiv og har i 2019 været trykt i Århus Stiftstidende.

Artiklernes indhold stammer fra AarhusWiki, der er Aarhus Stadsarkivs digitale opslagsværk om Aarhus' historie.

AarhusWiki indeholder artikler med vægt på historiske beskrivelser eller historiske vinkler på nutidige og aktuelle emner. Emnerne, der behandles, spænder vidt og omfatter alt, der har at gøre med Personer, Natur, Steder, Historiske perioder & temaer, Samfund, Erhverv og Kultur & fritid.

Læs mere om byens historie på [AarhusWiki.dk](https://aarhuswiki.dk) og [AarhusArkivet.dk](https://aarhusarkivet.dk).

Byens avis skabte byens bedste fotoalbum

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

Stiftstidendes historiske arkiv med virksomhedens dokumenter, udklipssamlinger og ikke mindst fotografier ligger i dag i Aarhus Stadsarkivs magasiner. Her har de ligget siden efteråret, da arkivet blev overdraget efter et ophold på Rigsarkivet. "Billedsamlingen" med avisens mange fotografier er samlingens skat. Her finder man ikke kun mange af de fotografier, der nåede frem til avisens spalter, men også en stor del af dem, der ikke kom så langt, men alligevel blev gemt til senere brug.

Stiftstidende har eksisteret i 225 år, hvad hele byen fejrer i disse dage. Der har i sagens natur ikke været fotografier i avisen i alle årene, og ikke alle fotografier er bevaret. Men et ukendt antal - der skal gøres op i hundredtusinder - har overlevet tidens tand og illustrerer nu ikke længere døgnets nyheder, men byens historie.

Stadsarkivet digitaliserer og registrerer hele tiden billeder fra samlingen. Samlingen kan ses på Aarhusarkivet.dk. Søg på "Århus Stiftstidendes fotosamling" og vælg herefter "online" under menuen "Tilgængelighed".

Stadsarkivet ønsker Århus Stiftstidende tillykke med de 225 år

Århus Stiftstidendes arkiv indeholder fotografier fra slutningen af 1930'erne og frem. Arkivet er en guldgrube i forhold til billeder fra besættelsestiden, og det er heldigvis ikke krig og ødelæggelse det hele. Deltagelse i algang var under besættelsen en måde at vise sit nationale sindelag, og landet over blev der under besættelsen afholdt flere af disse gåkonkurrencer. I Aarhus var der i 1942 både start og mål ved Restaurant Friheden - i dag Restaurant Terrassen i Friheden. Fotograf Inger Westphal Christiansen, 1942, Aarhus Stadsarkiv.

Aarhus er gennem de sidste 60 år blevet markant forment af den stigende trafik - en udvikling, som kan ses i Stiftstidendes fotoarkiv. I 1971 var der småt med plads i Søndergade, da Freddy Fræk indspillede en reklamefilm for Dansk Mejeriforening, og Stiftstidendes fotograf Jørn Timm var naturligvis på pletten til at forevige øjeblikket. Samme år ophørte sporvognskørslen i Aarhus, og Søndergade blev genindviet som gågade med tilnavnet Strøget. Fotograf Jørn Timm, 1971, Aarhus Stadsarkiv.

I dag har ligestillingen ramt de fleste hjem, og rengøring og børnepasning er ikke længere blot kvindens ansvar. Anderledes så det ud i 1950'erne. I 1958 var Stiftstidendes fotograf Ib Rahbek-Clausen på besøg i et aarhusiansk hjem, hvor en stakkels husfar ikke kunne læse sin bog i fred. Billedet blev bragt i avisen med følgende billedtekst: "Vær go' ved Deres familie, ogsaa naar der er hovedrengøring. Planlæg slagets gang, saa der hele tiden er en fredet plet. Saa vil De undgaa det uhyggepræg, der hviler over dette billede." Fotograf Ib Rahbek-Clausen, 1958, Aarhus Stadsarkiv.

Man kan med rette kalde Stiftstidende for byens fotoalbum for de sidste 80 år. Avisens fotografer har gennem årtier været tilstede ved store og små begivenheder i Aarhus. Som her på Rådhuspladsen i 1967, hvor årets kandidater til Frøken Aarhus-konkurrencen blev præsenteret. Fotograf Ib Rahbek-Clausen, 1967, Aarhus Stadsarkiv.

Legende børn i midtbyen er et sjældent syn i dag, men før SF0'ens tid - dengang da mor var hjemmegående - gav byens gader og stræder genlyd med bæreråb og -latter. Her er nogle sjippende børn blevet forevigt foran Hawaii-Baren på Mindebrogade. Og det er ikke kun børnene, der er forsvundet fra bybilledet. I baggrunden ses de nu nedrevne bygninger på Åboulevarden/ Europaplads. Fotograf Børge Venge, 1953, Aarhus Stadsarkiv.

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Togværksteder var byens største arbejdsplads - nu spilles der bold og musik

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: De fleste århusianere kender i dag det store område bag indkøbscenteret Bruuns Galleri som "DGI-byen" og konference- og koncertcenteret "Centralværkstedet". Men går man blot et par generationer tilbage, var området en af byens største arbejdspladser, for her blev størsteparten af DSB's tusinder af lokomotiver og togvogne gennem rigtige mange årtier sendt til reparationer, ombygninger og serviceeftersyn.

Den kæmpestore arbejdsstyrke, der var i sving døgnet rundt, satte sit præg på byen og området omkring Aarhus Banegård gennem mange år. Samtidig var støjen, røgen og luften fra de mange værksteder et markant islæt i dagligdagen for beboerne i de omkringliggende områder.

Britisk firma stod bag opførelsen

Jernbaneværkstedet - som Centralværkstedet oprindeligt hed - blev etableret i år 1862 af det engelske entreprenørfirma Peto, Brassey og Petts, da den første jernbane i Jylland, Aarhus-Langå-Randers-banen, blev etableret. Da DSB, De Danske Statsbaner, blev stiftet i år 1880, fik

TEMA

TØNNESENS TIDSBILLEDER

● Jens Tønnesen (1962-2014) var uddannet pressefotograf fra Århus Stiftstidende i 1991, men karrieren begyndte forinden i aktivistmiljøet i Øgadekvarteret, blandt andet i græsrodsavisen Byens Fri Blad i 1983.

● Kort efter stiftede han Chili Foto&Arkiv sammen med fotograferne Claus Haagensen og Søren Holm. Her virkede han frem til 1998, hvor han blev ansat ved Landbrugsavisen.

● I dag findes hans billeder i Stadsarkivets samling. Vi har i de foregående uger bragt historier om caféerne, fredsbevægelsen, havnen og de grønne koncerter illustreret af Tønnesens billeder.

● På AarhusArkivet.dk kan man se mange flere af Tønnesens tidsbilleder.

værkstedet navnet De Danske Statsbaners Centralværksted - i daglig tale blot kaldet Centralværkstedet.

Værkstedet var i mange år en af de vigtigste arbejdspladser for Aarhus, og i 1949 toppede beskæftigelsen, da der var over 1.850 ansatte på værkstedet.

Dieselbyg og færre baner

I 1950'erne blev damplokomotiver erstattet med diesellokomotiver, der krævede mindre vedligeholdelse. Og omkring 1970 blev mange sidebaner i det danske jernbaneland nedlagt, og DSB samlede derfor efterfølgende en større del af værkstedsarbejdet på centralværkstedet i København.

Derfor var der i slutningen af 1980'erne ikke længere den store brug for Aarhus Centralværksted. Antallet af ansatte var i begyndelsen af 1980'erne faldet til 7-800, og der skete stort set ingen nyansættelser.

I 1990 bestod værkstedet kun af tre afdelinger med ca. 450 ansatte, og samtidig blev lokomotivværkstedet flyttet til Sonnesgade, hvor der siden 1925 havde ligget lokomotivremiser.

DSB ville rive bygningerne ned

I 1991 søgte DSB om nedrivningstilladelse for de gamle værkstedsbygninger, da man ønskede at lukke de ikoniske værksteder i Aarhus helt ned - og samtidigt håbede på et hurtigt salg af det bynære område. Men ansøgning blev ikke godkendt af myndighederne, og nedrivningsplanerne mødte også en større folkelig modstand i den århusianske befolkning.

DSB besluttede først i 2009 at lukke Centralværkstedet helt og efterfølgende at flytte de sidste 160 medarbejdere til andre arbejdspladser rundt om i landet.

Fredningsmyndighedernes arbejde havde inden da trukket ud i voldsom lang tid til DSB's store irritation, og først i 2005 blev de fleste bygninger fredet.

Herefter valgte DSB at sætte ejendomme med et areal på godt 16.000 kvadratmeter til salg.

Idrætsfolket rykkede ind

Forinden var idrætscenteret DGI-Huset Aarhus i 2003 blevet indrettet i fire af de største værkstedshaller tæt beliggende ved Bruuns Galleri.

Først i 2007 fik idrætsforeningerne bag DGI-Huset

også held med at overtage de to nederste etager i Baumannhuset, hvor DSB og de mange værksteder siden 1910 havde haft kontorer.

I andre haller blev der blandt andet indrettet bo-

lighus og forretninger, men især oprettelsen af det store konferencecenter under navnet Centralværkstedet har tiltrukket byens interesse.

For her er der gode rammer til koncerter, events, konfe-

rencer og private arrangementer.

Den store hotelkæde Comwell overtog driften af stedet i december 2016.

Komponentværkstedet beliggende langs Spanien

blev som den seneste bygning revet helt ned og byggetomten fjernet i 2014. I disse dage skyder der nye byområder Frederiks Plads op på stedet.

Herretøjsbutikken Kaufmann på Strøget i Aarhus forhandler eksklusive tøjmærker og dyrt modetøj. Her viser ekspedient Kim Hartvig i juni 1994 skjorter frem for fotograf Jens Tønnesen. Foto: Jens Tønnesen, 1994, Aarhus Stadsarkiv.

Fra flipper til mærkevarer

Tøjforretningen Kaufmann på Søndergade har sine rødder tilbage til 1908, og i dag har forretningen bredt sig med butikker over hele landet.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Det var faktisk lidt af et tilfælde, at den unge handelsuddannede Axel Kaufmann fra Skælskør skulle blive butiksejer. Han havde besluttet sig for at rejse til Paris efter at have afsluttet sin uddannelse i en købmandsbutik i Skive, men en slentretur rundt i Aarhus, da han ventede på toget, skulle ændre rejseplanerne drastisk.

For forretningen Flip Centralen lige over for banegården søgte en ny lejer, og hurtigt gik rejsepengene i stedet til tre måneders leje og opkøb af et større parti paraplyer og regnfrakke.

Axel Kaufmann var kort forinden kommet til Aarhus sammen med sin forlovede og så, hvor meget der skete i byen op til Landsudstillingen i 1909. Kaufmann havde næse for forretning, og mente, at han kunne tjene gode penge på den største udstil-

ling i Danmark nogensinde, og overtog Flip Centralen på hjørnet af Ryesgade og Banegårdspladsen.

Butikken solgte primært papirflipper til skjorter, men tjente under Landsudstillingen specielt mange penge på paraplyer, da det regnede en stor del af året. Året efter i 1910 købte Kaufmann Flip Centralen.

Åbner ny butik på Strøget

I 1921 blev Reginabygningen med blandt andet hotel og biograf indviet på hjørnet af Østergade og Søndergade. Axel Kaufmann solgte Flip Centralen til butikkens førstemand, og åbnede i stedet butikken Herremagasinet Regina i Regina bygningen.

Butikken var i starten ikke særlig stor, men Kaufmann opkøbte langsomt mere plads – og omdøbte butikken til Axel Kaufmanns Herreekviperingshandel, hvor man kunne købe alt til herrebeklædning.

Den driftige Kaufmann indså samtidig, at skjorteflip-

per var på vej ud af mandemoden til fordel for skjorter med fast flip. Derfor etablerede han sin egen skjortefabrik, der først lå i Jægergårds-gade, men senere flyttede til Fredensgade. Skjortefabrikken eksisterede fra 1930'erne til 1960'erne og stod også for skrædderopgaver.

Nye butikker landet over

Og der var nok at lave, for Kaufmann udvidede i midten af 1930'erne med butikker i Kolding, Aalborg og København, og i 1937 kom en butik i Viborg til med den nyeste herremode fra England. Og Kaufmann selv yndede at levere noget af tøjet lastet i sidevognen til sin motorcykel til de nye butikker rundt om i landet.

Trods verdenskrigen og lavkonjunkturer klarede Kaufmanns butikker sig godt, og i Aarhus kunne man i 1959 gennemføre en større udbygning af butikken på Strøget, året efter 50-års jubilæet.

Axel Kaufmann døde i 1970

TEMA

TØNNESENS TIDSBILLEDER

● Jens Tønnesen (1962-2014) var uddannet pressefotograf fra Århus Stiftstidende i 1991, men karrieren begyndte forinden i aktivistmiljøet i Øgadekvarteret, blandt andet i græsrodsavisen Byens Fri Blad i 1983.

● Kort efter stiftede han Chili Foto&Arkiv sammen med fotografene Claus Haagensen og Søren Holm. Her virkede han frem til 1998, hvor han blev ansat ved Landbrugsavisen.

● I dag findes hans billeder i Stadsarkivets samling.

● Vi har i de foregående uger bragt historier om caféerne, fredsbevægelsen, havnen og de grønne koncerter illustreret af Tønnesens billeder.

● På AarhusArkivet.dk kan man se mange flere af Tønnesens tidsbilleder.

og overlod butikken til hans søn, Lrs. Axel Kaufmann Junior, som havde været i partnerskab med faderen om butikkens siden 1959.

I 1983 kom barnebarnet, Henrik Axel Kaufmann ind i ledelsen af butikken. Han blev senere administrerende direktør og hans søster, Anne Mette Kaufmann, blev sam-

tidig bestyrelsesformand for det familieejede selskab.

I perioden fra 1992 til 2011 blev der etableret yderligere 12 nye Kaufmannbutikker landet over, og fra 2010 kunne kunderne også benytte sig af en webbutik.

Mange dyre mærker

Kaufmann forhandler i dag

modetøj blandt fra mærkerne Polo Ralph Lauren, Hugo Boss, Sand, Jacob Cohën, Lacoste, Tiger of Sweden, EA7 med flere.

Undervejs har man også etableret herretøjskæden Quint, som åbnede sin første butik i 1999. Ideen til butikken kom fra USA, og tanken var at åbne en multi-brand butik, der kunne ramme den individuelle stil i målgruppen 15-30 år. Modekæden har i dag butikker over hele landet, men en stigende del af omsætningen hentes via salg gennem webbutikken.

I dag er der 18 Kaufmann-butikker og 21 Quintbutikker på landsplan. Derudover driver selskabet to Axel-butikker i København og Aarhus og beskæftiger i alt 280 medarbejdere.

Kaufmann-koncernen, der stadig er i familieje og har hovedsæde i Aarhus, har en egenkapital på næsten 150 mio. kr. og en årlig omsætning omkring en halv milliard kroner, viser de seneste regnskabstal.

Fra lokal trælasthandel til landsdækkende byggemarkedskæde

I sidste halvdel af 1800-tallets Aarhus fandtes adskillige handelsdrivende med større udbud inden for tømmer og byggematerialer, men to århusianske virksomheder skulle med tiden vise sig at skille sig ud fra resten. Aarhus Trælasthandel og Aarhus Tømmerhandel blev branchens førende i mere end 100 år. I denne uge bringer vi historien om Aarhus Trælasthandel.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I 1896 blev Aarhus Trælasthandel A/S dannet efter en sammenlægning af de to århusianske tømmerhandlere "Petersen & Matzen" og "Jørgensen & Stilling".

Tømmer, brædder, planer og andre bygningsmaterialer skulle nu sælges fra ét stort nydannet aktieselskab.

Denne sammenlægning betød, at deres tidligere indbyrdes konkurrence nu blev afløst af, at de under fælles tag kunne drage nytte af stor-drift. Allerede inden sammenlægningen var "Jørgensen og Stilling" kendt som landets største i trælastbranchen, uden for København vel at mærke.

Træ for flæsk

I midten af 1800-tallet havde det ikke været usædvanligt, at en handel med for ek-

sempel norske træeksportører udmøntede sig i en byttehandel med smør, kød og flæsk.

Det var tilmed ikke altid førsteklases fødevarer, der blev videregivet til nordmændene i byttehandlere, og sansen for at handle kløgtigt betød, at "Jørgensen og Stilling" blev en af landets største inden for branchen.

Ved kompagnon Harald Jørgensens død i 1901 nævntes det således i dødsannoncen, at når Aarhus' historie som storhandelsstad med tiden skulle nedfældes på papir, ville Harald Jørgensens indsats som købmand blive anerkendt med største selvfølgelighed. Det forlød også, at han var med til at skabe den økonomiske opgangstid, der sikrede Aarhus titlen som jysk handelshovedstad.

Planer om høvleværk

Under ledelse af direktør J.M. Stilling var forretningsmantraet for Aarhus Trælasthandel helt fra begyndelsen, at

virksomheden skulle ledes med det formål "at ekspedere reelt, hurtigt og til tidens billigste priser".

Ambitionerne var store, og således skilte dette nye foretagende i anledning af dets stiftelse ambitiøst med tanken om at opføre et nyt save- og høvleværk med tidens allerbedste maskiner.

Virksomheden blev til at begynde med drevet fra de eksisterende kontorer på Vesterbro og Fredensgade 27, men det var ikke uden økonomiske kvaler, at man fik sit nyetablerede høvleværk på Hjortensgade stablet på benene.

Efter flere anmodninger fik Aarhus Trælasthandel ikke medhold ved byrådet i, at kommunen skulle påtage sig sin del af omkostningerne ved tilførsel af vandledninger til brandsikring såvel som tilskud til opførsel af et plankeværk eller andet forsvarligt hegn mellem Aarhus Trælasthandels område ved Hjortensgade og kom-

munens jorder.

Få år senere, i år 1900, blev denne vindomsuste Hjortensgadegrund solgt til en samling af fyrretyve tømmermestre, mens Aarhus Trælasthandel på samme tid erhvervede sig et område ved Læssøsgade.

Forudså prisstigninger

Aarhus Trælasthandel importerede blandt andet træ fra den amerikanske østkyst. Herfra kom store nåletræer

fra Florida, som var godt en månedens farefuld færd undervejs med skib.

I en verden, hvor globalisering endnu ikke var et modeord, gjorde Aarhus Trælasthandel sig tanker, om hvordan markedet ville reagere på, at svenske trævareeksportører i begyndelsen af 1900-tallet havde oprettet sammenslutninger, der kunne være med til at forhøje priserne på tømmer betydeligt.

De skulle også tage højde for Storbritanniens mangel på tømmer efter tidligere års overproduktion. Dette mindre udbud af varer sammenholdt med den omstændighed, at Boerkrigen i Sydafrika var ovre, og at de krigshærgede egne derfor havde et markant større behov for tømmer til genopbygning, betød, at Aarhus Trælasthandel forudså prisstigninger på trævaremarkedet i denne første del af århundredet.

Vækst i Aarhus

I sommeren 1908 fraflyttede Aarhus Trælasthandel sin adresse i Fredensgade. Det fik nu hovedkontor ved Ve-

sterbro Torv.

Med en stort anlagt landsudstilling året efter, og en markant befolkningsvækst var der nye tider på vej i Aarhus. Det samme gjaldt for Aarhus Trælasthandel, hvor J.M. Stilling samme år blev afløst som administrerende direktør af sin søn Gerhard Stilling.

Ved overdragelsen af direktørposten nævntes det i Århus Stiftstidende, at Aarhus Trælasthandel A/S var blevet en landskendt forretning og den største inden for sin branche i Danmark. Ja, muligvis i hele Norden.

Da det mest af alt var et jubelskrift i anledning af den gamle direktørs tilbagetreden, kan det virke som en overdrivelse, at Aarhus Trælasthandel skulle omtales som Nordens største, men ikke desto mindre var der gode år forude. Første Verdenskrig ændrede ikke markant på importen, og ved årsskiftet til 1918 blev detaildelen af Aarhus Trælasthandel opsplittet i de to aktieselskaber Frederiksbjerg Trælasthandel ved Læssøsgade, og Vesterbro Trælasthandel.

DU FINDER TAKENOW I
AARHUS • RANDERS
AALBORG • HORSSENS
FREDERICIA • ODENSE

takeNOW

**Lej din egen reol,
gulvstand eller aflåst
vitrineskab**

- Ingen skjulte gebyr
- Følg dit salg online
- Månedlig udbetaling
- Kun 10% i salgskommission
- Alarm og videoovervågning over din ting
- Gratis prismærker

VARMETAB AFSLØRES MED TERMOGRAFI

Bestil **GRATIS HUSTJEK** på www.bestil-hustjek.com eller tlf: 70 60 59 44

JYDSK
TAGTEKNIK A/S

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Byggemarkedet Silvan havde i november 1993 stort besøg til "Gør-det-selv-klubben", hvor kunderne deltog i foredrag og fremvisning af byggeprodukter til hus og hjem.
Foto: Jens Tønnesen

Silvan bliver opkøbt

Hovedaktionær i de to selskaber blev det nyoprettede Det Danske Trælastkompagni A/S (DDT). Efter flere opkøb og selskabsovertagelser i mellemkrigsårene og i begyndelsen af efterkrigstiden overtog DDT i 1966 den i Slagelse beliggende trælasthandel "Silvan", der kan spores tilbage til 1874.

Med Vesterbro Trælasthandel som moderselskab åbnedes i sommeren 1970 et nyt Silvan tag-selv byg-

gemarked på 2800 m² ved Silkeborgborgvej og Daugbjergvej. Etableringen af dette Hus-Have-Hobby supermarked blev første skridt til den senere landsdækkende byggemarkedskæde med navnet Silvan. Vesterbro Trælasthandel fortsatte ved siden af Silvan som selvstændig trælastvirksomhed, men blev som en del af en større omlægning af byggemarkeder i aktieselskabet "Danske Trælast" samlet under STARK navnet i 2004/2005.

TEMA

TØNNESENS TIDSBILLEDER

Jens Tønnesen (1962-2014) var uddannet pressefotograf fra Århus Stiftstidende i 1991, men karrieren begyndte forinden i aktivistmiljøet i Øgadekvarteret, blandt andet i græsrodsavisen Byens Fri Blad i 1983.

Kort efter stiftede han Chili Foto&Arkiv sammen med fotografene Claus Haagen og Søren Holm. Her virkede han frem til 1998, hvor han blev ansat ved Landbrugsavisen.

I dag findes hans billeder i Stadsarkivets samling. Vi har i de foregående uger bragt historier om caféerne, fredsbevægelsen, havnen og de grønne koncerter illustreret af Tønnesens billeder. På AarhusArkivet.dk kan man se mange flere af Tønnesens tidsbilleder.

Dejlige Danmark
Udflytter med indhold og hygge

Koldingfjord - 3. feb. (Sygeplejehistorisk Museum) Bus, entré, rundvisning, kaffe & kage..... 395 kr.
Færgetroen - 10. feb. Bus, ta' selv kagebord og kaffe..... 220 kr.
Rask Mølle Kro - 17. feb. Bus og middag..... kr. 350 kr.
Flensborg med ophold Onsdage: 6/2 - 20/2 - 6/3 - 20/3 - 3/4 Lørdage: 9/2 - 23/2 - 9/3 - 23/3 - 13/4 Pris pr. person..... 150 kr.
Indkøbstur til Fleggaard Hver 1. og 3. mandag, samt 1. lørdag i måneden 2/2 - 4/2 - 18/2 - 2/3 - 4/3 - 18/3 Pris pr. person..... 75 kr.

Centrum Turist
86 19 00 00
Se mere på www.centrumturist.dk

Musikskole inviterer piger til jazzcamp

VINTERFERIE

AARHUS: I rapporten "Kønsbalancen i rytmisk musik" fra 2012 blev det slået fast, at kun 20 procent af aktørerne i musikbranchen er kvinder. Det vil Jazz Camp og Jazz Danmark gerne lave om på,

og derfor inviterer Jazz Camp alle piger i alderen 10 til 15 år til at deltage i årets Jazz Camp på Aarhus Musikskole i vinterferien.

Skolen henvender sig til alle uanset musikalsk niveau, og man kan spille på sit eget instrument eller prøve noget nyt. Arrangørerne lover,

at alle vil blive udfordret og får det sjovt uanset forudgående erfaringer. Målet med JazzCamp er, at "øge antallet af kvindelige instrumentaler på den rytmiske musikscene for at fremme en ligelig kønsbalance i musikmiljøet".
Se mere på www.aarhus-musikskole.dk. /EXP

hwam Living
- din lokale brændeovnsbutik

Intelligent VÆRME

JANUAR KAMPAGNE

Kig ind - Vi har et stort udvalg af miljørigtige brændeovne i høj kvalitet.

HWAM brændeovne SPAR -2.000,- kr.
Brændeovne med SmartControl SPAR -2.500,- kr.

Foerlev Møllevej 3 | 8660 Skanderborg |
T: 7217 0026 | www.hwamliving.dk |

JYSK FYNske MEDIER SØGER TRAINEES

Går du med et ønske om, at gøre karriere i salgsbranchen?

Vil du sætte skub i din karriere med en 12 måneders salgsuddannelse i et af Danmarks største mediehuse, så er det nu du skal slå til.

Du bliver en del af Jysk Fynske Mediers stærke team af medierådgivere.

Som en del af et hold på 6 trainees ansættes du på et af vores salgskontorer i Odense/ Fyn eller Kolding/ Trekantsområdet eller Århus. pr. 1. april 2019.

Uddannelsen er en kombination af teori, praktik og oplæring

Uddannelsen er modulopdelt både teoretisk og "hands-on" del i det lokale mediehus. Uddannelsen vil give dig indblik i mediernes funktioner.

Du skal søge salgsuddannelsen

hvis du har erfaring indenfor salg, eller har en salgsmæssig grunduddannelse. Du skal naturligvis også være villig til at lære.

jysk fynske medier

Helt lavpraktisk

Du skal have kørekort + egen bil, og du får din egen kundeportefølje. Velordnede arbejdsforhold inklusive pension, kørselsgodtgørelse efter statens takster.

Klik ind på www.jfmedier.dk hvor du kan læse meget mere og søge stillingen. Der er ansøgningsfrist d. 17. februar.

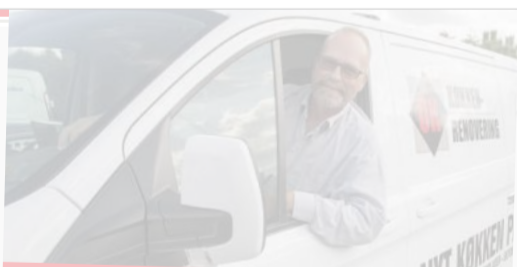
Har du spørgsmål til Salgs-Trainee uddannelsen, er du velkommen til at sende en mail med dine spørgsmål, til frisch@jfmedier.dk.

Læs mere og søg stillingen på: jfmedier.dk

Nye låger

- monteret på 1 dag

Skift kun låger efter mål, skuffer, evt. bordplade og... dit køkken bliver som nyt!

Jesper har bilen fuld af flotte låger.

Giv ham et kald - og han kommer gerne hjem til dig, så I kan finde lige præcis den lågetype, der passer bedst til dit køkken.

OK KØKKEN-RENOVERING

KØKKEN · BAD · GARDEROBE

Ring og bestil et gratis hjemmebesøg!

JESPER CHRISTENSEN

T: 40 29 70 28

Danmarks eneste landsdækkende kæde - din garanti for trykthed og kvalitet

AARHUS WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Barnow var århusiansk for byggemarked

Når du svinger forbi byggemarkedet, træder du typisk ind i en virksomhed med mere end 150 år på bagen og med rødder i Aarhus. I sidste halvdel af 1800-tallets Aarhus fandtes adskillige handlende med tømmer og bygningsartikler. Byen voksede. Men to århusianske virksomheder skilte sig ud. Aarhus Trælasthandel og Aarhus Tømmerhandel blev branchens førende i mere end 100 år. I denne uge bringer vi historien om Aarhus Tømmerhandel.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Aarhus Tømmerhandel, senere kendt som byggemarkedet "Barnow", havde i årtier adresse på grunden, hvor Nobelparken i dag ligger. Tømmerhandlen på Randersvej ophørte med at eksistere 1. september 1992, men har en rig baggrundshistorie.

Købmand Marinus Meden havde i 1852 etableret en blandet landhandel med lager ved Mejlgedes byport, og i 1896 valgte en aldrende Meden at overdrage forretningen til de to købmænd J. Jacobsen og P. Petersen for en pris af 100.000 kr. Det tilhørende varelager måtte de overtage til indkøbspris. Den nye virksomhed fik navnet "Aarhus Tømmerhandel ved Jacobsen & Petersen".

Den 18. august 1899 udbrød der brand på Aarhus Tømmerhandels lagerplads ved Mejlgedes port. Ilden havde så gode betingelser, at den bredte sig til de omkringliggende bygninger og dermed også det store og prægtige Mejlborg bygningskompleks, som udbrændte. I kølvandet på den omfattende brand debatteredes i byrådet muligheden for, at Petersen & Jacobsen kunne få anvist en ny og passende tømmerplads uden for den direkte bybebyggelse. Det førte til, at tømmerplads og savværk blev placeret på et stort areal nær kommunehospitalet på den vestlige side af det, der dengang kaldtes Randers Landevej.

Barnow tegner fremtiden
Niels Barnow havde allerede oparbejdet et grundigt kend-

skab til Aarhus Tømmerhandel som bogholder og prokurist, da han i 1914 blev medindehaver af virksomheden sammen med sin svoger, Søren J. Henriksen.

Aarhus Tømmerhandel blev i denne tid kendt som en af landets ældste specialforretninger inden for dets område. Aarhus Tømmerhandel importerede især træ fra Sverige og Finland, men cement fra Aalborg blev efterhånden også en ofte forekommende handelsvare.

Da Henriksen efter længere tids sygdom i 1924 gik bort, blev Niels Barnow eneindehaver. Det var ikke ukendt område for Niels Barnow at stå med et stort ansvar, for han var en driftig herre og påtog sig således mange tillidshverv i byens mange virksomheder og organisationer. Han havde desuden i mange år været svensk vicekonsul og markerede sig med stort engagement i det politiske liv hvor han i en periode i 1920'erne var byrådsmedlem. Det gav sig udslag i talrige menings-tilkendegivelser i den lokale presse.

Universitet skubber til byggemarkedet

I begyndelsen af 1930'erne lå det fast, at universitetet skulle opføres nær Niels Ebbesens Vej (det tidligere Randers Landevej), hvor Aarhus Trælasthandel havde noget af sin oplagringsplads. I 1934 indgik Barnow en aftale med Aarhus Kommune om salget af hele oplagringspladsen på den vestlige side af Niels Ebbesens Vej for 230.000 kr., og med endelig rømning i 1939.

Mange i Aarhus drog et let-telsens suk, da det var frygtet, at et salg til anden side

Nobelparken under opførelse i 1998. På dette sted lå den kendte Aarhus Tømmerhandel, også kendt som Barnow. Foto: Jens Tønnesen, 1998, Aarhus Stadsarkiv.

kunne medføre en uønsket høj bebyggelse i og omkring den kommende universitetspark. Aarhus Tømmerhandel flyttede i stedet til det store område på hjørnet af Nordre Ringgade og Randersvej.

I 1939 optog Niels Barnow sine to sønner Erik og Poul Barnow som ansvarlige interessenter i firmaet, og i 1954 blev Aarhus Tømmerhandel indregistreret som et aktieselskab med en samlet aktiekapital på 2 mio. kroner. Året efter afgik Niels Barnow ved døden. Med sønnerne, Poul og Erik, i spidsen etableredes

i 1957 en ny afdeling af Aarhus Tømmerhandel på Hjulbjergvej i Holme.

Poul Barnow, med tilnavnet "Den syngende direktør", valgte i 1974, at udtræde af direktionen for at hellige sig sit nye liv i Spanien. Erik Barnow fortsatte dog ufortrødent, og i juni 1975 lanceredes byggemarkeds-konceptet "Barnow Byggemarked". Byggematerialer skulle ikke længere hentes fra kældre, lofter og skure, men var nu samlet under et tag i en ombygget lagerhal.

Knap halvandet år se-

nere overtog Aarhus Tømmerhandel aktiekapitalen i Grundfør Tømmerhandel. Dette blev den sidste store udvidelse af forretningen, inden tømmerhandlen i 1985 blev solgt til bygmester Alex Poulsens "Holdingselskabet af 21.8.1970 A/S". Forinden var begge brødre gået bort, og Poul Barnows enke, Annelise, var i 1983 blevet ene-ejer af virksomheden.

Polemik om Barnowgrunden

Tiden op til Aarhus Tømmerhandels endelige lukning i

FAKTA

TØNNESENS TIDSBILLEDER

- Jens Tønnesen (1962-2014) var uddannet pressefotograf fra Århus Stiftstidende i 1991, men karrieren begyndte forinden i aktivistmiljøet i Øgadekvarteret, blandt andet i græsrodsavisen Byens Fri Blad i 1983.

- Kort efter stiftede han Chili Foto&Arkiv sammen med fotografene Claus Haagensen og Søren Holm. Her virkede han frem til 1998, hvor han blev ansat ved Landbrugsavisen.

- I dag findes hans billeder i Stadsarkivets samling. Vi har i de foregående uger bragt historier om caféerne, fredsbevægelsen, de grønne koncerter – og senest en lille serie virksomhedsportrætter – illustreret af Tønnesens billeder.

- På AarhusArkivet.dk kan man se mange flere af Tønnesens tidsbilleder.

1992 var præget af mange spekulationer om et salg af hjørnegrunden ved Randersvej og Nordre Ringgade.

Hjørnegrunden var efterhånden blevet et guldæg, og grundens høje ejendoms-værdi berettigede ikke længere til en udnyttelse som tømmerhandel. Ved Alex Poulsens opkøb i midten af 80'erne havde mange forventet et nært forestående salg, men der gik alligevel nogle år med masser af uforløste planer og økonomisk nedgang, før der kom en afgørelse.

I februar 1992 var økonomien så dårlig, at en tredjedel af medarbejderne blev fyret, og flere afdelinger af tømmerhandlen måtte lukke, og Aarhus Tømmerhandel på Randersvej lukkede og slukkede 1. september 1992. Året efter blev dele af de kendte Barnowbygninger revet ned som følge af en udvidelse af Randersvej.

Efter flere mislykkede forsøg på at igangsætte byggeri på grunden lykkedes det endelig i 1998 at påbegynde arbejdet med at opføre de første bygninger i det nye universitetsbyggeri Nobelparken.

Politik og løjer på dagsordenen

I over 50 år har byens yngste borgere haft en stemme overfor politikerne. Århus Ungdommens Fællesråd er et forum for byens ungdomsforeninger, som blandt andet organiserer sidste skoledag, og er partner i arbejdet omkring Børne- og Ungebyrådet.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Århus Ungdommens Fællesråd (ÅUF) er en paraplyorganisation for idébestemte og samfundsengagerende ungdomsforeninger i Aarhus Kommune.

I over 50 år har ÅUF været samlingspunkt for ungdomsforeningerne i Aarhus Kommune, og stået for arrangementer og projekter, der er med til skabe et indholdsrigt fritidsliv for kommunens børn og unge. ÅUF fungerer også som bindeled mellem kommunen og ungdomsforeningerne. Ligesom de står rådighed for forenin-

gerne med rådgivning, hvis de har brug for det.

Oprettelsen

I februar 1955 blev Århus Ungdommens Samarbejdsudvalg, der kan betegnes som en forløber for Århus Ungdommens Fællesråd, oprettet. Med oprettelsen af samarbejdsudvalget blev der skabt et forum for byens ungdomsarbejde og en kontakt til det kommunale.

Få år senere ønskede man i samarbejdsudvalget at styrke rammerne for ungdomsarbejdet i kommunen.

Derfor sendte den daværende ungdomskonsulent i foråret 1958 et forslag til en rammeskitse for en nærmere kontakt med ungdommen i

Aarhus til daværende rådmand for magistratens 4. afdeling, og senere borgmester, Bernhardt Jensen.

Jensen anså dog forslaget for at være for omfattende og kompliceret med for mange råd, udvalg og repræsentanter. Det kunne risikere at øge de eksisterende problemer med mangel på ledere i ungdomsforeningerne, da lederne så ville bruge deres energi i de mange udvalg og råd i stedet for i deres respektive foreninger. Bernhardt Jensen foreslog derfor at forenkle forslaget.

Efter en debat mellem ungdomsforeningerne om forskellige forslag opstod idéen om fællesrådet. Og på et konstituerende møde 3.

juni 1958 besluttede repræsentanter for 20 ungdomsforeninger i Aarhus at oprette Århus-Ungdommens Fællesråd.

Det skulle bestå af en repræsentant for hver af de tilsluttede ungdomsforeninger. Fritidsudvalget deltog ved mødet, og med Bernhardt Jensen som formand godkendte de enstemmigt det nyoprettede ÅUF. Oprettelsen skete med et ønske om at erstatte samarbejdsudvalget med det formål "at skabe et bredere forum for det frie ungdomsarbejdes tilknytning til bystyret."

Sidste skoledag

Siden 1997 er der hvert år på skolernes sidste skole-

dag blevet afholdt et arrangement for eleverne i Mindeparken, som Århus Ungdommens Fællesråd har arrangeret i samarbejde med Ungdomsringen. Skikken med at skeje ud på den sidste skoledag går år tilbage, og i 1957 kunne man i Århus Stiftstidende læse om "Den omsiggribende skik, at elever til den sidste skoledag skal finde på alskens tosserier".

I Aarhus havde det i mange år været en tradition for afgangseleverne fra folkeskolen at mødes til fejring i Mindeparken og andet steds rundt omkring i byen.

I 1996 kom der øget fokus på fejringen, da der gennem nogle år havde været problemer med nogle af de un-

ges opførsel. Noget, der ivrigt blev debatteret i Stiftstidendes debatsektion.

Århus Ungdommens Fællesråd meldte sig på banen som tovholder for at afholde et arrangement for de unge mennesker. Da en del af afgangseleverne i forvejen kom i Mindeparken, var det et oplagt valg for ÅUF.

Arrangementet gav mulighed for at holde samling på afgangseleverne, og samtidig skabe nogle trygge rammer for en mindeværdig dag. Der bliver stillet faciliteter til rådighed, arrangeret koncerter samt mulighed for at købe mad og drikke.

I 2016 blev Mindeparken skiftet ud med Botanisk Have, da bilræsset Classic Race

Udklædning og løjer på sidste skoledag er ikke en ny ting. Her er det udklædte afgangselever fra Elise Smiths Skole, som stiller op på Stiftstidendes fotograf ved Bispetorvet i 1961. Siden 1997 er det Århus Ungdommens Fællesråd, som har arrangeret sidste skoledag for byens afgangselever. Fotograf Ib Rahbek-Clausen, 1961, i Aarhus Stadsarkivs samlinger

FAKTA

NYT I ARKIVET

- Stadsarkivet har netop lagt Århus Ungdommens Fællesråds arkiv online på AarhusArkivet.dk.
- Arkivet går tilbage til organisationens begyndelse i starten af 1950'erne og fortæller historien om organisationens virke og de mange ungdomsforeninger fra begyndelsen og frem til dag.
- Se mere på www.AarhusArkivet.dk og læs med her i dag om fællesrådets historie og virke.

Aarhus blev afholdt samme dag.

Børne- og Ungebyrådet

På trods af det til tider lune og regnvåde vintervej er der

mennesker at finde på skøjtebanen foran Musikhuset, også her har ÅUF haft en finger med i spillet.

Banen blev ellers lukket af kommunen i 2011. Men på

grund af arbejde fra Aarhus' Børne- og Ungebyråd blev det i Aarhus Byråd besluttet at genopføre skøjtebanen i 2015.

Børne- og Ungebyrådet er

et samarbejde mellem Århus Ungdommens Fællesråd og Magistratsafdelingen Børn og Unge.

Rådet blev oprettet på for- søgsbasis i 2007 som et led i

udarbejdelsen af Aarhus' nye Børne og Ungepolitik. Efter- som forsøget havde været en stor succes, blev det i 2009 gjort permanent. Rådet består af 31 medlemmer og ni suppleanter.

Gennem Børne- og Ungebyrådet får børn og unge mulighed for at engagere sig i deres by og være med til at påvirke, hvilken retning den skal udvikle sig. Der bliver afholdt syv byrådsmøder om

året, og der bliver behandlet op til fire emner pr. møde. Nogle af de behandlede emner kan ende ud i en indstilling til det voksne byråd. De forslag, som ungebyrådet stiller, har det voksne byråd forpligtiget sig til at skulle behandle.

Ud over skøjtebanen har Børne- og Ungebyrådet også kæmpet for blandt andet ordblinde, sund skolemad og bedre undervisningsmiljø.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Hvad var byrådets bedste beslutning

Aarhus Byråd fylder 150 år. Aarhus Stadsarkiv fejrer jubilæet ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? Alle kan være med til at vælge, hvilke beslutninger som var særligt væsentlige for byens udvikling og som har gjort Aarhus til den by, den er i dag.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år er det 150 år siden, Aarhus Byråd trådte sammen som den første egentlige folkevalgte forsamling. Det lokale folkestyre blev indført 1. januar 1869, og denne uges kandidater til afstemningen om byrådets bedste beslutning gennem tiderne er dermed alle fra 1869. Aarhus får et moderne politikorps, det første folkebibliotek indvies, og byrådsalen bliver åbnet for tilhørere, men hvilken beslutning er den bedste, folkestyret har frembragt for byen? Det kan du være med til at bestemme. Læs mere om kandidaterne og stem på din favorit fra 1869.

Fiskergade i 1870 – lige efter byens nye bygningsnummersystem, var blevet indført. Fotograf Iver Frederiks Dresler, Aarhus Stadsarkiv.

1869 – Byen får nyt husnummersystem

Aarhus får sit første husnummersystem, da man i 1700-tallet begynder at brandforsikre byens ejendomme. Egentlige husnumre havde man fortsat til gode. Man boede ikke i Rosensgade 15, men "i huset ved siden af slagteren" eller "i Høegh-Guldbergs gård".

I 1827 besluttede stiftamtet, at alle huse og gårde skulle have et tydeligt nummer, som skulle males over indgangen til huset. Bag beslutningen lå et ønske om at gøre panteregisteret mere pålideligt. Herefter indførtes i Aarhus Købstad husnumre med en fortløbende nummerering fra 1 til knap 1000. Nummersystemet var dog noget anderledes end i dag. Eksempelvis svarede husnummer 67 til Mejlgade 36, mens husnummer 488 svarede til Fiskergade 25.

I 1869 var nummersystemet blevet for uoverskueligt, og det var derfor nødvendigt at ændre det. De enkelte gader fik nu alle numre fra 1 og op efter. Man hentede inspiration i de engelske husnumre, hvor de ulige numre var i den venstre side af gaden og de lige i den højre side. Højre og venstre side blev beregnet ud fra, at man stod med ryggen mod centrum og begyndte med de laveste numre og gik opad. Det er det nummersystem, der stadig bruges.

Aarhus Kommune havde dog tyvstartet det nye system og gader anlagt efter 1864 fik også nummerering efter det nye system - eksempelvis Østergade.

1869 – Byen får et moderne politikorps

Aarhus Byråd nedsatte i 1867 en komité med det formål at reformere byens politi. Det skete efter anmodning fra den nye politimester og byfoged Louis Hammerich. På det tidspunkt bestod politistyrken af 5 politibetjente og 12 vægttere med en vagtmester som leder.

Byrådets komité hentede inspiration fra Odense og København. Resultatet af arbejdet blev, at hele politistyrken blev fyret, og i stedet blev der ansat en politiassistent, 7 politibetjente, 12 patruljebetjente – kaldet natbetjente – og en tårnvægtter.

Patruljebetjentene erstattede det nu nedlagte vægterkorps, og som vægterne mødte patruljebetjentene kl. 21 og patruljerede natten igennem i byens gader. Tårnvægtteren holdt øje med ildebrande fra Domkirkens tårn og udråbte klokkeslættet. Dette embede blev nedlagt i 1879.

I takt med udviklingen og dermed udvidelsen af politistyrken i løbet af 1900-tallet måtte politiet indgå adskillige lejemaal, så de forskellige afdelinger var spredt på 6-7 adresser.

Efter at have haft til huse forskellige steder i byen, blandt andet i det tidligere Rådhus beliggende ved Store Torv – hvor det nuværende Kvindemuseum og Besættelsesmuseet holder til – fik politiet i Aarhus først samlet alle sine afdelinger i en ny fælles politigård ved Dynkarken og Sønder Alle i 1983.

Politimester Goll og politiassistent Hauerbach ved området omkring Dalgas Avenue ca. 1908. I baggrunden ses Sct. Josephs Hospital på Tietgens Plads. Ukendt fotograf, Den Gamle By.

1869 – Pavillonen i Riis Skov indvies

Efter en anmodning fra Skovkommissionen i 1867 om en hensigtsmæssig, tidssvarende beværtningspavillon i Riis Skov nedsatte Aarhus Byråd et udvalg, som behandlede sagen.

Riis Skov var et populært udflugtssted med etableringer, som måske nok kunne trænge til fornyelse. Det var derfor i første omgang tanken, at en ny pavillon skulle erstatte Salonen, der blev indviet i 1826, og Ferdinandspladsen, der var anlagt i 1825, samt overtage Skovfogedhusets traktørpavillon.

Det endte dog med, at den nye pavillon blev bygget på resterne af det gamle skovfogedhus og side om side med de to andre etablis-

Pavillonen i Riis Skov ca. 1875. Fotograf Iver Frederik Dresler,

sementer. Den ottekantede pavillon kom til at danne ramme for sang, dans, keglespil, musik, og senere blev der anlagt skydebane og legeplads, indtil den i 1939 blev omdannet til Aarhus Vandrerhjem.

Salonen, som i 1938 blev

til Sjette Frederiks Kro, var et mere folkeligt sted, hvormod Pavillonen var velbesøgt af byens bedre borgerskab. Flere af byens storkøbmænd, som var repræsenteret i udvalget, der behandlede sagen, tog sig således et spil kegler her hver lørdag.

1869 – Det første folkebibliotek indvies

Oberst Høegh-Guldberg tog i 1821 initiativ til oprettelsen af Aarhus Stiftsbibliotek. Det løb dog ind i lokalemæssige og økonomiske problemer og kom ikke rigtigt til at fungere, men bestod frem til 1881. Det var tænkt som et videnskabeligt bibliotek, men var åbent for alle.

I 1868 mente en række borgere, at tiden var inde til et offentligt bibliotek for arbejderklassen. Et møde blev holdt på rådhuset med deltagelse af byens økonomiske og politiske førende mænd. De støttede op om en god sag for folkeoplysning og støtte til byens uddannede almue og bidrog samtidig med bestyrelsesarbejde og økonomisk støtte af private midler.

Aarhus Byråd stillede lokaler til rådighed for folkebiblioteket i Paradisgades Skole fra dets åbning i 1869 og gav fra 1874 et fast årligt tilskud. Samme år flyttede biblioteket til Vestergade 23, for så i 1934 at flytte til Mølleparken.

Fra 2015 har Hovedbiblioteket været placeret i Dokki ved Aarhus Havn.

Interiør fra Aarhus Folkebibliotek i Vestergade 23 ca. 1910. Ukendt fotograf, Den Gamle By.

FJERRITSLEV REJSER

– kvalitet og gode oplevelser

Holland – forår i tulipanernes land

5 dage • 4/5 • Kr. 3.975,-
Inkl. 4 overnatninger med morgenmad og aftensmad på Hotel Old Dutch i Volendam. Flere spændende udflugter – bl.a. med besøg i Keukenhof Blomsterpark og kanalrundfart i Amsterdam

Cirkusrevyen 2019

2 dage • 22/6 • Kr. 2.475,-
2 dage • 30/7 • Kr. 2.325,-

Sommersang i Mariehaven og besøg på Fanø

2 dage • 30/6 • Kr. 2.350,-

Sensommer tur til Bornholm

5 dage • 22/8 • Kr. 4.350,-

Barlinek i Polen

5 dage • 1/9 • Kr. 3.595,-

Sort Sol og oplevelser i Nordtyskland

3 dage • 16/9 • Kr. 2.825,-

Du kan stige på bussen i store dele af Jylland

Telefon 98 21 17 27
www.fjerritslevrejser.dk

Dejlige Danmark

Udflugter med indhold og hygge

Designer Outlet, Neumünster - 9. marts.
Bus, kaffe og ryndestykke.....295 kr.

Fødselsdagstur - 10. marts.
Bus, middag, lotteri, kaffe/kage.....425 kr.

Trend Kro - 17. marts.
Frokosttur. Bus, frokostbuffet og kaffe.....325 kr.

Flensborg med ophold
Onsdage: 6/3 - 20/3 - 3/4 - 17/4 - 8/5
Lørdage: 9/3 - 23/3 - 13/4 - 27/4 - 11/5
Pris pr. person.....150 kr.

Indkøbstur til Fleggaard
Hver 1. og 3. mandag, samt 1. lørdag i måneden
18/3 - 1/4 - 6/4 - 15/4 - 4/5 og 6/5
Pris pr. person.....75 kr.

Centrum Turist

86 19 00 00
Se mere på www.centrumturist.dk

i 1860'erne?

1869 – Byrådsalen bliver åbnet for tilhørere

Ved byrådsmødet 7. april 1869 vedtog byens nye byråd at lade en væg på rådhuset vælte mellem byrådsalen og et forværelse. Rådhuset lå på dette tidspunkt i det nuværende Kvindemuseum på Domkirkepladsen. En umiddelbart lille beslutning, men en beslutning som var en del af en større demokratiseringsproces. Pladsen som den væltede mur efterlod sig, skulle indrettes med stole, så der fremover var plads i byrådsalen til tilhørere.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden <https://byraad150.aarhus.dk> kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem. Her er også link til oplysninger om beslutningerne i byrådets arkiv i aarhusarkivet.dk og i stadsarkivets byhistoriske leksikon på aarhuswiki.dk.

DET ER NEMT AT FÅ EN BEDRE HØRELSE

Vi giver konsultation inklusiv en uforpligtende høreprøve på din bopæl.

Vi har et stort udvalg af de nyeste og meget diskrete høreapparater.

HUSK, vi har stadig høreapparater til kr. 0,- efter offentligt tilskud.

oticon

Hvorfor vente?
Ring 52 800 888 og aftal et uforpligtende besøg.

180700K 09.18

Den Mobile Hørelinik
- kommer direkte hjem til dig og løser dit høreproblem

Vi hjælper dig med at gøre din næste fest til en oplevelse for dine gæster

Konfirmationsmenuer - ud af huset

Menú - 228 kr.

Tarteletter med høns i asparges.
Kalveculotte med årstidens lune grøntsager, krydderkartofler og kalveskysauce.
Konfektkage med bær og kompot.

Buffét 1 - 258 kr.

Tempereret laks med majroesalat.
Unghane balotine med løvstikkecreme.
Marinerede krebs med mizuna og citronmayo.
Oksefilet med forårssalat, kartofler med tørret porre og rødvinssauce.
Brownie med bær og vaniljecreme.

Buffet 2 - 298 kr.

Friske asparges med citroncreme og ristet rug.
24 mdr. Ibericoskinke med soyamandler og oliventapenade.
Ølbraiseret Nakkekam med gulerod og bbq.
Kødkvægsmørbrad, romainesalat med syltet frugt, blåbær, feta og saltede græskarkerner, krydderkartofler og portvinsauce.
Rabarbermazarin med karamelcreme og syltede rabarber.

Konfirmation på Tennegaarden

Få ledige pladser i
April/Maj fra kr. 598,-

Ring og hør nærmere

Tennegaarden er et moderne køkken, der leverer eksklusivt mad ud af huset - både til private og erhvervslivet.

Hos Tennegaarden er den gode mad, gode vin og den gode idé altid i centrum.

Erhvervslokaler

På Tennegaarden er det muligt at afholde møder, konferencer, receptioner osv.
Mødelokale på 1. sal kan rumme ca. 30 personer
Stueetagen kan rumme 40 personer
Lokalerne er lyse og luftige med stor åben pejs, udsigt over markerne og stor vestvendt terrasse.
AV; Lærred, projekter, tavle, trådløs internet osv.

Hold din næste fest på Tennegaarden

-Op til 50 personer
-Luksus arrangement
-Velkomstdrink efter eget ønske
-Tre retters menu eller buffet af udvalgte menuer
-Hvidvin, rødvin og dessertvin ad libitum (under middagen)
-Kaffe

kr. 598,-

Gourmet arrangement

-Velkomstdrink med champagnesnacks
-5 retters menu, med tilhørende vinmenu
-Kaffe og sødt (mulighed for tilkøb af avec)
-Alt inklusiv opdækning, blomster, lys osv.

kr. 998,-

Der er et tillæg på 120 kr på menuerne, på arrangementer på tennegaarden.

Læs mere på www.tennegaarden.dk

Tennegaardens Køkken · Hovvej 5, Grundfør · 8382 Hinnerup · www.tennegaarden.dk · Telefon: 86 98 83 30 · allan@tennegaarden.dk · Allan Sortkjær 25 47 24 31

HJULDAMPER FREYA

HISTORISK HJULDAMPER FRA 1905

Glæd dig til en fantastisk dagstur, hvor vi skal ombord på en vaskeægte hjuldamp bygget tilbage i 1905. Efter opsamling kører vi mod det tyske, hvor vi skal på en skøn og afslappende sejltur gennem Kielerkanalen hele vejen til Kiel. Undervejs på sejlturen vil der blive serveret en velsmagende kagebuffet. Dagen afsluttes med et stop i Otto Duborg og et godt tysk aftensmåltid.

DATO 28.05.19:

AFREJSE: Svendborg Banegård: 8.30 // Odense, Dannebrogsgade: 9.15
Fredericia Banegård: 10.15 // Kolding Rutebilstation: 10.45

DATO 11.06.19:

AFREJSE: Randers Banegård: 8.15 // Musikhuset Aarhus: 9.00
Skanderborg Banegård: 9.30 // Horsens Banegård: 10.00

PRIS Prisen er inklusiv bus, sandwich, sejltur med hjuldamp Freya, kagebuffet inkl. kaffe og the, aftensmad og 1 drikkevare.

BEMÆRK Medbring din tilsendte billet i udprintet form.

TEKNISK ARRANGØR De graa busser A/S

**INKL.
SANDWICH &
KAGEBUFFET**

FORDELSPRIS FRA

995 + GEBYR

NORMALPRIS 1.195 + GEBYR

FORDELSKLUBBERNE I JYSK FYNISKE MEDIER

En del af Fyens Stiftstidende, Fyns Amts Avis, JyskeVestkysten, Århus Stiftstidende, Fredensborg Dagblad, Horsens Folkeblad, Vejle Amts Folkeblad, Randers Amtstidende, Viborg Stifts Folkeblad, Dagbladet Ringkøbing-Skjern, Dagbladet Holstebro, Dagbladet Struer og Folkebladet Lervig

Læs mere og bestil på laeserbonus.dk

Kundeservice: Tlf: 65 45 58 59 Åbningstider: Alle hverdage kl. 9-15.
Vi tager forbehold for trykfejl, prisændringer, udsolgte/aflyste arrangementer. Gælder så længe lager haves. Billederne er vejledende. Der pålægges evt. gebyr ved bestilling.

Nu kan du stemme om byrådets bedste beslutning i 1870'erne

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus

Byråd har gjort for byen? Afstemningen startede i sidste uge, hvor fem beslutninger fra byrådets første år - 1869 - var i spil. Og vinderen blev: Byens første folkebibliotek, som åbnede i Paradisgades Skole.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti.

Fattiggården på Vester Allé, hvor ARoS ligger i dag. Fotograferet omkring 1928. Fotograf E.A. Ebbesen, Den Gamle By.

1870 – Fattiggården indvies

På Jeronimus-bakken ved Vester Allé opførte Aarhus Kommune i 1867-70 en ny fattiggård og tvangsarbejdsanstalt. Før da husede byen de fattigste i klosterbygningen ved Vor Frue Kirke, hvor fattigvæsenet i 1820 havde oprettet en arbejds- og forsørgelsesanstalt.

Stedet blev imidlertid for lille, da byens indbyggertal voksede, og flere fattige kom til byen. Efter flere års forhandling om sagen fandt en komité nedsat af Kommunalbestyrelsen sammen med fattigvæsenet frem til løsningen

med en ny fattiggård.

Den blev tegnet af professor og arkitekt W. Th. Walther og bestod af fire fløje, to etager og kælder. De to af fløjene var forbeholdt administration, forstanderbolig, køkken og arbejdslokaler. En tredje fløj var til mænd, og den sidste fløj til kvinder, børn og syge.

Oprindeligt var der plads til 100 beboere på fattiggården, men allerede i 1885 blev en ekstra etage tilføjet på grund af stigende tilgang af beboere.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Aarhus' første folkebibliotek var resultat af byrådets bedste beslutning i 1869 - men hvad var den bedste beslutning i det følgende årti? Aarhus Stadsarkiv kårer byrådets bedste beslutninger i rådets 150-årige historie.

Aarhus Museum, der i dag huser spillestedet VoxHall, fotograferet omkring indvielsen i 1877. Ukendt fotograf, Den Gamle By.

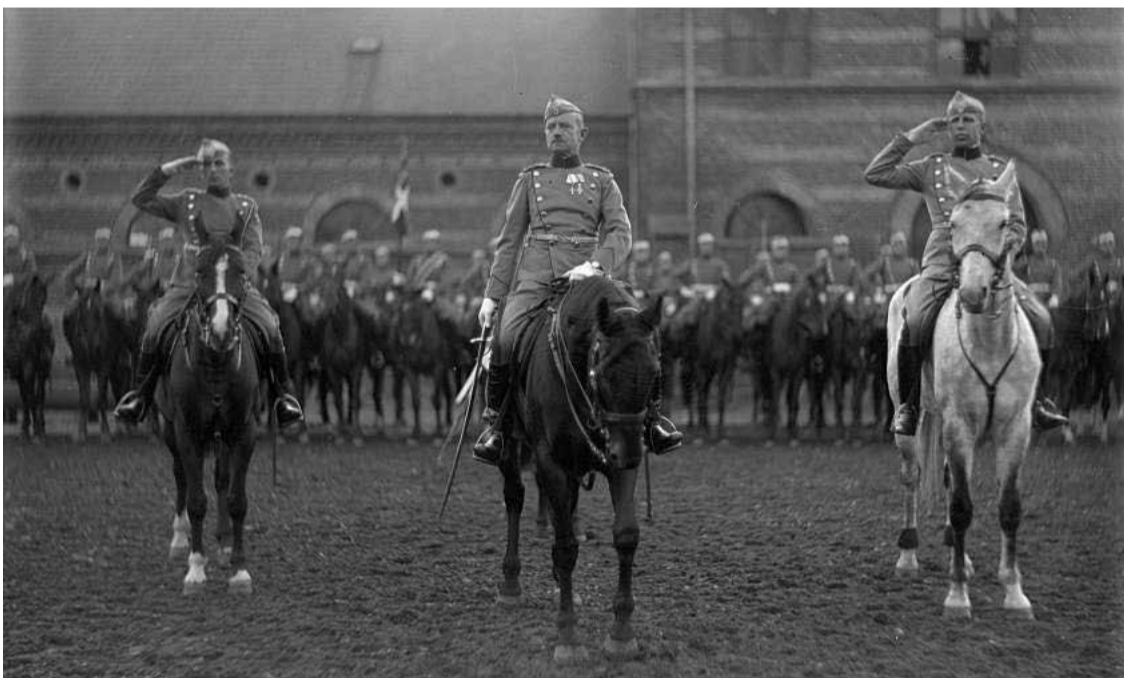
1877 – Byen får en museumsbygning

I 1847 blev Aarhus Kunstforening stiftet, og i 1861 blev Det historiske-antikvariske Selskab, forløberen for Forhistorisk Museum, stiftet. Da byens nye rådhus blev indviet i 1957 på Domkirkepladsen, fik først foreningen og senere også selskabet en udstillingsplads på rådhuset.

Da samlingerne voksede sig for store, foreslog borgmester von Schmidten og J.M. Mørk i 1866 kommunalbestyrelsen at finde lokaler til et museum, hvor begge samlinger kunne være. Der blev

nedsat en komité til arbejdet, men diskussionen fortsatte i flere år, og kredsens bag kunstforeningen begyndte derfor i 1872 at indsamle midler til en ny museumsbygning.

Mølleejer Andreas Severin Weis skænkede i 1873 den opfyldte mølledam til opførelse af en kunstbygning. Med tilskud fra Aarhus Kommune, amtet, offentlige institutioner og borgere kunne museet opføres i 1876-77 efter tegning af kgl. bygningsinspektør W. Th. Walther.

Dragonregimentet holder parade foran rytterikaseren på Vester Allé omkring 1920. Fotograf Ebbesen, Aarhus Stadsarkiv

1878 – Rytterikaseren opføres

Aarhus har været fast garnisonsby siden 1700-tallet, og især i forbindelse med krigen i 1864 blev garnisonerne forøget, og antallet steg løbende.

Omkring 1870 var således hele 1.000 af byens 15.000 indbyggere militærfolk. Det var byens opgave at stå for indkvarteringen, og det skete på byens interimistiske kaserner og på private udlejningssteder. Forholdene på indkvarteringsstederne blev dog så grelle, at Krigsministeriet efter forlydender ville trække militæret ud af byen.

Det fik Aarhus Byråd til, efter pres fra Aarhus Handelsforening, at indlede forhandlinger med Krigs-

ministeriet via et såkaldt Kaserneudvalg bestående af borgmester Ulrich Christian von Schmidten og fire byrådsmedlemmer. Resultatet blev, at byen hurtigt begyndte bygningen af rigtige kaserner.

Rytterikaseren ved Vester Allé så dagens lys i 1875-78 ved siden af det allerede eksisterende Ridehus, som Krigsministeriet havde ladet opføre i 1860.

Rytterikaseren var tegnet af byrådsmedlem og arkitekt C. Lange, og bestod blandt andet af en skolestald med fægtesal og foderloft, skolekaserne med kontorer, belægningsstuer, undervisningsrum og officersboliger.

150 Aarhus Byråd

Aarhus Vandværk med Carl Blochs Gade og Hammelbanegården i baggrunden, fotograferet i 1941. Fotograf E.C. Skabelund, Aarhus Stadsarkiv.

1872 – Byens første vandværk indvies

Koleraepidemierne i Aarhus i 1850'erne skyldtes i særlig grad den sundhedsskadelige daglige vandforsyning. Byens borgere hentede vand fra brønde og åen, der imidlertid var alvorligt forurenet. Spildevand fra byens fabrikker og rendestene, husholdningsaffald og andet godt blev ledt direkte ud i åen.

Som følge af en nylig vedtaget sundhedsvedtægt førte Sundhedskommissionen, nedsat 1861, tilsyn med byens vandforsyning, afløb,

latrinvæsen og møddinger. Den øgede opmærksomhed på problemet med vandforsyningen betød, at Aarhus Byråd i 1867 indledte undersøgelser om omkostningerne ved anlæggelse af en kommunal vandforsyning, samt ikke mindst hvor drikkevandet skulle hentes.

Det hele førte til, at Aarhus Kommune i 1872 indviede dens første vandværk, beliggende ved Aarhus Å ved siden af bryggeriet Ceres.

Hjørnet af M.P. Bruuns Gade og Jægergårdsgade set mod M.P. Bruuns Bro omkring 1905. Blot 30 år tidligere havde området været markjord under Viby Kommune. Hammerschmidt foto, Aarhus Stadsarkiv.

1874 – Kommunen udvides

Indbyggertallet i Aarhus var i 1840 på 7.000 og i 1870 på 15.000. Mens byen i 1860'erne havde udvidelsesmuligheder nord og vest for byen, var der ingen muligheder syd for byen.

Jernbanestationen var bygget lige op til grænsen til Viby Sognekommune. Omkring den nye banegård blev der skabt et vækstcenter, og der skød arbejderboliger op på den anden side af kommunegrænsen. Aarhus Kommune mente dog, at det var urimeligt, at Viby Sognekommune fik hovedparten af en vækst, der især var

skabt af Aarhus Kommune.

Det, og problemer med at administrere det nye kvarter beliggende i en anden kommune, førte til, at Aarhus Kommune indledte forhandlinger med Viby Sognekommune. Resultatet blev, at 88 tønder land fra Viby blev indlemmet i Aarhus Kommune i 1874.

Det indlemmede areal lå syd for Aarhus' bygrænse, som derfor blev forskubbet til omtrent der, hvor Ingerslevs Boulevard og Odensegade i bydelen Frederiksbjerg begynder i dag.

Nu kan du stemme om byrådets bedste beslutning i 1880'erne

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutnin-

ger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1870'erne i spil. Og vinderen blev: Byens første vandværk, som blev indviet i 1872 ved siden af bryggeriet Ceres. Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti.

Telefonister på Jydsk Telefon i 1934. Fotograf Aage Fredslund Andersen, Den Gamle By.

1883 – Aarhus kommer på telefonnettet

Aarhus Telefonselskab A/S blev stiftet den 22. januar i 1883. Det skete på privat initiativ. Året før var Aarhus Byråd blevet anmodet om lov til at anbringe telefonledninger over byen, hvilket et enigt byråd imødekom.

Det skete dog under forudsætning af, at byrådet kunne tage mindst 12 telefonstationer i brug til en reduceret takst af 50 kr. årligt pr. station, mens taksten til andre var sat til 125 kr. årligt

pr. abonnement. Kommunen sikrede sig samtidig, at man senere kunne tage flere stationer i brug til samme takst.

Aarhus Kommune fik oprettet stationer blandt andet på borgmesterkontoret og politistationen.

Sidstnævnte sted kom telefonforbindelsen også til at fungere som brandalarm som erstatning for den tidligere ringen med kirkeklokker ved brand.

150
Aarhus
Byråd

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Postkort fra 1905 med den nyåbnede brandstation i Ny Munkegade. Ukendt fotograf, Aarhus Stadsarkiv.

1885 - Aarhus Kommunale Brandvæsen stiftes

I 1885 afsatte Aarhus Byråd lønninger til 20 faste brandmænd på budgettet. Samtidig blev Aarhus Brandkorps Forening stiftet, hvilket blev starten på Aarhus Kommunale Brandvæsen.

I 1877 var E.L.F. Springborg blevet udnævnt til brand- og bygningsingeniør – et embede, han beholdte i 37 år. Springborg tog mange initiativer til forbedringer af et materielt utilstrækkeligt og i øvrigt ineffektivt brandvæsen.

I forbindelse med etableringen

af et fast brandkorps i 1885 blev der indrettet mandskabsalarmeringscentral på politistationen. Lokalerne var dog utilfredsstillende, og i 1901 anmodede brandchef Springborg byrådet om en brandstation, hvilket byrådet imødekom. En længerevarende diskussion mellem politikerne om beliggenheden betød dog, at en ny brandstation i Ny Munkegade og Thunøgade først blev indviet i 1904.

Sct. Pauls Kirke fotograferet omkring 1895. Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv

1887 - Sct. Pauls kirke indvies

I årtiet 1870'erne oplevede Aarhus en eksplosiv vækst i befolkningstallet, og det nyligt indlemmede Frederiksbjerg-kvarter blev hurtigt bebygget.

Der opstod fra Aarhus Byråd et ønske om endnu et sogn i Aarhus. Der kom tilladelse i 1886 fra Kirke- og Undervisningsministeriet, og Sct. Pauls sogn kunne oprettes.

Sct. Pauls kirke blev opført i pe-

rioden fra 1884 til 1887 for enden af M. P. Bruuns Gade, lige op til byens sydlige bygrænse.

Etatsråd M. P. Bruun havde skænket arealet til gaden og skænkede også grunden til kirken. Kgl. bygningsarkitekt V. Th. Walther stod bag tegningerne til kirken, mens arkitekt A. J. Müllertz ledede opførelsen. Kirken blev for en stor del bygget for private midler.

Aarhus' første kommunale vandværk var resultat af byrådets bedste beslutning i 1870'erne - men hvad var den bedste beslutning i 1880'erne? Aarhus Stadsarkiv kårer byrådets bedste beslutninger i rådets 150-årige historie.

Sct. Clemens Bro set mod Søndergade fotograferet umiddelbart efter opførelsen i 1884. Hammerschmidt Foto, 1885, Aarhus Stadsarkiv.

1884 - Sct. Clemens Bro binder byen sammen

Før 1862 var der ét politisk og økonomisk centrum i Aarhus, nemlig omkring Store Torv med den tilstødende Mejlgade som bydelens handels- og hovedgade.

Byggeriet af den første jernbanestation i Aarhus i 1862 ved Banegårdspladsen og den senere Ryesgade skabte et nyt centrum. Men vejen mellem de to centre var uhensigtsmæssig. For en lige vej mellem de to centre, som strøggaden Søndergade udgør i dag, var dengang hindret, dels af huse, der lå for enden af Søndergade, dels af åen.

Aarhus Byråd vedtog derfor med kun en stemme imod at anlægge en broforbindelse mellem Søndergade og Sct. Clemens Torv. Der blev forhandlet flere forslag til en løsning, men først i 1884 blev Sct. Clemens Bro indviet.

Husene for enden af Søndergade var blevet revet ned i 1882, så med broen var strøggaden fra den nye banegård til Store Torv blevet etableret.

En hestetrasket sporvogn passerer Store Torv omkring 1890. Fotograf F. Rybner Petersens forlag, Den Gamle By.

1884 - Sporvogne med hestekræfter indsættes

Da Sct. Clemens Bro blev indviet i 1884, blev der skabt en direkte forbindelse mellem handelscentrummet omkring domkirken og banegården. Lokale vognmænd så muligheder i den nye forbindelse. I 1883 indgik de under navet Aarhus Sporvejs-selskab en koncessionsaftale med Aarhus Kommune om driften af hestetrakne omnibusser og fik gennemført, at den nye forbindelse, Søndergade, skulle have nedlagte hjulspor.

Driften startede i 1884, men blev kortvarig. Efter nogle år var der problemer for sporvejselskabet med at vedligeholde sporene. Desuden viste ruten sig at være for kort til at tiltrække nok kunder. I 1895 opgav Aarhus Sporvejselskab og fjernede samtidig hjulsporene.

Men skridtet til sporvognsdrift i Aarhus var taget, og allerede året efter begyndte vognmand J. C. Dyhr en rute fra Østbanetorvet til Jægergårdsgade med flere hest omnibusser – dog uden brug af hjulspor.

I 1903 blev Aarhus Elektriske Sporvejs selskab etableret, og samme år indgik selskabet en koncessionsaftale om sporvognsdrift med Aarhus Byråd gældende i 25 år. Året efter – 7. juli 1904 – kunne selskabet køre gennem byen med de første elektriske sporvogne.

TENNEGAARDENS
kokken

Vi hjælper dig med at gøre din næste fest til en oplevelse for dine gæster

<p>Confirmationsmenuer - ud af huset</p> <p>Menü - 228 kr. Tarteletter med høns i asparges. Kalveculotte med årstidens lune grøntsager, krydderkartofler og kalveskye. Konfektkage med bær og kompot.</p> <p>Buffet 1 - 258 kr. Tempereret laks med majroesalat. Ungthane balotine med løvstikkecreme. Marinerede krebs med mizuna og citronmayo. Oksefilet med forårssalat, kartofler med tørret porre og rodvinsauce. Brownie med bær og vanillecreme.</p> <p>Buffet 2 - 298 kr. Friske asparges med citroncreme og ristet rug. 24 mdr. ibericoskinke med soyamandler og oliventapenade. Olbaiseret Nakkekam med gulerod og bbg. Kødkvægsrørbød, romainesalat med syltet frugt, blåbær, feta og saltede græskærner, krydderkartofler og portvinsauce. Rabarbermarin med karamelcreme og syltede rabarber.</p> <p>Få ledige pladser i April/Maj fra kr. 598,- Ring og hør nærmere</p>	<p>Erhvervslokaler</p> <p>På Tennegaarden er det muligt at afholde møder, konferencer, receptioner osv. Modelokale på 1. sal kan rumme ca. 30 personer Stueetagen kan rumme 50 personer Lokalerne er lyse og luftige med stor åben pejs, udsigt over markerne og stor vestvendt terrasse. AV; Lærred, projekter, tavle, trådløs internet osv.</p> <p>Hold din næste fest på Tennegaarden</p> <ul style="list-style-type: none"> -Op til 50 personer -Lukus arrangement -Velkomstdrink efter eget ønske -Tre retters menu eller buffet af udvalgte menuer -Hvidvin, rødvin og dessertvin ad libitum (under middagen) -Kaffe <p>Gourmet arrangement</p> <ul style="list-style-type: none"> -Velkomstdrink med champagnesnacks -5 retters menu, med tilhørende vinmenu -Kaffe og sødt (mulighed for tilkøb af øl) -Alt inklusiv opdækning, blomster, lys osv.
---	---

Læs mere på www.tennegaarden.dk

Tennegaardens Kokken · Hovvej 5, Grundfør · 8382 Hinnerup · www.tennegaarden.dk · Telefon: 86 98 83 30 · allan@tennegaarden.dk · Allan Sortkjær 25 47 24 31

Hvorfor tager du ikke en dronning når du skal sælge din andelsbolig?

**JA, ikke:
Ring til Anette der er dronning på
28 40 89 70**

ANDELSBOLIGDRONNINGEN

Sælger andelsboliger i hele Aarhus Kommune

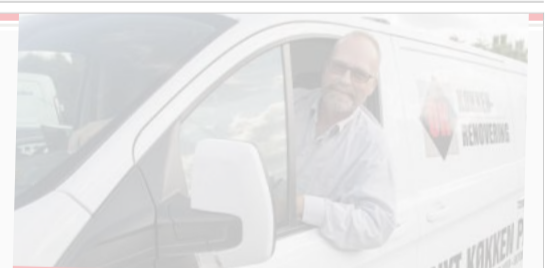
www.andelsbolig-dronningen.dk

Nye låger

– monteret på **1 dag**

Skift kun låger efter mål, skuffer, evt. bordplade og... dit køkken bliver som nyt!

Jesper har bilen fuld af flotte låger.

Giv ham et kald - og han kommer gerne hjem til dig, så I kan finde lige præcis den lågetype, der passer bedst til dit køkken.

OK **KØKKEN-RENOVERING**

KØKKEN · BAD · GARDEROBE

Ring og bestil et gratis hjemmebesøg!

JESPER CHRISTENSEN

T: 40 29 70 28

Danmarks eneste landsdækkende kæde - din garanti for tryghed og kvalitet

Sct. Clemens Bro fra 1884 var resultat af byrådets bedste beslutning i 1880'erne - men hvad var den bedste beslutning i det følgende årti? Aarhus Stadsarkiv kårer byrådets bedste beslutninger i rådets 150-årige historie.

150

Aarhus Byråd

Østbanetorvet fotograferet i 1904 med den nyetablerede sporvognslinje. Fotograf Thomas Sørensen Hermansen, Den Gamle By

1890 - Anlæggelse af Østbanetorvet påbegyndes

I 1877 blev Østbanegården åbnet som hovedbanegård for strækningen fra Aarhus til Ryomgaard. Det var handelslivet i Aarhus, som havde taget initiativ til etableringen af privatbanen.

Østbanegården blev placeret neden for Knudrisbakken. Til etableringen af banen og stationen var det nødvendigt med opfyldning ud til kysten, og man havde derfor gravet grus ud fra Knudrisbakkens sydlige

del, hvorved der opstod en stor åben plads. Her blev Østbanetorvet anlagt i 1890-1891 efter indstilling fra Udvalget for byens udvidelse og bebyggelse.

Torvet indgik i Aarhus Byråds samlede plan med anlæggelse af et system af boulevarder med udgangspunkt i torvet og Østboulevarden. Bebyggelsen ved Østbanetorvet fandt sted i årene 1895-1896.

Hack Kampmanns tollbodsbygning set fra Nordhavnsvej omkring 1917. Fotograf E. Monsrud, Aarhus Stadsarkiv.

1898 - Kampmanns tollbod indvies

Fra 1838 havde toldmyndighederne i Aarhus til huse i statsejede bygninger. En øget handel med færdige industrivarer og halvfabrikata, samt en international handel i stærk vækst, gjorde, at erhvervslivet fik brug for frilagte, hvor deres varer kunne henligge uden at være fortoldet. Det ønske kunne de daværende toldbygninger ikke indfri, og de skiftende toldbodsbygninger blev hurtigt forældet.

I 1880'erne mødtes erhvervslivet for at finde frem til en løsning. Aarhus Byråd indvilgede i at afstå areal på havnen til en ny

toldkammerbygning, som kgl. bygningsinspektør Hack Kampmann fik til opgave at tegne.

En opgave, Kampmann fik løst på smukkeste vis med en bygning, der var stor nok til at fungere som toldmyndighedernes arbejdsplads i næsten 100 år, frem til 1995. Med en imponerende facade, der vendte mod vandet, skulle bygningen signalere til ankomende skibe, at de nærmede sig en handelsby af stor betydning.

Tollbygningen, der er kendt under navnet Tollboden, blev fredet i 1985.

Nu kan du stemme om byrådets bedste beslutning i 1890'erne

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus

Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1880'erne i spil. Og vinderen blev Sct. Clemens Bro fra 1884, som bandt byen sammen.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti.

Aarhus Kommunehospital set fra Knudrisbakken omkring indvielsen i 1893. Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv.

1893 - Aarhus Kommunehospital er klar til indvielse

Aarhus Kommune fik i 1856 et sygehus i Dynkarken. Det blev dog hurtigt utidssvarende. Derfor besluttede Aarhus Byråd i 1889, at Aarhus skulle have et nyt sygehus, og der blev indledt forhandlinger med Arkitekt Thomas Arboe om byggeriet.

I 1893 kunne et nyt Aarhus Kommunehospital endeligt indvies. Det var

med en bygning med 140 sengepladser til kirurgisk-medicinske patienter og to særskilte bygninger til epidemisk syge med hver 30 sengepladser.

Hospitalet var fra begyndelsen planlagt til at være stort nok til de næste 50 år, men allerede i 1930'erne blev hospitalet udvidet.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Udsigt over Marselisborg Mark mod Aarhus i 1898. Til venstre i billedet ses Vor Frue Kirke i Ryesgade, mens det til højre er amtssygehusebygninger i Kroghsgade – senere Kroghsgades Skole. Ingerslevs Boulevard er endnu ikke anlagt. Hammersmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv

1896 - Marselisborg Gods og -skove indlemmes i kommunen

Efter Frederiksbjergs indlemmelse i Aarhus Kommune i 1874 blev bydelen hurtigt udbygget, og da der i 1890'erne fortsat var en stærk befolkningsvækst, manglede byen endnu engang udvidelsesmuligheder mod syd.

Aarhus Byråd indledte derfor forhandlinger med ejeren af Marselisborg Gods, indenrigsminister H. P. Ingerslev om køb af godset med de tilhørende jord- og skov-

arealer. De var beliggende på den andens side af byens sydlige bygrænse, hvilket vil sige syd for den nuværende Ingerslevs Boulevard med skel til Frederiksbjerg.

Det var et enigt byråd, der underskrev aftalen i 1896 om køb af størstedelen af godset og forkøbsret til resten. Prisen var 1.183.750 kroner og 70 øre og omfattede et areal svarende til knap 120 tønder land.

Udsigt fra Bispetofteftan omkring 1899 over kvarteret omkring Aarhus Å. I forgrunden ses Statsbibliotekets – senere Erhvervsarkivets – bygning på Vester Allé under opførelse. Ukendt fotograf, Den Gamle By

1896 – Bispetofteftan bebygges

Med et hastigt stigende befolkningstal og fremgang for byens borgerskab fik Aarhus brug for jord til privat og offentlig bebyggelse. I 1896 blev det ubebyggede område Bispetofteftan derfor inddraget i byen med henblik på at bruge området til offentlige prestigebyggerier og boliger.

Området på Bispetofteftan var den sidste plet jord inden

for det gamle allésystem, som endnu ikke var bebygget, og det udgjorde arealet mellem Frederiks Allé og åen.

Aarhus Byråd erhvervede grunden for 40.800 kroner på en auktion over Bispetofteftan i 1889.

I 1898 gav byrådet området fire gader navnene; Christiansgade, Louisegade, Biblioteksgade og J. M. Mørks Gade.

Hvad er det værd?

Rolex: "Double Red"
Sea-Dweller, 1967.
Hammerslag: 200.000 kr.

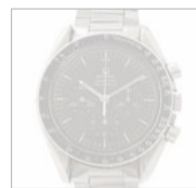
Kom til vurderingsdag for armbåndsure

onsdag 27. marts kl. 14-17
Søren Frichs Vej 34 D, Åbyhøj

Kom forbi og mød vores eksperter, der står klar til at vurdere armbåndsure til den kommende traditionelle auktion i København og forårets netauktioner.

Vi er lige nu på udgik efter ure fra mærker som Patek Philippe, Audemars Piguet, Vacheron Constantin, Breguet, Urban Jürgensen, Heuer, A. Lange & Söhne, Rolex og Omega.

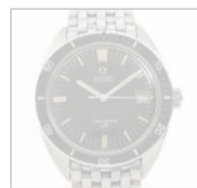
For yderligere information, kontakt venligst Esben Skov Jensen på 8818 1199 eller ej@bruun-rasmussen.dk

Omega: "Speedmaster",
1969.
Hammerslag: 50.000 kr.

Tudor: "Monte Carlo",
1970.
Hammerslag: 185.000 kr.

Omega: "Seamaster 120",
1967.
Hammerslag: 8.500 kr.

Heuer: "Camaro 30",
1968.
Hammerslag: 18.000 kr.

Rolex: "DateJust",
1988.
Hammerslag: 34.000 kr.

Patek Philippe: Nautilus,
2009.
Hammerslag: 220.000 kr.

BRUUN RASMUSSEN
KUNSTAUKTIONER

Søren Frichs Vej 34 D · 8230 Åbyhøj · Aarhus · Tel 8818 1100
bruun-rasmussen.dk

Aarhus Kommunehospital fra 1893 var resultat af byrådets bedste beslutning i 1880'erne - men hvad var den bedste beslutning i det følgende årti? Aarhus Stadsarkiv kårer byrådets bedste beslutninger i rådets 150-årige historie.

Nu kan du stemme om byrådets bedste beslutning i begyndelsen af 1900-tallet

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1890'er-

ne i spil. Og vinderen blev: Aarhus Kommunehospital fra 1893.

Det fortæller stadsarkivar Søren Bitch Christensen om på en video, du kan se i bunden af artiklen.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, hvor Aarhus Teater, Marselisborg, alderdomshjemmet, sporvognen og landsudstillingen er til afstemning.

Den senere kong Christian X klippet ind på postkort af Marselisborg Slot omkring 1910. Ukendt fotograf, Aarhus Stadsarkiv.

1902 - Marselisborg Slot overdrages kronprinsparret

I maj 1898 stillede Aarhus Byråd 10 tønder land af det tidligere Marselisborg Gods til rådighed for "Udvalget for Tilvejebringelse af en Sommerbolig for Hans Kongelige Højhed Prins Christian".

Arealet stod kommunen i 10.000 kr. Året før var der startet en indsamling blandt private og firmaer i Jylland for at give en brudegave til Prins Christian og Prinsesse Alexandrine i forbindelse med deres bryllup i 1898. Tanken var at opføre en tidssvarende bolig for brudeparret, og man forventede den ville

blive placeret i Aarhus. Slottet blev tegnet af kgl. arkitekt Hack Kampmann og blev bygget 1899-1902. Den 7. juni 1902 blev slottet overdraget til dets kongelige ejere.

Efter overdragelsen ønskede Christian 10. at sikre sig, at jorden foran slottet ned mod bugten ikke blev bebygget. Aarhus Byråd forpagtede derfor jorden her for 10 år. Grunden blev senere til Mindeparken, som blev indviet i 1925.

De Gamles Hjem på Kirkegårdsvej fotograferet i indvielsesåret 1904. Ukendt fotograf, Den Gamle By

1904 - De gamle får nyt hjem

Asylet for Alderdomsstøttede, eller De Gamles Hjem som det hurtigt blev døbt i folkmunde, blev indviet på Kirkegårdsvej i 1904.

Siden 1893 havde de gamle boet i asylet i Graven. Ud over de påbud og forbud, de ældre måtte leve med, var de fysiske rammer utidssvarende. Der var f.eks. ingen baderum, haveadgang eller blot en simpel ligstue til rådighed i asylet.

Aarhus Byråd modtog i 1890'erne flere klager over forholdene med ønsker om

forbedrede lokaler, forplejning og alderdomsstøttens beløb. Men byrådet afviste, at der skulle være problemer.

I 1900 blev den senere så landskendte socialdemokrat Peter Sabroe valgt ind i Aarhus Byråd, og han blev en driftig formand for Alderdomsudvalget. Der blev i udvalget arbejdet for et nyt asyl, og allerede i 1902 begyndte man byggeriet af et nyt alderdomshjem på Kirkegårdsvej i bydelen Trøjborg tæt på Venneleystparken og Riis Skov.

Generalprøve på Prinsessen på ærten, der var åbningsforestilling ved teatrets indvielse i 1900. Fotograf A.B. Thun, Aarhus Teater.

1900 - Byen får en ny imponerende teaterbygning

Det første teater i Aarhus var Polyhymnias Teater i Kannikegade fra 1816. På trods af en renovering i 1850'erne var teaterets tilstand under kritik, og det både hvad dekorationer og selve bygningen angik. Det blev sagt, at det var det værste teater i provinsen, og der var derfor et stort ønske i byen for et nyt teater. Sparekassedirektør Koppel og andre fra byens borgerskab dannede en komité i januar 1896 og henvendte sig til Aarhus Byråd om sagen.

Det varede ikke længe, før byrådet, efter anmodning, fik forelagt en bygningsplan fra kgl. bygningsinspektør Hack Kampmann. Byrådet godkendte planen, efter nogen reducere, og afstod jord ved Bispetorvet til projektet. Pengene til selve teaterbygningen blev skaffet ved private midler og helt uden offentligt tilskud. For en pris af 400.000 kr. fik byen ved indvielsen 15. september 1900 et teater, som vakte stor opsigt.

150

Aarhus Byråd

1909 - Landsudstillingen afholdes

18. maj 1909 åbnede Landsudstillingen i Aarhus. Landsudstillingen var en industri-, håndværker- og kunstudstilling bygget op som en by med bygninger, gader og parker – alt sammen tilrettelagt af arkitekt Anton Rosen.

Ideen kom fra Håndværkerforeningens formand, kunstmusemester I.M.C. Larsen, og grosserer Christian Filtenborg. I alt 1.850 udstillere udstillede deres varer på udstillingen, som var placeret ved kystområdet fra Skansepalæet hen mod Dalgas Avenue på det område, hvor Strandparken og Tangkrogen i dag ligger.

Da udstillingen lukkede 3. oktober 1909, havde der været ikke færre end 667.000 besøgende. Men trods flere besøgende end forventet gav udstillingen et økonomisk underskud med hele 50 procents overskridelse af budgettet på det dengang meget store beløb på 1,8 millioner kroner.

Der blev givet støtte fra både staten og Aarhus Byråd til at dække underskuddet. I byrådet blev det udtalt, at udstillingen ville være til stor gavn og glæde for byen, og at byen var stor og livskraftig nok til at løfte opgaven.

1904 – Sporvognen indtager byen

I 1903 indgik det nystiftede private aktieselskab Aarhus Elektriske Sporvej en aftale med Aarhus Byråd om en 25-årig koncession på drift af elektriske sporvogne, som ville købe strømmen fra det af kommunen ejede elektricitetsværk. Der blev nedlagt spor og opsat strømkabler på en 4,35 km lang strækning fra Dalgas Avenue til Trøjborgvej med kørsel gennem blandt andet M.P. Bruuns Gade, Søndergade, Store Torv og Østbanetorvet. I Guldsmedgade blev der skaffet plads til skinnerne ved, at hele gadens vestside blev opkøbt, nedrevet og ombygget med

en forøget afstand til den modsatte vejkant.

7. juli 1904 blev ruten officielt indviet. Aarhus Elektriske Sporvej ønskede ikke at lave udvidelser eller tilføjelser til selskabets eksisterende rute, og dette var en del af baggrunden for, at byrådet i 1926 traf beslutning om at lade kommunen overtage selskabet efter koncessionens udløb. I 1930 blev sporvejsruten forlænget mod nord gennem Tordenskjoldsgade til Marienlund, og samtidig blev der oprettet en linje 2 fra Banegårdspladsen til Harald Jensens Plads.

Sporvognen tager en af sine første ture gennem byen i 1904. Ombord var en tysk ingeniør, som var inviteret til Aarhus for at uddanne vognstyrere til de nye sporvogne. Ukendt fotograf, Den Gamle By

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

GRATIS OG ANONYM alkoholbehandling

...også familie-, døgn- og ambulante behandling samt omsorg.

Er alkohol blevet et problem og ønsker du at stoppe eller reducere dit alkoholforbrug - og få respekten tilbage?

Vi kan hjælpe !!

Ring anonymt døgnet rundt

72 108 323

Det gode liv
Ressource- & BehandlingsCenter
www.det-gode-liv.com

Renteændring

Djurslands Bank nedsætter med virkning fra 1. maj 2019 indlånsrenten på udvalgte indlånskonti med op til 0,55 procentpoint.

Renteændringerne foretages i henhold til Djurslands Banks almindelige forretningsbetingelser og gennemføres af forretningsmæssige årsager for at tilpasse renterne til de aktuelle markedsvilkår.

De nye rentesatser kan ses på djurslandsbank.dk eller i bankens afdelinger fra og med 1. april 2019.

INFORMATIONER

AARHUS
KOMMUNE

KULTUR OG BORGERSERVICE

UDLÆG FOR RESTANCER TIL AARHUS KOMMUNE

Aarhus Kommune foretager udlæg for kommunens fortrinsberettigede krav (bl.a. ejendomsskatter, byggesagsgebyr og affald), som inddrives af kommunen, jf. lov om inddrivelse af gæld til det offentlige.

Har du spørgsmål, er du velkommen til at ringe til Optrækningsen på 8940 3330

Med venlig hilsen
Aarhus Kommune
www.aarhus.dk

AARHUS.DK

Nu kan du stemme om byrådets bedste be

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1890'erne i spil. Og vinderen blev: Sporvognene, som indtog byen fra 1904.

Det fortæller stadsarkivar Søren Bitch Christensen om på en video, du kan se i bunden af artiklen.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, hvor Aarhus Teater, Marselisborg, alderdomshjemmet, sporvognen og landsudstillingen er til afstemning.

Ingerslevs Plads med den nyindviede N. J. Fjordsgades Skole fotograferet i 1910. Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv.

1910 – Det store skoleboom

I april 1910 blev N.J. Fjordsgades Skole indviet under navnet Fjordsgades Borgerskole. Indvielsen fandt sted, selv om det kun var syv år siden Ingerslevs Boulevards Skole, også kaldet Frederiksbjerg Byskole, var blevet indviet blot 100 meter derfra. Samme billede gjorde sig gældende byen over, hvor byrådet i 1900-tallets første årtier tog beslutning om etablering af skole efter skole.

Opførelsessummen, som blev kalkuleret til 380.000 kr., vakte bekymring i byrådet. Men skolebyggerier var dengang som nu prestigebyggerier, og med borgmester Jakob Jensen i spidsen var der stemning for en monumental bygning. Tegningerne til Fjordsgades Skole kom arkitekt Ludvig A. Petersen til at stå for.

I en periode på knap 20 år stod Petersen bag byggerierne af Ingerslev Boulevards Skole i 1903, Finsensgades Skole i 1907, N.J. Fjordsgades Skole i 1910, Samsøgades Skole i 1914 og slutteligt Læssøesgades Skole i 1921. Det store skoleboom skyldtes først og fremmest den store befolkningstilvækst, som fandt sted i Aarhus fra 1870'erne og frem.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiftens.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Tusindvis af århusianere har tilbragt onsdag efter onsdag i sommermånederne til Parkunderholdning i Botanisk Have. Ligesom her i 1959. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv.

1911 – Botanisk Have etableres

Aarhus Kommune udlejede i 1875 et areal til et nystiftet haveveselskab, Det Jydske Haveselskab, som kom til at råde over ca. 8 hektar jord. Men driften blev for dyr for selskabet, og i 1911 overtog kommunen arealet sammen med bygninger, redskaber og en gammel hest – på den betingelse, at den blev behandlet godt.

Aarhus Byråd vedtog samtidig at anvende arealet som botanisk have og kommunalt gartneri. Det skete i ønsket om at bevare den dejlige have, men også som led i bestræbelserne på at få et universitet til byen og for at tilgodese andre fremtidsmuligheder, som for eksempel en landbrugsskole.

Siden 1911 er havens areal blevet udvidet gentagne gange, og udbygningen af Den Gamle By har gjort det nødvendigt at omlægge partier af haven.

I haven kan ses planteslætter, der er resultatet af et internationalt samarbejde med andre landes botaniske haver, og i 1970 blev Væksthusene indviet.

Med Friluftsscenenes etablering fra 1948 begyndte traditionen med den velbesøgte Parkunderholdning hver onsdag – en folkelig underholdning, som varede godt 50 år.

Sydhavnen under anlæggelse i 1911. Ukendt fotograf, Den Gamle By.

1913 – Sydhavnen åbner officielt

Havnen i Aarhus opstod langs åen, hvor skibene lå fra munden til vadedet Immervad. Etableringen af byens ydre havn startede først i 1840'erne, hvor man begyndte at bygge moler og samtidig etablerede man egentlige havnebassiner. Det skete efter pres fra købmænd, redere og andre, som ville drage økonomiske fordele af

et moderne havneanlæg.

I forbindelse med kommunaloven af 1868 blev Aarhus Byråd inddraget i havneledelsen. I Aarhus kom havneudvalget til at bestå af borgmesteren, medlemmer af byrådet og to uden for byrådet, men udpeget af dette.

I 1890'erne blev der talt meget om nye udvidelser af havnen, og i 1899 gav

byrådet sin godkendelse af en plan for et sydhavnsprojekt. Baggrunden var især mangel på havneplads på land og særskilte anlægspladser for fiskerbåde og tankskibe. Projektet blev dog først udført i perioden fra 1905 til 1911, og den nye Sydhavn blev officielt taget i brug i 1913. Det betød mere end en fordobling af havnens kapacitet.

slutning i 1910'erne

Fødselsanstalten i Jylland fotograferet på tidspunkt omkring indvielsen i 1910. Fotograf E.A. Ebbesen, Den Gamle By.

1910 - Fødselsanstalten tages i brug

Siden 1894 havde Aarhus Kommune støttet Mødre- og Spædbørnehjemmet Bethesda, men i 1907 anmodede socialdemokrater i byen, og senere Justitsministeriet, Aarhus Byråd om at stille en byggegrund til rådighed for en ny fødselsstiftelse på grund af et stigende behov på området.

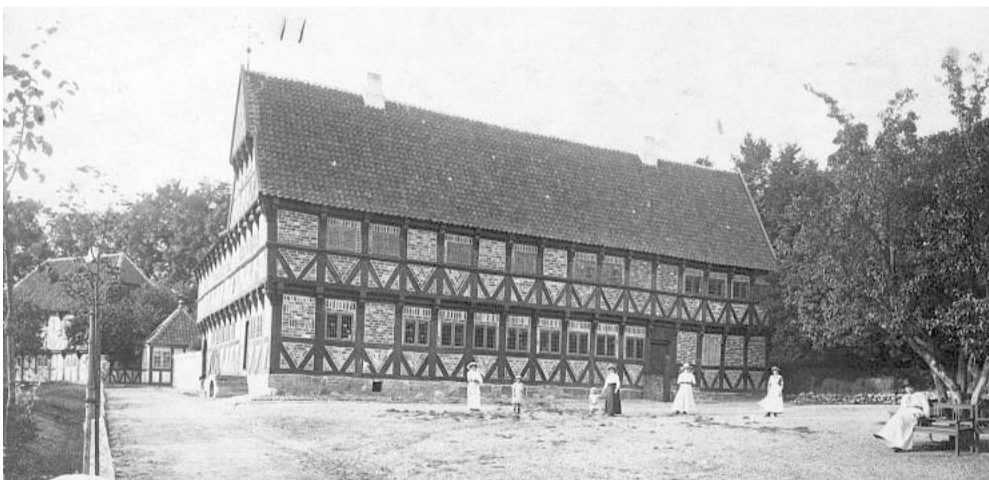
Byrådet afstod 3 tønder land i Vennelystparken, og arkitekt Christian A. Sylow tegnede den markante hvide bygning, som blev rammerne for Fødselsanstalten Jylland. Den blev indviet den 10. oktober 1910.

Anstalten blev oprettet som fødeklinik for ugifte, og mod betaling, for gifte føden-

de. Desuden var der tilknyttet et pleje- og spædbørnehjem.

Den var fra starten dimensioneret til 360 fødsler om året, men allerede i 1916 fandt 641 fødsler sted på anstalten. Den første overlæge på anstalten, Victor Albeck, fik med tiden gjort stedet til et anset kvindehospital.

1955 overgik fødselsanstalten til at være en universitetsklinik, hvilket medførte, at Fødselsanstalten i en årrække primært tog imod gravide med komplikationer. Den sidste fødsel fandt sted i 28. august 1996.

Torvet i Den Gamle By med den genopførte borgmestergård i 1914. Ukendt fotograf, Den Gamle By

1914 - Den Gamle By åbner

Borgmestergården fra 1597, som havde stået på fra Lille Torv, blev genopført på Landsudstillingen i 1909. Efter udstillingen blev komiteen "Den Gamle Borgmestergaard" nedsat med borgmester Dreschsel som formand for at finde et egnet blivende sted til den gamle bygning.

Bygningen kunne genopføres et andet sted for 30.000 kr., og det beløb blev samlet ind med bidrag fra Aarhus Byråd, staten og private indsamlinger. Man fik øje på Det Jydske Selskabs Have, den nuværende Botanisk Have, hvor et privat selskab havde opgivet driften. Herefter overtog Aarhus Kom-

mune stedet i 1911.

Komiteen blev tilbudt andre gamle bygninger, hvorved en etablering af et kulturhistorisk museum var en mulighed. Aarhus Byråd skænkede i 1912 den ønskede grund ved Botanisk Have til Komiteen, og Borgmestergården blev opført her i perioden 1913-1914.

"Byen", som museet hed i starten, åbnede 23. juli i 1914. Komiteen bestod frem til 1924, hvor "Byen" havde vokset sig stor nok til at kunne klare sig økonomisk. Samme år blev Købstadmuseet stiftet som selvejende institution.

FILM

MØD RASMUS BJERG!

ZAKI YOUSSEF MOHAMMED ISMAIL MOHAMMED RASMUS BJERG

DANMARKS SØNNER

EN FILM AF ULAA SALIM

FORPREMIERE PÅ DANMARKS SØNNER
Århus Stiftstidende inviterer til eksklusiv forpremiere på DANMARKS SØNNER med besøg af Rasmus Bjerg og Ulaa Salim.

DANMARKS SØNNER har Zaki Youssef, det unge stortalent Mohammed Ismail Mohammed og Rasmus Bjerg i de bærende roller. Filmen er instrueret og skrevet af Ulaa Salim, der får sin debut som både spillefilmsinstruktør og -manuskriptforfatter.

DANMARKS SØNNER har biografpremiere den 11. april 2019, men I kan allerede den 8. april se filmen, når Århus Stiftstidende inviterer til forpremiere med besøg af Rasmus Bjerg og instruktøren Ulaa Salim! Arrangementet løber af stablen den 8. april kl 19.00 og efter filmen vil Rasmus Bjerg og Ulaa Salim være tilstede i salen og svare på spørgsmål fra publikum.

DATO Den 08.04.19 kl. 19.00 Nordisk Film Biografer, Sankt Knuds Torv 15, Århus C.

PRIS Fordelspris 50 kr. Normalpris 100 kr.

BEMÆRK Forventet varighed: ca 2,5 timer

SÆRLIG FORDELSPRIS TIL DIG

50

NORMALPRIS 100

Læs mere og bestil på www.kluboj.dk

KLUB ØSTJYLLAND
En del af Århus Stiftstidende

Kundeservice: Tlf: 65 45 58 59. Åbningstider: Alle hverdage kl. 9-15. Vi tager forbehold for trykfejl, prisændringer, udsolgte/aflyste arrangementer. Gælder så længe lager haves. Billederne er vejledende. Der pålægges evt. gebyr ved bestilling.

1920'erne var banebrydende med ban

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1910'erne i spil. Og vinderen blev: Fødselsanstalten i Jylland, som blev indviet øverst i Vennelystparken i 1910.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, hvor Aarhus Teater, Marselisborg, alderdomshjemmet, sporgovnen og landsudstillingen er til afstemning.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Kommunalt boligbyggeri i den nordvestlige del af Frederiksbjerg. Foto: Emil Andersen Ebbesen, 1927.

1920'erne – Kommunen bygger boliger

Det var trange tider for boligsøgende efter afslutningen af den Første Verdenskrig, og Aarhus Byråd var hårdt presset for at finde løsninger for boligløse århusianere i begyndelsen af 20'erne.

Selvom Aarhus Kommune allerede i begyndelsen af årtiet havde påbegyndt opførelsen af hundredvis af boliger var behovet for flere boliger så stort, at kommunen til tider havde indkvarteret husvilde familier på kaserner, skoler og

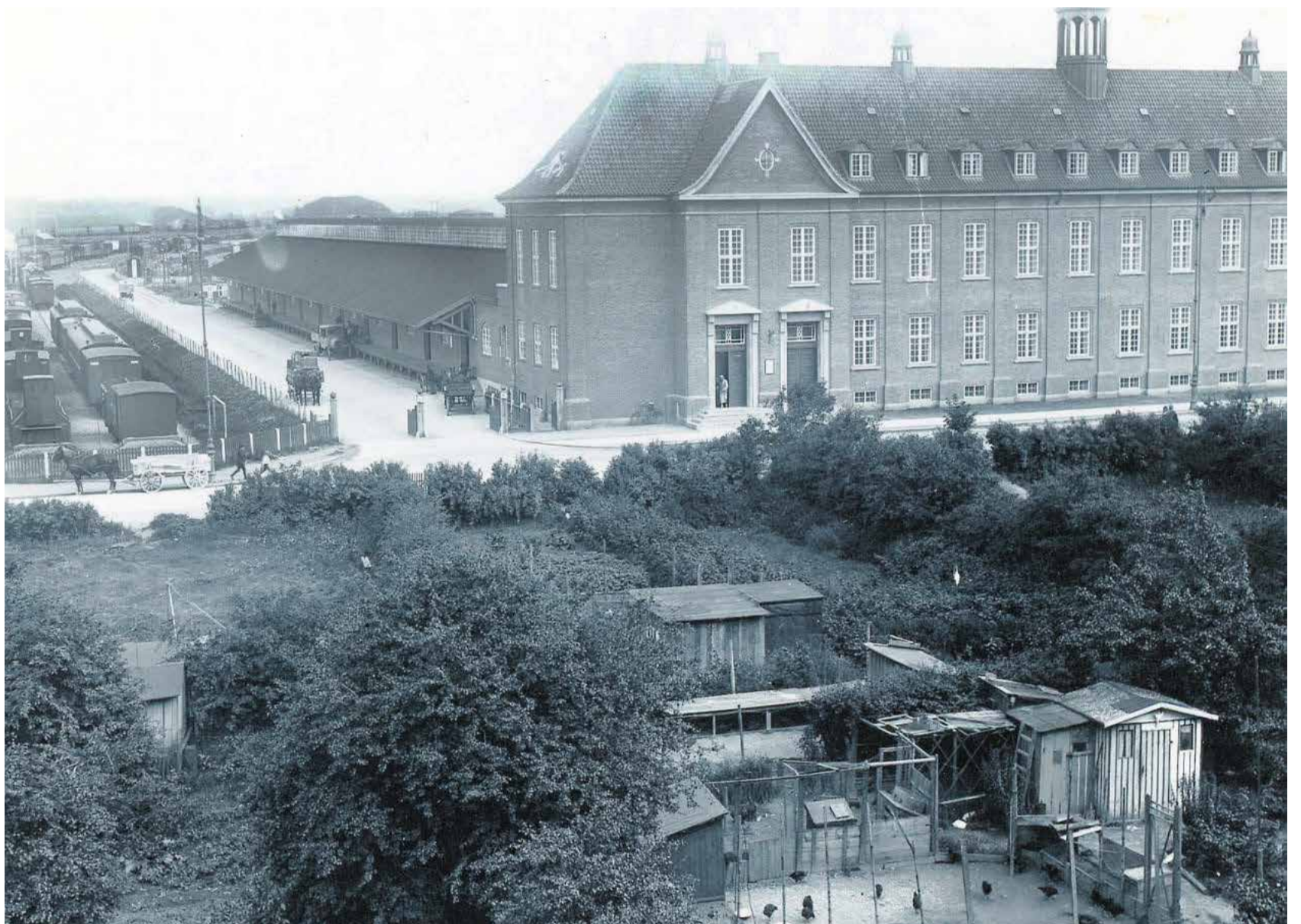
i såkaldte barakbyer.

Den store bolignød førte til beslutningen om at opføre flere kommunale boligbyggerier i midten af 20'erne.

I årene 1925-26 opførtes 96 boliger på Poul Martin Møllers Vej efter tegninger af stadsarkitekt Frederik M. Draiby. De ikoniske okkerfarvede rækkehuse var billige at opføre og stod færdige efter blot et halvt år. Draiby stod også bag

tegningerne til de kommunale boligkareer på Frederiksbjerg nær Trepkasgade og Søndre Ringgade.

Stadsarkitekt Draiby's kommunalt opførte bygninger står i dag som et fornemt eksempel på, at det sagtens kan lade sig gøre at opføre smukt byggeri, hurtigt og efter tidens funktionelle behov.

Skovgaardsgade med Godsbanegården omkring 1924. Fotograf E.A. Ebbesen, Den Gamle By.

1923 - Godsbanegården tages i brug

Oprindeligt var godsbanen i Aarhus placeret, hvor den nuværende busstation er. Men med en stærkt stigende godsmængde i løbet af 1800-tallet var forholdene langt fra optimale. Arealet blev for lille med ringe udvidelsesmuligheder, og tilkørselsforholdene ad en snæver banegrav mellem Hallsti og Banegårdsgade var dårlige.

Forholdene for både gods- og personbanegård var problematiske, og diskussionen starte-

de længe før, en løsning for begge blev realiseret i 1920'erne. Allerede i 1890'erne var DSB fortalere for at flytte godsbaneterrænet ud af midtbyen.

I 1896 og 1898 var en flytning af godsbanen med i kommunens byplaner, men en løsning blev først fundet med Lov om Anlæg af en Person- og Godsbanegaard i Aarhus fra 1916 og en ny byplan i 1919.

Den nye Godsbanegård, tegnet af DSB's over-

arkitekt Heinrich Wenck, blev placeret i Mølleengen ved Skovgårdsvej, og den var i funktion fra 1923 til 2000.

Kulturhuset Godsbanen åbnede på stedet i 2012 som centrum for et nyt bykvarter, opstået på det nedlagte godsbaneterræn i samarbejde mellem Aarhus Kommune og Realdania.

egårde, fodbold- og væddeløbsbane

1920 - Aarhus Idrætspark tages i brug

Under overværelse af blandt andet Kong Christian 10. blev Aarhus Idrætspark indviet 5. juni 1920.

Aarhus havde længe haft behov for et trænings- og opvisningssted til byens mange idrætsforeninger. I 1914 talte man om at få en fælles sportsplads i byen, men der blev ikke opnået enighed om et konkret projekt.

Derimod lykkedes det Oliefabrikens direktør, Frederik Lausen, som i 1916 blev formand for Aarhus Gymnastik Forening, AGF, at få en aftale mellem Aarhus Byråd og et privat selskab om økonomien i stand.

Byrådet godkendte byggeriet af den samlede idrætspark i maj 1918, og skænkede efterfølgende arealet til projektet.

Staten leverede genbrugte buer fra Københavns Hovedbanegård til at indgå i byggeprojektet. Aarhus Kommune bidrog desuden med 280.000 kr., mens de resterende 380.000 kr. blev hentet ved en privat indsamling, hvoraf 143.600 kr. blev doneret af Lausen selv.

Drenge fra de lokale klubber Aarhus Fremad, AGF og Aarhus 1900 løber til indvielsesstævne på Aarhus Stadion i 1920. Fotograf E. A. Ebbesen, Den Gamle By.

De første mange år var det primært galop, som aarhusianerne tog på Jydske Væddeløbsbane for at se, som her omkring 1935. Fotograf Åge Fredslund Andersen, Aarhus Stadsarkiv.

1924 - Jydske Væddeløbsbane bliver indviet

I 1898 blev Jydske Væddeløbsforening oprettet, og foreningen kom til at stå for én årlig løbsdag i Aarhus. Det foregik enten på Marselisborg Mark eller Skejby Mark.

I 1922 blev foreningen sluttet sammen med Foreningen for ædel Hesteavl, der var dannet i 1917, og den nye forening henvendte sig til Aarhus Byråd for at få en opført en egentlig væddeløbsbane i Aarhus.

Efter diskussion i byrådet om projektets økonomiske holdbarhed, skænderier om væddeløb var "gøgl og dyrplageri" – og om byen egentlig var stor nok til at rumme både et stadion og væddeløbsbane – godkendte byrådet projektet.

Det skete dog under forudsæt-

ning af, at banen blev placeret i tilknytning til Aarhus Idrætspark, der var blevet indviet i 1920, og i skov- og naturområdet ved Marselisborg Slot.

Arealet var dengang reelt beliggende som en skråning ned mod den nye Idrætspark, så opførelsen krævede jord- og anlægsarbejder for det dengang store beløb på hele 44.000 kr., før indvielsen kunne finde sted 29. juni 1924.

1929 - Byen får en ny hovedbanegård

I forbindelse med etableringen af den statslige såkaldte "Jydske Længdebane" i Jylland blev banestrækningen Aarhus-Langå-Randers indviet i 1862, og den første banegård i Aarhus blev bygget, samme sted som den nuværende Aarhus Hovedbanegård.

Banegården blev hurtigt for lille, og en ny blev bygget i 1884 på samme sted, bortset fra at den var sænket til det niveau, togene kørte i – især op mod Bruuns Bro var der en stejl skrænt ned til banegården, men også Ryesgade og Banegårdsplads havde et stærkt fald ned mod pladsen.

Efterhånden som trafikken af gående, cyklende og kørende omkring banegården blev øget, blev

forholdene omkring banegården mere og mere uhensigtsmæssige. Og der var kun udsigt til endnu mere trafik, så en ny banegård kom igen til debat i Aarhus Byråd.

Byrådet vedtog en løsning, hvor det nye banegårdsterræn blev hævet fire meter. For at kunne realisere det blev hele kvarteret omkring banegården ændret i en fælles bebyggelsesplan for Banegårdspladsen, Ryesgade, Park Allé og Sønder Allé.

Bygninger omkring banegården blev revet ned, og Park Allé blev etableret. Banegårdsbygningen, tegnet af DSB's overarkitekt K. T. Seest, blev bygget i gule mursten som det andet nybyggeri i kvarteret og blev indviet i 1929.

Byens nye hovedbanegård fotograferet lige før indvielsen i 1929, og tilsyneladende inden der blev etableret cykelstativer. Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv

Nu kan du stemme om 30'ernes rute

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1920'erne i spil. Og vinderen blev: Jydsk Væddeløbsbane, som blev indviet 29. juni 1924. Den slog både Aarhus Stadion, Banegården, Godsbanen og de store, kommunale boligbyggerier.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1930'erne.

1933 - Universitetet indvier dets første bygning

Længe før det blev en realitet, var der bestræbelser for at få et universitet i Jylland.

I 1925 blev en kommission nedsat af Undervisningsministeriet, og efter seks års arbejde var der enighed om, at der skulle oprettes et jysk universitet. Et flertal i kommissionen pegede på Aarhus, selvom blandt andre Viborg og Sønderborg også gerne ville have haft et universitet.

Af økonomiske grunde blev det dog kun til en tre-årig prøveperiode, hvor Aarhus Kommune selv skulle afholde udgifterne. Undervisningen begyndte i Teknisk Skoles bygning i Nørre Allé i 1928 med fagene filosofi og sprog.

Proveperioden gik godt, og med Universitetsloven af 1931 støttede staten driften

af universitetet, mod at byen og universitetet selv stod for det fremtidige byggeri.

Aarhus Byråd skænkede arealet, så den første universitetsbygning for humaniora kunne indvies i 1933. Året efter opnåede det humanistiske fakultet statsanerkendelse, statsstøtte og eksamensret.

Arkitekten C.F. Møller (1898-1988) og senere hans firma stod for opførelsen og har virket som rådgivende arkitekter for udbygningen af universitetet frem til i dag.

Universitetet fungerede som selvejende institution frem til 1970, hvor det blev en statslig læreanstalt under den første styrelseslov på området.

Aarhus Å bliver rørlagt og overdækket ved Åboulevarden - tidligere Aagade - omkring 1935. Billedet er taget fra Skt. Clemens Bro med kig mod Immervad. Fotograf E.C. Skabelund, Aarhus Stadsarkiv.

1932 - Åens overdækning påbegyndes

Siden 1885 havde der været en heftig debat om, hvordan man kunne komme de belastende luftgener fra åen til livs og samtidig skabe en farbar vej til havnen. Mange så en overdækning af åen som løsningen. Ønskerne herom blev dog afvist af Aarhus Byråd.

Men da området Bispetofte i 1890'erne blev inddraget til bebyggelse, begyndte der at blive anlagt gader langs åen. Siden blev sagen drøftet i flere omgang i byrådet, og da det endeligt blev besluttet at opføre Christiansbroen ved Christiansgade, var den da også til tænkt som en første del af en overdækning af Aarhus Å.

Selve arbejdet blev med statsstøtte påbegyndt i 1932, efter byrådet igennem flere år også havde behandlet problemet med at få en tidssvarende trafikforbindelse mellem havnen og Godsbanegården. I 1940 var åen overdækket helt ned til Dynkarken tæt ved Aarhus Havn.

Louisegade og Aagade blev samtidigt begge omdøbt til Åboulevarden, som dermed kom til at gå fra Vester Allé til havnen. Thorvaldsensgade blev på samme tid reguleret, så der blev en sammenhængende strækning fra Viborgvej og Silkeborgvej til havnen. Det kan tilføjes, at byrådet i Aarhus 55 år senere i 1995 påbegyndte fritlægningen af Aarhus Å.

1935 - Lærerforeningen stifter svagbørnskolonier

I oktober 1931 diskuterede Aarhus Byråd livligt, hvem de skulle tildele en ledig biografteaterbevilling, og blandt ansøgerne var Aarhus Lærerforening og Aarhus Lærerindeforening.

De ville i fællesskab opbygge en såkaldt svagbørnskoloni for Aarhus Kommunes skoleelever gennem indtjening fra biografen Kosmorama, der var beliggende på Store Torv.

Hvis foreningerne selv kunne skaffe indtægter nok til købet af en koloni, så skulle kommunen bidrage med to tredjedele af udgifterne til den årlige drift, lød forslaget. Lærerforeningerne fik bevillingen af Aarhus Byråd, som fandt, at det var penge givet til et godt formål.

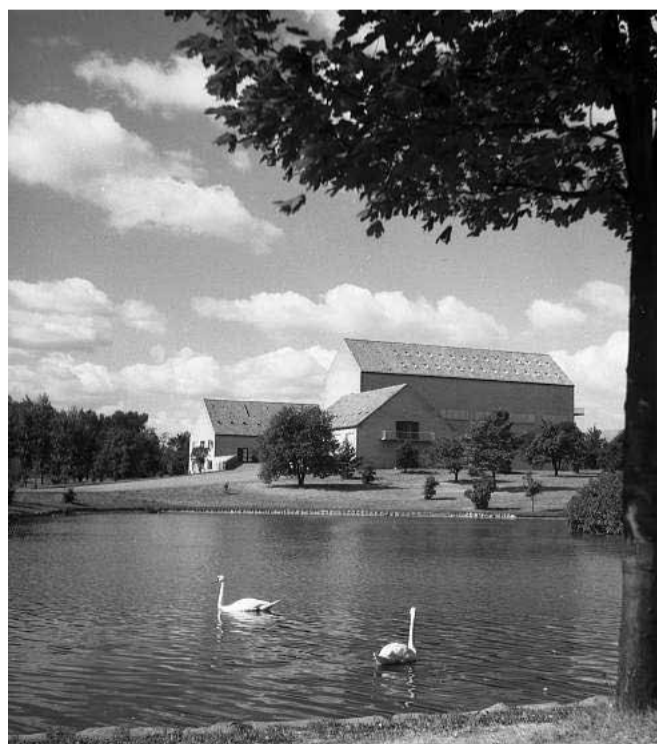
Fra 1931 til 1934 lejede lærerforeningerne den davæ-

rende Bogensholmlejen ved Ebeltoft. Dermed kunne man sende børn, som var svagelige, tuberkuløse, underernærede eller kirtelsyge på et gratis ophold i lejren.

I 1934-35 byggede foreningerne dog samtidig en egen koloni på Ahl Strand ved Ebeltoft, og denne blev indviet i 1935.

Først i 1962 blev Koloniens status ændret fra svagbørnskoloni til en såkaldt sommerferiekoloni under navnet Århuskolonien. Koloniens børn kom på det tidspunkt især fra saneringsmodne og utidssvarende byggerier i det indre af Aarhus.

Fra januar 1979 blev Århuskolonien imidlertid omdannet til Den Selvejende Institution Ahl Strand, og blev dermed løserevet fra Aarhus Lærerforening.

Svaner i Universitetssøen, ca. 1955. Foto Børge Andre Venge, Aarhus Stadsarkiv.

Forventningsfulde drenge venter ved Park Allé på afgang til svagbørnskolonien ved Ahl Strand i 1961. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv

biler, veje, universitet og omsorg

Byens nye rutebilstation indvies med blæseinstrumenter og taler i 1930. E. A. Ebbesen, Den Gamle By.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

1930 - Nordeuropas største rutebilstation tages i brug

Den første automobilbusrute i Aarhus begyndte i 1913, og den første fjernrute med bus – til Randers – kom i 1915.

Herefter gik det stærkt med udbredelsen af den kollektive trafik, og allerede i 1923 var det blevet til 22 fjernruter og ni forstadsruter. De mange nye ruter skabte trafikproblemer i byen med deres endestationer forskellige steder i den indre by.

I 1923 tog rutebilejernes formand initiativ til

oprettelsen af en rutebilstation, som blev placeret i Rosensgade. Den blev hurtig for lille, da rutebiltrafikken, som den øvrige trafik, fortsat var i en stærk vækst.

I et samarbejde mellem rutebilejerne og Aarhus Byråd, hvor byrådet fik trumfet placeringen igennem, blev en ny rutebilstation anlagt på den daværende Amtsmandstoft, der var beliggende mellem Sønder Allé, Fredensgade og Ny Banegårdsgade.

Den nye station blev indviet og taget i brug i 1930. Den var fire gange større end stationen i Rosensgade, og blev hurtigt en succes med bevågenhed fra både indland og udland.

Men allerede tiåret efter åbningen var den gal igen, da pladsen blev for trang. Stationen var beregnet til 31 busruter, men havde i 1945 ikke færre end 51 ruter – og var da Nordeuropas største. Stationen blev derfor revet ned til fordel for den nuværende, som blev opført samme sted i 1954.

1938 - Ringgadebroen står færdig

Ringgadeprojektet fra Joh. Baunes Plads på Frederiksbjerg til Grenåvej i Risskov blev påbegyndt i 1926 som led i en byplan for Stor-Aarhus.

Aarhus Byråd havde forinden udskrevet en konkurrence, som blev vundet af ingeniør Klixbüll. Dermed blev Ringgaden, som havde været på idéstadiet helt siden 1898, en realitet, og hele projektet blev afsluttet med Ringgadebroen i 1938.

Arbejdet med opførelsen af Ringgadebroen blev ledet af Stadsingeniørens kontor og firmaet Wright, Thomsen & Kier blev hyret til at udføre arbejdet.

Med Ringgaden blev trafikken ledt uden om bymidten, og man undgik at belaste den centrale bymidte med den stærkt stigende gennemkørende trafik fra den sydlige del af byen til den nordlige.

Ringgadebroen under opførelse, 1937. Stadsingeniørens kontor, Aarhus Stadsarkiv

I et årti med verdenskrig: Omsorg, by

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1930'erne i spil. Og vinderen blev: Svaghørnskolonierne, som Aarhus Lærerforening og Aarhus Lærerindeforening fik byrådets opbakning til. Byrådet støttede sagen ved at give foreningerne bevilling til at drive biografen Kosmorama på Store Torv og på den måde tjene penge til at sende de svage børn på koloni. Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1940'erne.

Rytterparken, hvor der her er fastelavn i 1955, var et af de byggerier, som Arbejdernes Andels Boligforening fik igangsat i 1940'erne. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv.

1940'erne - Andelsforenings- byggeboom med kommunestøtte

Tømrer Jens Perregaard tog i 1919 initiativ til stiftelsen af Arbejdernes Andels Boligforening (AAB) i Aarhus og til foreningens første projekt Skovbakken i Marienlund.

Formålet med foreningen var at overføre andelsprincippet på boligområdet og skaffe arbejderklassen en bolig, som de selv var medejere af, med have og frirum. Noget, der ellers var en sjælden mulighed for datidens arbejdere. Ofte var det arbejderne selv, som for eksempel via byggekooperationer opførte boligerne.

Det blev direkte og indirekte støttet af et socialdemokratisk ledet Aarhus Byråd. Aarhus Kommune havde store problemer med at huse efterkrigstidens husvilde, som fik anvist bolig i kommunens institutioner eller husvildeboliger.

Især i 1940'erne og også i 1950'erne kom AAB til at stå for langt størstedelen af opførelsen af almene boliger i byen, og i 1943 overtog AAB samtidig administration af Frederiksbjerg Boligselskab efter Aarhus Kommune.

Aarhus Kommune bevilgede i perioden statslån og garanti for lån til boligindskud for lejerne for at fremme boligbyggeriet og afhjælpe bolignøden.

1941 – Rådhuset indvies – med tårn

Aarhus har haft tre rådhus, før det nuværende blev bygget i årene 1938-41.

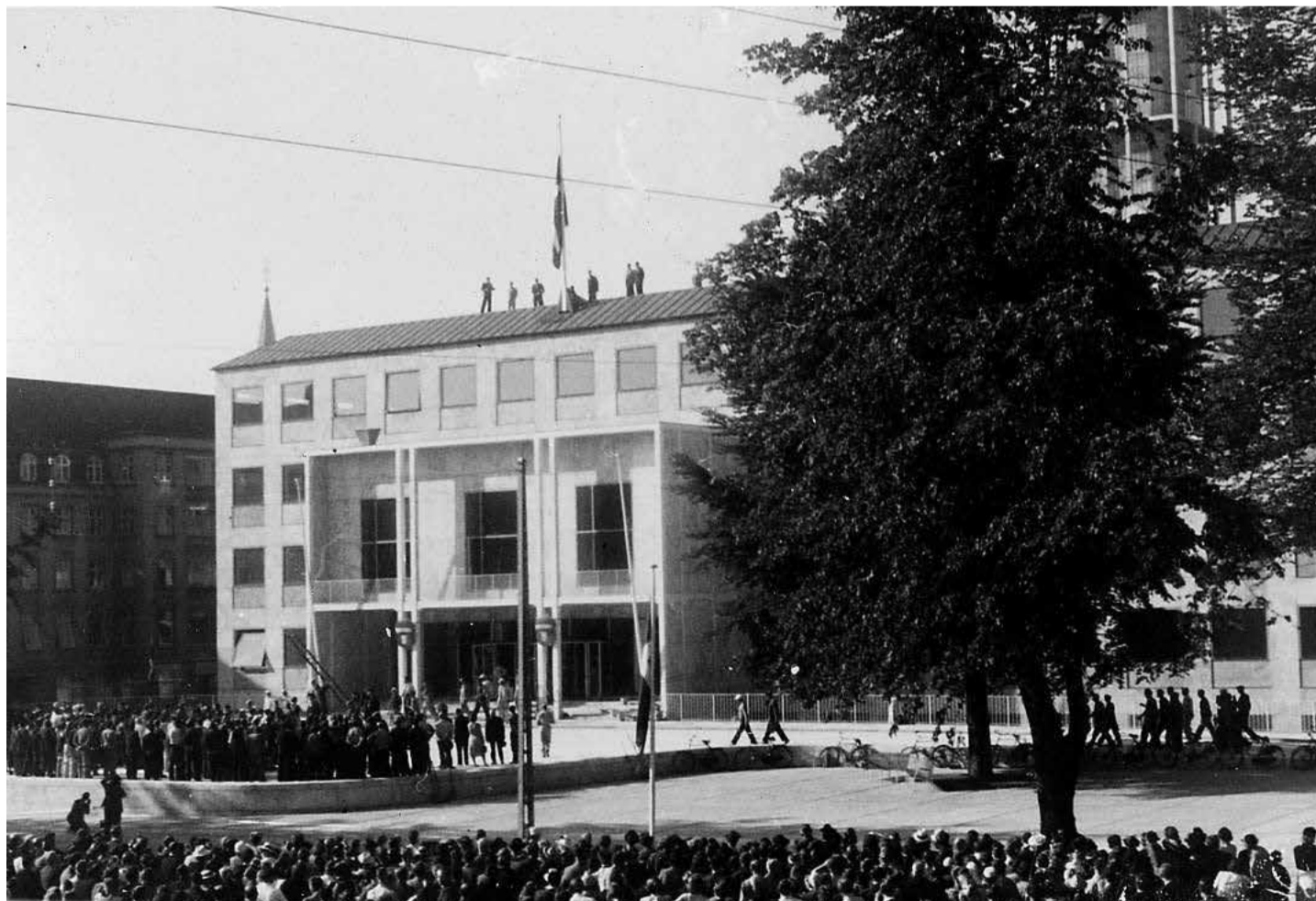
De to første var på Store Torv, og det tredje var i det nuværende Kvindemuseum på Domkirkepladsen. Det fungerede som rådhus, domhus og arresthus fra 1857.

Aarhus by oplevede fra det tidspunkt en kraftig vækst med en større mængde af administrative opgaver til følge. Det betød, at rådhuset hurtigt blev for lille, og i 1937 besluttede Aarhus Byråd at udskrive en arkitektkonkurrence for opførelse af et nyt rådhus. De ønsker, man havde til bygningen, og som de deltagende arkitekter skulle forsøge at indfri, var, at den skulle "udformes som en udpræget administrationsbygning, en arbejdsbygning uden noget tilstræbt pompøst og uden en forloren rådhusstil".

Arkitekterne Arne Jacobsen og Erik Møller vandt konkurrencen, men efter megen debat i offentligheden ønskede byrådet en ændring i tegningerne, så rådhuset alligevel fik en mere monumental karakter. Derfor blev det skitserede rådhus tilføjet et tårn og beklædt med marmor.

Man begyndte opførelsen af rådhuset i november 1937. Grundstenene blev nedlagt af statsminister Th. Stauning og indenrigsminister Bertel Dahlgaard, mens slutstenen blev lagt på plads af borgmester H. P. Christensen.

Rådhuset blev indviet ved en stor folkelig begivenhed ved byens 500 års-købstadsjubilæum den 2. juli 1941.

Dannebrog hejses for første gang over byens nye rådhus i forbindelse med indvielsen i 1941. Fotograf Hans Bloch, Aarhus Stadsarkiv.

ggeboom og en midlertidig lufthavn

1946 - Tirstrup Lufthavn får sin første faste flyverute

Ved de første flyvninger i Aarhus lettede og landede flyet ofte fra og på Skejby Mark. Omkring 1920'erne henvendte blandt andre private investorer, som ønskede at lave en flyrute fra Aarhus, sig til Aarhus Byråd for at få oprettet en flyveplads i byen.

Byrådet var dog afvisende – senere blandt andet på grund af erfaringer fra Aalborg og Esbjerg lufthavne, etableret i henholdsvis 1936 og 1937, hvor drift og anlæg havde vist sig dyrt.

Men i 1939 diskuterede byrådet sagen med velvilje, da der var økonomisk hjælp at hente fra staten i form af støtte til anlægsprojekter for at fremme beskæftigelsen. Samtidig ønskede Forsvarsministeriet at flytte militæret fra midtbyen til en placering netop på Skejby Mark.

Aarhus Kommune købte der-

for i 1939 gården Kirstinesminde i Skejby. Men 2. Verdenskrig stoppede projektet, og det blev derfor britiske Royal Air Force, som i 1945 endte med at bygge Kirstinesminde Flyveplads, betalt af Udenrigsministeriet. Samtidig fik briterne lov til at overtage Tirstrup flyveplads, som var blevet anlagt af det tyske luftvåben i 1943.

Efter et mislykket forsøg på at skaffe midler fra staten til en lufthavn i Egå, besluttede Aarhus Byråd at benytte Tirstrup som midlertidig lufthavn, og fra den 16. september 1946 var Aarhus' første faste flyverute fra lufthavnen på Djursland en realitet.

Aarhus Kommune betalte for flyvepladsen i første omgang, men senere kom også Randers, Grenå og Ebeltoft med i fordelingsnøglen for at betale udgifterne til lufthavnen.

De nye flyruter fra Tirstrup kunne blandt andet benyttes, når Frøken Aarhus skulle indfri sin præmie, der bestod af en rejse til en europæisk storby. I 1953 tog årets Frøken Aarhus, Inge Andersen, turen til London fra Tirstrup. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiftten.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Fru Sebbelov, der var ansvarlig for Aarhus Kommunes skolebespisning, og byrådsmedlem købmand Møller Rasmussen på besøg i Aarhus Folkekøkken omkring 1941. Tilskrevet Inger Westphal-Christiansen, Aarhus Stadsarkiv.

1941 - Aarhus Folkekøkken brødføder de mindre bemidlede

Under 1. Verdenskrig oprettede Aarhus Kommune et Folkekøkken, som blev nedlagt efter nogle år.

Men i 1940 gjorde endnu en krigsagen aktuel igen, og Aarhus Byråd debatterede situationen. For et folkekøkken kunne sikre den mindre bemidlede del af befolkningen et billigt og sundt måltid mad.

Samtidig skulle det indgå i håndtering af en nødsituation, hvis gasforsyningen til byens husholdning svigtede på grund af krig.

I 1941 købte kommunen derfor

Højskolehotellet i Klostergade 28-30 inklusive inventar for et beløb af 290.000 kr. og indrettede det til Folkekøkken.

Fra den konservative side i byrådet manede man til ikke at køre for hårdt frem, da det nødtigt skulle blive en konkurrent til private spisehuse eller betyde tab for byens handlende.

Borgmester H.P. Christensen mente imidlertid, at de handlende ville sælge lige så meget som før, da folkekøkkenet også skulle købe varer hos de private handlende.

1944 - Børnenes kontor oprettes

Tilbage i 1898 i København begyndte journalist A.C. Meyer på privat basis at hjælpe børn i nød. Det blev til organisationen Børnenes Kontor med lokalafdelinger, som stadig eksisterer.

I Aarhus tog byrådsmedlem Christian Nielsen initiativ til etableringen af Børnenes Kontor i Aarhus 2. marts 1944. Det skete under indtryk af, at der særligt under 2. Verdenskrig med rationaliseringen levede mange børn under dårlige forhold med underernæring og mangel på tøj.

Foreningen klarede sig med private og offentlige tilskud, og fra 1949 kom hovedindtjeningen fra pølsevognene rundt om i byen. Børnenes Kontor gav hjælp i form af ferieophold, for eksempel på deres feriekoloni ved Ajstrup Strand, tøj, fødevarer og drift af børnehaver.

Aarhus Byråd støttede op om arbejdet. Det skete i kommunens erkendelse af det store behov for at hjælpe børnene, og at det kunne være billigere for kommunen at støtte børnehaver og feriekoloni end selv at oprette dem.

Kommunen betingede sig eksempelvis ved opførelsen af Ringgaarden, at der blev opført en forebyggende børneforsorgsinstitution ved ejendommen, hvor Børnenes Kontor kom til at stå for driften, og kommunen dækkede underskuddet.

Fra 1949 kom Børnenes Kontors hovedindtjening fra Aarhus' pølsekiosker, som samtidig synliggjorde organisationen i bybilledet som her på Rådhuspladsen i 1960. Fotograf Ib Rahbek-Clausen, Aarhus Stadsarkiv

I 50'erne fik vi Friheden og Brabrandstien

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1940'erne i spil. Og vinderen blev: Aarhus Rådhus, som var tegnet af arkitekterne Arne Jacobsen og Erik Møller, og som blev bygget i årene 1938 til 1941.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1950'erne.

1956 - Brabrandstien står færdig

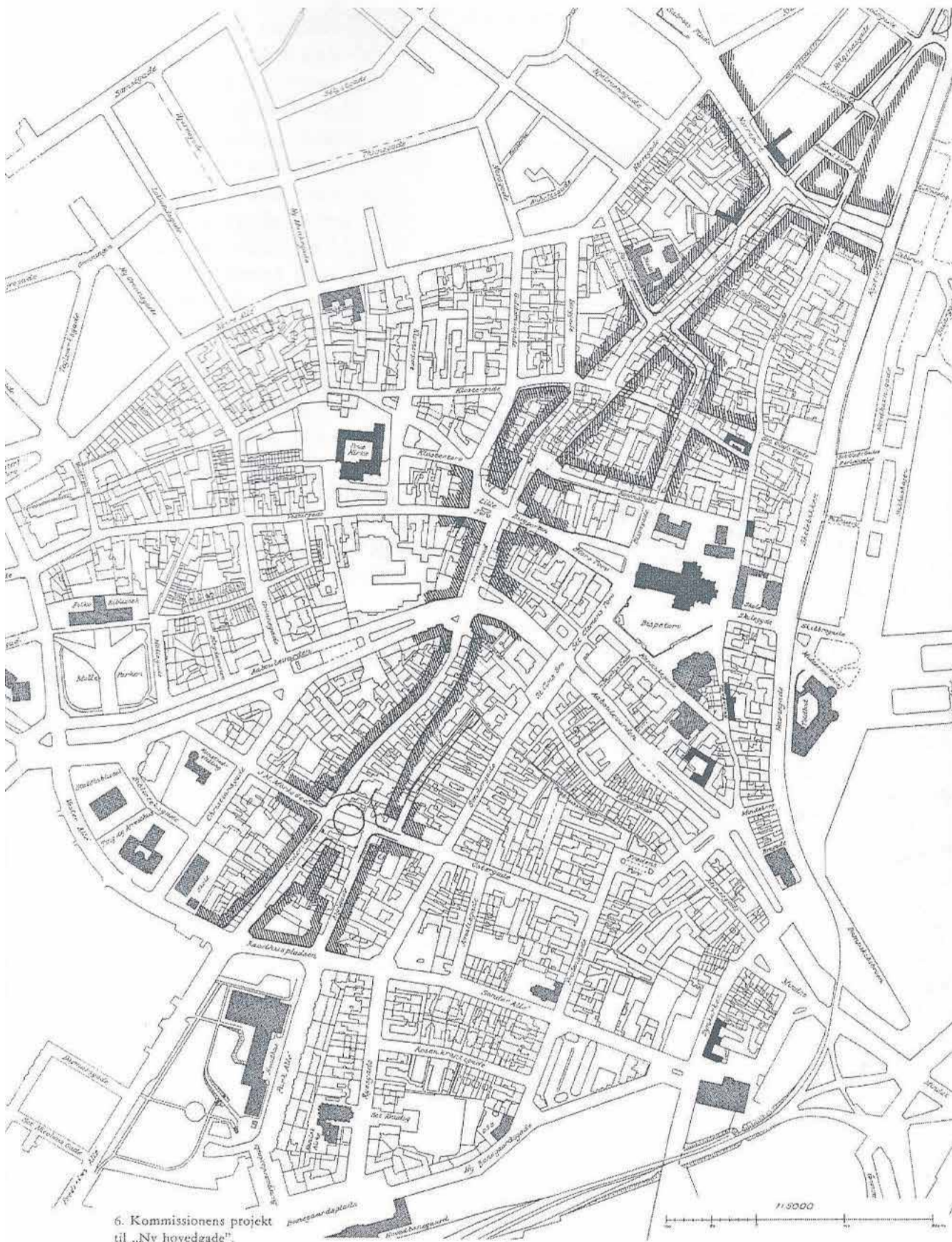
Brabrandstien udgår ved den tidligere Hammelbanes bygning i Carl Blochs Gade. Stien, der i alt er 19 kilometer lang, går langs Aarhus Å og rundt om Brabrand Sø og udgjorde ved anlæggelsen det første stykke af vandreruten fra Aarhus til Silkeborg. Stien blev anlagt som et beskæftigelsesprojekt i perioden fra 1950 til 1956.

Hele området omkring Brabrand Sø blev samtidig fredet i 1956 for at sikre udsigten fra den nyanlagte sti.

Aarhus Byråd vedtog allerede på et møde i 1944 at anlægge stien langs Aarhus Å og Brabrand Sø, efter at arbejdsministeriet havde anmodet om at forberede beskæftigelsesarbejder i efterkrigstiden.

I 1930'erne var byrådet begyndt at åbne op for borgernes adgang til naturen i og omkring byen. Den drivende kraft bag Brabrandstien og andre naturprojekter var det socialdemokratiske byrådsmedlem, og fra 1945 borgmester, Svend Unmack Larsen.

Arbejdet blev påbegyndt efter forhandlinger med ministeriet, omegnskommunerne og grundejerne og kostede tre mio. kr., hvoraf staten betalte to tredjedele i form af tilskud til arbejds løn.

Ny Hovedgade skulle være hovedfærdselsåren i Aarhus' fremtidige citydistrikt. Den skulle skære sig på tværs af midtbyen som en boulevard gennem Frederiksgade, Immervad, Badstuegade og Studsgade

1954 - Byrådet vedtager firesporet gade gennem midtbyen

Historien om Ny Hovedgade er en aldrig realiseret plan om et gadegenembrud i midtbyen fra Rådhuspladsen til Nørreport, hvor planerne herom blev vedtaget enstemmigt af Aarhus Byråd i 1954.

Politikerne ønskede dengang at anlægge en firesporet trafikvej fra Rådhuspladsen igennem Frederiksgade, Immervad, Lille Torv, Badstuegade og Studsgade til Nørreport.

Formålet var at sikre nem adgang

for den stærkt stigende biltrafik og gennem en intensiv udnyttelse af grundarealerne at skabe plads til boliger, handel og erhverv, som ellers ville blive lokaliseret i forstæderne. Var planerne blevet til virkelighed, ville det have ledt til nedrivningen af nogle af Aarhus' ældste bebyggelser.

Men særligt den historisk interesserede borgmester Bernhardt Jensen agiterede i stigende grad fra midten af 1960'erne for igangsættelse af en be-

varingsindsats og en kommunesammenlægning, og han blev samtidig en indædt modstander af boulevardprojektet.

Ny Hovedgade blev politisk skrinlagt i 1965, da byrådet vedtog en ny dispositionsplan for den fremtidige udvikling for den indre by, og i planen blev tankerne om en firesporet vej endegyldigt skrevet ud.

Brabrandstien, 1985. Fotograf Jens Tønnesen, Aarhus Stadsarkiv

og en droppet idé om en motorgade

1958 - Folkeparken Friheden åbner

I skovområdet Friheden i Marselisborg skov blev der i 1904 opført en pavillon, den nuværende restaurant Terrassen, af restauratør Hans Rising efter kontrakt med Aarhus Byråd. Aftalen var, at efter 22½ år skulle restauranten tilfalde kommunen.

Men Rising endte med at drive restauranten i 50 år, og undervejs blev der blandt andet anlagt en lille friluftscene til musikalske indslag, og stedet blev et yndet udflugtsmål. Senere kom der en festsal til og arrangementer på Grundlovsdag og 1. maj, ofte med et midlertidigt tivoli.

Da Hans Rising i 1954 trak sig, debatterede byrådet om muligheden for at anlægge en folkepark i skoven. De lod restauratør Dan Christophersen, Aalborg, overtage forpagtningen af restauranten, og han foreslog et permanent forlystelsesetablisement.

Aarhus Kommune indgik derefter i 1958 kompagniskab med tivoliejer Marinus Kobberrød om driften af en tivoli-park, og den 2. maj 1958 åbnede Folkeparken Friheden med stor succes med over 400.000 besøgende.

I 1964 blev parkens navn ændret til Tivoli Friheden, som samtidig blev oprettet som et aktieselskab med Aarhus Kommune som hovedaktionær.

Det var ikke kun aarhusianerne der fik glæde af Folkeparken Friheden, der åbnede i 1958. Året efter besøgte forsvarsminister Poul Hansen parken sammen med den norske professor og politiker Olav Gjærevoll og formand for Arbejdernes Fællesorganisation Georg Sørensen. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiftens.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

1950 - Kommunen indfører tilbagekøbsklausul

Aarhus Kommune begyndte for alvor fra 1950 at tinglyse grunde solgt til bolig- og erhvervsbyggeri med en klausul om, at kommunen havde ret til at købe grunden tilbage efter 99 år til den oprindelige købspris.

Begrundelserne kunne blandt andet være, at grunden blev vurderet for billigt, eller at det i fremtiden ville være nemmere at få fjernet slumkvarterer ved at opkøbe boligerne i områderne med en tilbagekøbsklausul.

Eksempelvis blev Finnebyen, som blev opført i det nordlige Aarhus i perioden 1947-48, solgt med en tilbagekøbsklausul, hvor kommunen havde ret til at købe husene tilbage efter 40 år. Klausulen blev dog efter en

Langenæs er et af de områder, hvor mange lejligheder er omfattet af en tilbagekøbsklausul. Fotograf Poul Werner Olsen, Aarhus Stadsarkiv

langvarig kamp fra grundejerforeningens side slettet af kommunen i 1974.

I dag er godt 325 ejendomme i Aarhus Kommune stadig omfattet af tilbagekøbsklausuler, heraf ca. 110 beboelsesejendomme.

Som ejer af en ejendom, som er omfattet af tilbagekøbsklausul, har man mu-

lighed for at købe ejendommen fri efter aftale med kommunen. Aarhus Kommune budgetterer med en årlig indtægt på 50 mio. kr. på frikøb fra klausulen.

I byrådet er det besluttet, at indtægterne fra frikøbene fremover skal øremærkes til forbedringer af infrastrukturen i kommunen.

1950 - Magistratsstyret indføres

I 1950 vedtog Aarhus Byråd med 17 stemmer mod 4 at indføre magistratsstyre som afløsning for udvalgsstyret. Med magistratsstyre ligger den udøvende myndighed hos magistraten bestående af borgmesteren og fire rådmænd med borgmesteren som den fødte formand.

Aarhus blev styret efter lov af 25. marts 1933 om købstadskommuners styrelse suppleret med en lokal styrelsesvedtægt. Den forfatningsmæssige opbygning bestod af de tre dele: Byrådet, borgmesteren og udvalg. Administrationsformen med de mange udvalg, hvor der i 1949 var hele 30 med hvert sit fagområde, var imidlertid for tungt og gammeldags.

Den socialdemokratiske borgmester Svend Unmack ønskede derfor en modernisering af byens styre. Ønsket var, at byrådsmedlemmerne skulle tage sig af de store linjer og embedsmændene af de mindre opgaver.

Med indførelse af magistratsstyret i 1950 blev de mange udvalg afløst af fem magistratsafdelinger med hvert sit område. Herved blev det nemmere at skabe overblik over forvaltningen af kommunen.

Borgmester Svend Unmack, der her er smukt flankeret af engelske balletdanserinder omkring 1955, var hovedmanden bag magistratsstyrets indførelse. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv

Ud med slum - ind med kultur, svøm

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1950'erne i spil. Og vinderen blev: Brabrandstien, der blev anlagt som et beskæftigelsesprojekt i perioden fra 1950 til 1956.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1960'erne.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stift.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Kedelhuset på Studstrupværket under opførelse i 1967. Fotograf Jørn Timm, Den Gamle BY

1968 - Studstrupværket bliver sat i drift

Studstrupværket beliggende ud til Kalø Vig nord for Aarhus blev sat i drift af el-selskabet Midtkraft i 1968.

Midtkraft blev stiftet 1950 som et interessentskab bestående af blandt andet Aarhus Kommune og en række el-selskaber i Midtjylland. Det kommunale driftsselskab Aarhus Belysningsvæsen fik sin el og fjernvarme herfra, men stod selv for fordelingen videre ud til forbrugerne.

Trods udvidelse af elværket i Aarhus måtte byrådet omkring 1964 konstatere, at forbruget af elektricitet i de 14 år, Midtkraft indtil da havde eksisteret, var mere end fordoblet.

Samtidig var der ikke plads til yderligere udvidelse i byen af kraftværket, men forudseende nok var Midtkraft allerede i gang med bygningen af Studstrupværket som et fremtidigt kraftvarmeverk. Det skulle ikke alene producere elektricitet, men også udnytte overskudsvarmen herfra til at levere varme til fjernvarmenettet.

Til produktionen af el og fjernvarme blev der primært anvendt kul og halm, men i specielle driftssituationer og ved spidsbelastninger blev der også anvendt fuelolie.

Værket leverer stadig varme og el til omkring 90 procent af indbyggerne i Aarhus Kommune og en række nabokommuner, ligesom der er overskydende produktion til det landsdækkende el-net. Der er siden 2016 blevet fyret med organiske træpiller, som primært bliver leveret fra Baltikum via skibe.

Midtkraft - og dermed Studstrupværket - blev i 2000 en del af selskabet Elsam A/S, men ved den store statslige energifusion i 2006 blev Elsam overtaget af det dengang statsejede Dong Energy.

I november 2017 skiftede energikoncernen Dong navn til Ørsted A/S, opkaldt efter den danske fysiker H.C. Ørsted.

1969 - Aarhus Svømmestadion åbner

Gennem årtier havde man talt om et overdækket svømmestadion i Aarhus. Men først i 1963 var kommunen kommet så vidt, at det blev anbefalet at placere et stadion langs Ingerslevs Boulevard, mere præcist mellem Ingerslevs Boulevard og N.J. Fjordsgades Skole.

Aarhus Byråd afsatte midler til byggeriet og vedtog ved et byrådsmøde i januar 1965 at opføre et svømmestadion. Det skulle bygges efter internationale standarder og kunne bruges til stævner, udspring og motionsvømning.

I byrådet blev der udtrykt forhåbninger om, at det måtte blive brugt til andet

end konkurrencer og stævner, så det også blev besøgt af byens ungdom i stort tal og blive til glæde for svømmeidrætten i bred forstand. Svømmestadionet åbnede i 1969 som et friluftsbad, og frem til 1981 blev det også anvendt i vintermånederne med en kuppel over.

Kuplen væltede imidlertid under en voldsom storm i 1981, og den nuværende, permanente overdækning blev bygget og taget i brug i 1986.

Rådmand Rudolf Jensen holder tale ved indvielsen af byens nye svømmestadion på Ingerslevs Boulevard i 1969.
Fotograf Hans Bølcho, Den Gamle By.

ning, energi og en stor kommune

Der var pilsnere og smøger på bordet i Stakladen i februar 1970, da der blev afholdt valgmode op til kommunalvalget og kommunesammenlægningen. Fotograf Jørn Timm, Aarhus Stadsarkiv

1969 - Storkommunen tager form

K-dag i morgen lød en overskrift i Aarhus Stiftstidende d. 31. marts 1970, der varslede indførelsen af Kommunalreformen den følgende dag.

Forud var gået års diskussion om kommunesammenlægningen. I forstads- og omegnskommunerne var der skepsis i forhold til at miste medbestemmelse om lokale forhold. Omvendt havde Aarhus Kommunes behov for udvidelse af byggeareal længe været under behandling. Der var et ønske om at skabe sammenhæng mellem borgerens bopæl, arbejdsplads, forbrug og infrastrukturen.

Tilbage i 1962 udvidede kommunen sit areal. Kom-

munen oplevede en stagnation i boligbyggeri og befolkningsvækst, mens man i forstæderne derimod havde store udfordringer med at klare forvaltningen af flere og flere kommunale opgaver i takt med befolkningsvæksten.

Aarhus Byråd kom under pres, og i 1959 indledte rådet forhandlinger med flere forstadskommuner om indlemmelse i Aarhus Kommune. Aarhus Kommune blev i 1962 forøget med Skejby-Lisbjerg Sogne, det nordlige Hasle samt en del af Tilst og Vejlby for at afhjælpe kommunens arealproblemer.

Denne løsning var dog ikke tilfredsstillende på lang sigt, da man igennem

1960'erne var vidne til en voldsom byvækst og betydelige ændringer i erhvervslevet, noget som gjorde sig gældende på landsplan. Trods modstand fra forstadskommunerne blev sammenlægningen til en ny storkommune en realitet. Af hensyn til den overordnede planlægning for befolkningstilvæksten vedtog Folketinget i 1969 Kommunalreformen, der trådte i kraft d. 1. april 1970, og med denne blev antallet af kommuner i landet reduceret kraftigt. Aarhus Kommune kom således til at bestå af 21 tidligere selvstændige kommuner.

1965 - Den første Aarhus Festuge

I marts 1964 foreslog byrådsmedlem Inge Ehlers, at Aarhus arrangerede en kulturuge hvert år, hvilket i byrådet blev støttet af den socialdemokratiske borgmester Bernhardt Jensen.

Den nye, driftige Komitéen for Aarhus Festuge ansøgte allerede i november samme år Aarhus Byråd om 250.000 kr. som tilskud til dækning af udgifter til arrangementet i 1965, hvilket blev imødekommet.

I byrådet blev der givet udtryk for vigtigheden af, at flest muligt af borgerne blev inddraget i festugen. Og netop derfor skulle det være en festuge og ikke en kulturuge.

Den første udgave af Aarhus Festuge løb af stablen i september 1965, og blev indviet på Bispetorget af borgmester Bernhardt Jensen. Festugen blev velbesøgt, og bagefter udtalte en tilfreds borg-

mester på et byrådsmøde, "at festugen havde været en succesrig nydannelse i byens liv."

Der var ligeledes udtrykt tilfredshed med arrangementet i pressen, ligesom Turistforeningen ønskede idéen videreført. Den konstaterede, at "det var en glæde at se samarbejdet foreningerne imellem og den interesse, foretagendet havde mødt blandt byens borgere."

Siden da er der hvert år i september afholdt en festuge i Aarhus, som både i omfang og tilskuermæssigt er vokset til en af landets største kulturbegivenheder.

Et af højdepunkterne ved den allerførste festuge i 1965 fandt sted, da Aarhus Teater indbød til Den skandinaviske Ballet. Fotograf Jørn Timm, Aarhus Stadsarkiv.

Nygade fotograferet af boligkommissionen i midten af 1950'erne. Boligkommissionens Kontor, Aarhus Kommune, Aarhus Stadsarkiv

1960 - Danmarks ondeste gade forsvinder

Nygade bestod oprindeligt af små et-, to- og trefagshuse fra 1800-tallet og kom med tiden med sine forfaldne huse til at fremstå som et slumområde, som vakte en voldsom debat rundt om i byen.

Allerede i 1940'erne blev Nygade af Aarhus Kommunes Boligkommission betegnet som slum, og flere boligtilsyn viste, at husene faktisk også var sundhedsfarlige at bo i.

Trods ønsker om sanering fra

Aarhus Byråds side blev Nygade især i besættelsestiden skueplads for vold, druk, spillebuler og en omfattende prostitution.

I 1950 kaldte Ekstra Bladet da også i en artikelserie Nygade for "den ondeste gade i Danmark", og der blev i avisen blandt andet berettet om smugkroer på ikke færre end 20 ud af gadens 31 adresser.

Avisartiklen var måske medvirkende til, at kommunen kort tid efter i årene fra 1950 til 1952 ned-

rev de første 12 huse i gaden, og i perioden fra 1951 til 1954 opkøbte man flere huse med henblik på nedrivning.

Men først i 1959 begyndte arbejdet med at lave en samlet saneringsplan, hvorefter resten af husene blev nedrevet gennem 1960'erne, inden Arbejdernes Andels Boligforening i Aarhus gennem 1970'erne opførte en funktionalistisk boligbebyggelse i området.

Ud med sporvogne - ind med skoler,

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1960'erne i spil. Og vinderen blev: Aarhus Festuge, som havde premiere i september 1965, og blev indviet på Bispetorvet af borgmester Bernhard Jensen. Festugen blev velbesøgt, og bagefter udtalte en tilfreds borgmester på et byrådsmøde, "at festugen havde været en succesrig nydannelse i byens liv."

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1960'erne.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Århusianerne er mødt talstærkt frem på Store Torv for at tage afsked med sporvognen, der kørte de sidste ture gennem byen søndag 7. november 1971. Fotograf Ole Olesen, Aarhus Stadsarkiv.

1971 – Farvel til sporvognen

De elektriske sporvogne havde kørt i Aarhus siden 1904, men i januar 1964 var sporvejenes fremtid på budgetforhandlingerne i Aarhus Byråd. På daværende tidspunkt havde de eksisterende sporvogne kørt i over 20 år og var forældede.

Desuden havde Aarhus Sporvejes bybusser, de såkaldte trambusser, kørt siden 1932, og deres linjenet var blevet kraftigt udbygget i takt med, at Aarhus voksede sammen med forstæderne.

Sporvognenes passagertal var samtidig stagnerende, og man risikerede at havne i en situation med faldende passagertal, voksende underskud og stigende billettakster. I byrådet konstaterede man, at det ligefrem var en lidelse såvel for passagererne som for sporvejspersonalet at køre med sporvognene.

Passagertrafikken i sporvogn og bus blev mere og mere koncentreret om arbejdstidens begyndelse og ophør, og da det krævede omfattende

investeringer i nyt materiel og mandskab for at løfte opgaven, tog byrådet den beslutning, at flere dieselbusser fremover ville være billigere og mere effektive i drift.

Sporvognene blev derfor opgivet, og århusianerne sagde farvel til dem, da linje 1 og linje 2 kørte den sidste tur 7. november 1971.

I 2017 fik århusianerne dog en ny form for togbane, da Letbanen blev indviet.

1973 – Vilhelmsborg opkøbes

Herregården Vilhelmsborg, som er beliggende godt ti kilometer syd for Aarhus ved Beder i Mårslet sogn, blev i nuværende form opført i 1842-44. Få år senere blev en avlsgård adskilt fra hovedbygningen, samt et mejeri, opført.

I 1923 solgte Marselisslægten Vilhelmsborg, som de havde ejet siden 1600-tallet, til en privat jordbesidder.

Denne og familien valgte imidlertid i 1973 at sæl-

ge herregården og jordtiliggende på 288 hektar til Aarhus Kommune for 7,1 millioner kroner. Jorden blev senere bortforpagtet, men den tilstødende skov og park er åben for offentligheden.

Med købet af Vilhelmsborg ønskede Aarhus Byråd at sikre den voksende århusianske befolkning yderligere rekreative arealer, sådan som det var sket med købet af Moesgaard i 1960.

Aarhus Kommune købte i 1973 Vilhelmsborg. I dag bliver bygninger og jordarealer benyttet af foreningen Det Nationale Hestesportscenter, som åbnede centret ved Vilhelmsborg i 1989. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

Strøget, ridehuset og Vilhelmsborg

1972 – Strøget indvies

Efter anlæggelsen af Sct. Clemens Bro i 1884 begyndte sporvognene at køre på den nu sammenhængende strækning fra Ryesgade til Store Torv, og Søndergade blev herefter betragtet som den fine forretningsgade.

I slutningen af 1960'erne var sammenslutningen af de handlende i Søndergade og Ryesgade sammen med Aarhus Kommune begyndt at tale om at etablere en gågade som en del af en samlet løsning af midtbyens stærkt stigende trafikproblemer.

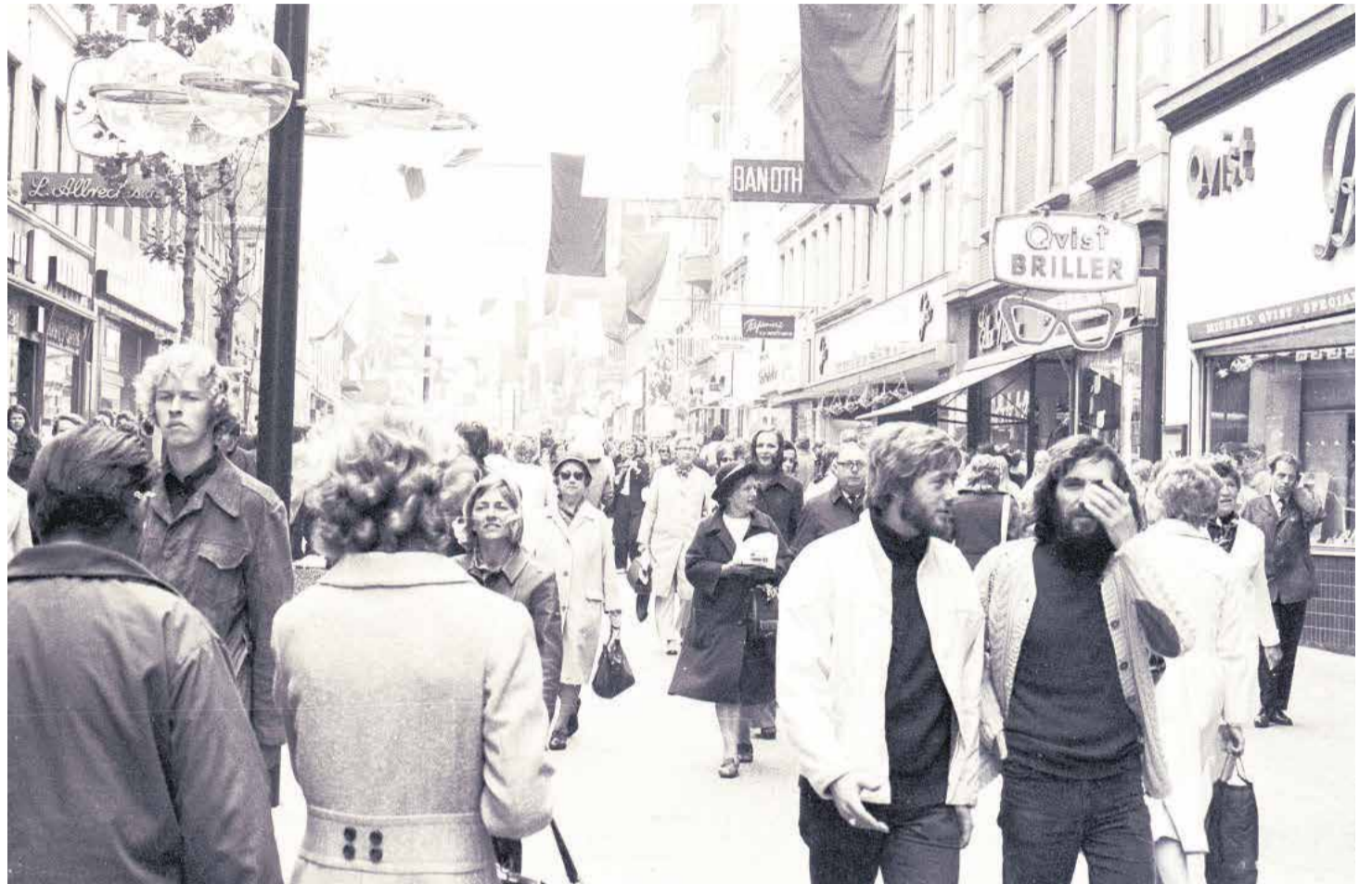
Arbejdet blev sat i gang, da skinnerne til sporvognene, som kørte for sidste gang i 1971, blev fjernet, og der i stedet blev der lagt gågadepliser.

Man ændrede ligeledes gaden udseende ved at installere nye gadelamper, platantræer og blomsterkummer. Samtidig blev der opstillet bænke, telefonbokse og boder på den nye gågade, som i september 1972 blev indviet med en stor fest for byens borgere.

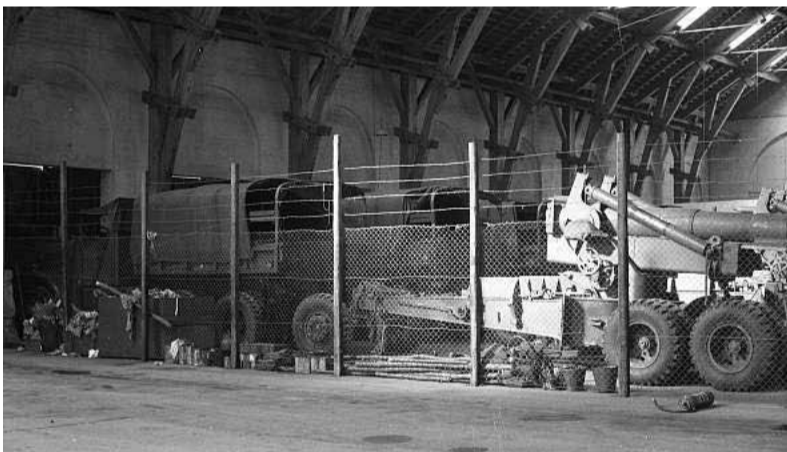
Ryesgade blev i maj 1974 indviet som "halv" gågade med plads for ensrettet færdsel og gående, men først i 2002 blev parkeringspladser og biltrafikken sløjft her.

I dag kan man bruge gågaden fra Banegårdspladsen til udkanten af "latinerkvarteret" ved Nørreport uden at blive generet af biltrafik.

Strøget i Aarhus er et af de steder i Danmark, hvor der dagligt færdes flest mennesker, da godt 50.000 mennesker hver dag går gennem gaderne her.

Århuserne var hurtige til at indtage byens nye strøg i 1972. Fotograf Claus Jensen, Aarhus Stadsarkiv.

Militæret rømmede kasernen i september 1969. Indenfor i Ridehuset ses pigtrådsafspærring foran udstyr, 28. september 1969. Fotograf: Ib Rahbek-Clausen, Aarhus Stadsarkiv.

1976 – Ridehuset reddes

Rytterikaserne ved Vester Allé, der er tegnet af arkitekt og tømrermester Carl Lange, blev taget i brug i årene 1875-1878.

Kasernen har gennem tiden lagt hus til blandt andet cyklist-eskadroner, feltartilleri og et panservognskompani.

Efter at militæret i september 1969 endeligt rømmede kasernen, har en lang række planer for området været på tegnebrættet, heriblandt hotel- og kongrescenter, politigård og det endelige resultat: et musikhus med bevarelsen af skolekasernen og Ridehuset som de eneste to bygninger, der står tilbage fra 1800-tallet. Overvejelserne over kasernearbejdet fremtidige anvendelse mundede imidlertid ud i en hård debat om værdien af det bestående over for nybyggeri. På et byrådsmøde i december

1976 blev det besluttet at bevare Ridehuset og kasernebygningen, der ellers stod til nedrivning. Byrådet var dog langt fra enige herom, men efter indblanding fra Det Særlige Bygningssyn under Kulturministeriet blev bevarelsen en realitet, og Ridehuset er sidenhen blevet fredet.

Fra og med 1970'erne har lokalerne i officersbygningen været lejet ud til forskellige organisationer, mens Ridehuset har været anvendt til forskellige kulturelle formål i forbindelse med Aarhus Festuge, det har dannet ramme for alt fra madmarkeder, messer og alternative teaterforestillinger til rytmiske koncerter, og siden 1995 har Ridehuset lagt lokale til aktiviteter i Kulturhus Aarhus regi.

1976 – Skolebyggeriet i forstæderne tager fart

I 1970'erne tog skolebyggeriet voldsom fart i den nye, store Aarhus Kommune. Skolernes etablering var stort set bestemt af de gamle sognekommuner og deres ønske om at tiltrække nye borgere.

I takt med at borgerne bosatte sig i forstæderne, opstod et behov for, at velfærden flyttede med, og troen på uddannelse stod centralt i velfærdssamfundet. To ud af tre børn gik nu i skole uden for den gamle købstad, og mange

fik glæde af nye flotte faglokaler, skolekøkkener, værksteder eller helt nye skoler.

På et byrådsmøde i 1973 beslutter skolekommissionen at en ny skole i Tranbjerg skal hedde Grønløkkeskolen. Ved skoleårets begyndelse i 1976 er Grønløkkeskolen mod forventning ikke bygget færdig, hvorfor skolens 200 elever midlertidigt modtager undervisning i lånte lokaler i Tranbjerg Skole.

I oktober 1976 er første bygge-

afsnit af Grønløkkeskolen, omfattende 7 normalklasser, børnehaveklasse og en administrationsbygning, så endelig klar til at byde velkommen til skolens elever. I 1978 bevilliger Aarhus Byråd penge til andet byggeafsnit af Grønløkkeskolen, og i 1979 udvides skolen med legestue og fritidshjem. Grønløkkeskolen betragtes som en idealskole, da den kan udvides i takt med et stigende elevtal og dermed til enhver tid kan fungere tilfredsstillende.

Der var et pænt fremmøde på Ellekærskolen i februar 1976 forud for implementeringen af den nye folkeskolelov. Ellekærskolen på Jernaldervej blev opført i 1973. Fotograf: Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv.

Gang i varmen, musikken, havnen,

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1970'erne i spil. Og vinderen blev: Bevarelsen af ridehuset, som militæret rømmede i 1969, hvorefter forskellige planer for området var i spil, indtil byrådet i 1976 besluttede at bevare bygningen.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1970'erne.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Luftfoto over Studstrupværket i 1995. Fotograf Axel Schütt, Aarhus Stadsarkiv.

1980 – Ambitiøs varmeplan Århus vedtages

Det kommunale varmforsyningsområde var blevet kraftigt udvidet ved kommunesammenlægningen i 1970, da de tidligere forstadskommuner afleverede næsten lige så mange fjernvarmebrugere og et lige så langt fjernvarmenet, som man havde i forvejen.

I 50-året for etableringen af fjernvarmen i Aarhus fremlagde Aarhus Kommune en plan for den fremtidige boligopvarmning i Aarhusområdet.

det, Varmeplan Århus. Hovedsynspunkterne gik ud på, at Studstrupværket skulle udbygges med 2 store blokke, og at der herfra skulle ledes fjernvarme ind til Aarhus gennem et 71 km langt ringrør. Fjernvarmesystemet skulle inden 1995 dække 90 % af byens samlede fjernvarmebrug.

I slutningen af 1980 vedtog byrådet endeligt sin Varmeplan Århus, og anlægsarbejdet blev udført i årene 1980-1985. Første lånepulje på 190

millioner blev optaget i september 1982 i den Europæiske investeringsbank. Den 18. maj 1983 lånte Aarhus Kommune 150 millioner i kommunekreditforeningen til fortsat finansiering af byens varmeplan. Det var et kæmpe projekt kommunen kastede sig ud i, og det har betydet investeringer på alt i alt to milliarder.

1984 – Containerhavnen udvides til landets største

Containeren blev udviklet af amerikaneren Malcolm P. McLean. Han præsenterede i 1956 idéen om, at alt stykgods skulle pakkes i standardiserede beholdere, der kunne fragtes hele vejen fra afsender til modtager uden tidskrævende omladninger. Aarhus Havn blev i 1967 valgt som containerfodelinje mellem Vesteuropa og Amerika. I takt med udvidelsen af havnen blev containerteknologien indlejret i de nye kaj anlæg, der blev bygget. For at kunne betjene de mange nye fragtruter måtte havnen sætte gang i en omfattende udvidelse af terminalområdet og hele havnen for at få plads til de mange containere og skibslaster.

Havneudvalget, bestående af syv medlemmer, hvoraf tre er byrådsmedlemmer med borgmesteren som formand, vedtog derfor en omfattende udbygning af Pier 4 mod nord. Udbygningen foregik i perioden 1982-84, men fortsatte faktisk op til 1990, hvor nye jernbaneskinner og veje blev anlagt, så containerområdet på Pier 3 og 4 dengang omfattede et samlet areal på 28 hektarer.

I 1980'erne blev også en ny kulterminal og en såkaldt multiterminal på Østhavnen indviet.

Containerer lastes og losses på containerhavnen i 1994. Fotograf Jens Tønnesen, Aarhus Stadsarkiv

de ældre og kommunen i 1980'erne

1984 – En ambitiøs kommuneplan vedtages

Kommuneplanen fra 1984 fastholder i modsætning til Århus Egnspan fra 1966, hvor to andre centre i forstæderne blev udpeget som væsentlige med henblik på boligudbygningen, at Aarhus indre by er det absolutte hovedcenter. Samtidig fastslås det, at der her kun kan placeres byggerier og elementer, som bidrager til den indre bys særlige miljø og funktion.

Det betød, at erhverv og institutioner, som ikke naturligt kræver plads i den indre by, søges udelukket. Planen betød også, at de mere pladskrævende funktioner såsom større industrivirksomheder blev henvist til områder uden for bykernen - i første omgang i Has-

selager.

Samtidig fastslog den nye kommuneplan, at ønskemålet for den såkaldte grønne planlægning var, at det grønne skal være en integreret del af lokalsamfundet, så der opnås en lige adgang for byens borgere til naturen og rekreative områder.

Nævnes kan også, at politikerne ønskede et sammenhængende færdselsnet for den lette trafik – fodgængere og cyklister – og at dette fremover skulle have en høj prioritet i byens trafiksystemer.

Kommuneplanen fastslog også, at der i hver enkelt lokalsamfund i storkommunen skulle tilstræbes en balance mellem antallet af bo-

liger og arbejdspladser.

Endelig ønskede man i den ambitiøse nye plan, at der i modsætning til 70'ernes voldsomme boligbyggerier i mange etager i store enheder, skulle man i 1980'erne og fremover tilskynde til et større antal tæt-lavt boligbyggeri i mindre enheder.

Kommuneplanen betød også, at der sidst i 1980'erne blev påbegyndt en række betonrenoveringer af flere af de store etageboliger, der var opført i 60'erne og 70'erne. Hensigten var også, at de omfattende sociale problemer i disse boligområder skulle forbedres, men i de fleste tilfælde endte indsatsen uden større resultater.

Plejecentret Møllestien fotograferet i forbindelse med indvielsen i 1982. Fotograf Bjarke Remme Larsen, Aarhus Stadsarkiv.

1982 – Plejecentret Møllestien indvies

I 1960'erne og 1970'erne skød mange plejehjem op i Aarhus Kommune. I disse årtier blev plejehjemmene overvejende opfattet som opbevaringssteder for ældre mennesker, og først i 1980'erne skete en forskydning i tankegangen, hvor man indså behovet for, at byens ældre borgere også skulle aktiveres. I forlængelse af ældrekommissionens arbejde kom der et øget fokus på rammerne for ældres tilværelse, deriblandt sammenhængen med kommunal planlægning og kultur- og fritidslivet.

I august 1979 bevilges 58,8 millioner kroner til opførelse af plejehjem, dagcenter og beskyttede boliger på arealet mellem Vestergade, Grønnegade og Møllestien, og arbejdet med opførelsen af komplekset påbegyndtes i oktober 1979. Dagcentret indrettedes med lokaler for forskellige faciliteter: ergoterapi, frisør og fysioterapi med tilknyttet svømmehal.

Den 14. juni 1982 blev Plejecentret Møllestien indviet med taler, klassisk musik, fællessang og deltagelse af daværende socialminister Bent Rold Andersen. Rådmand Jens Arbjerg Pedersen udtrykte i sin tale glæde over, at det en halv snes år efter kommunesammenlægningen var lykkedes at få opført et stort center i midtbyen. Den centrale placering anså sig til, at beboerne fortsat kunne anvende byens mange tilbud. Ved sin indvielse var plejecentret det hidtil største sociale projekt for ældre medborgere i Aarhus Kommune.

Med kommuneplanen fra 1984 blev midtbyen fastholdt som kommunens absolutte hovedcenter. Her er Store Torv fotograferet i 1989. Fotograf Jørgen Mührmann-Lund, Aarhus Stadsarkiv.

1982 – Musikhuset bliver indviet

I flere årtier, hvor Aarhus Byorkester (senere Aarhus Symfoniorkester) manglede en passende koncertsal, kom der forskellige forslag til en løsning, og Aarhus Byråd diskuterede sagen, men først i 1970'erne skete der noget.

Der blev afholdt et borgermøde i Rådhushallen i 1974, hvor kaserneområdet blev foreslået som velegnet til opførelse af et musikhus. Det forslag gik videre til byrådet, hvor det blev vedtaget i 1976. Den efterfølgende udskrevne arkitektkonkurrence blev vundet af det aarhusianske arkitektfirma Kjær & Richter.

Byggeriet startede i juni 1979, og 27. august 1982 blev Musikhuset indviet med en festkoncert blandt andet overværet af Dronning Margrethe og Prins Henrik.

Musikhuset bestod af to sale, et stort indgangsparti med publikumsarealer og restaurant, samt et stort udendørs amfiteater.

I 2007 blev Musikhuset udvidet med tre nye sale, flere større øve- og undervisningsfaciliteter, så det i dag rummer i alt seks scener og ni sale. I tilknytning til Musikhuset er der parkeringskælder under Scandinavian Congress Center.

Luftfoto over Musikhuset fra 1992. Fotograf Jens Tønnesen, Aarhus Stadsarkiv

Åbenbaringer i 90'erne: EU, åen, ha

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen?

I sidste uge var fem beslutninger fra 1980'erne i spil. Og vinderen blev: Musikhuset, som godt nok blev projekteret i 70'erne, men som åbnede 27. august 1982.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 1990'erne.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiften.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

De bynære havnearealer, der i dag hedder Aarhus Ø, skyder i 2013 op og bliver en del af Aarhus' skyline. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv

1999 – Idékonkurrence om De Bynære Havnearealer udskrives

Aarhus Byråd vedtog i 1997 vedtog en masterplan for udvidelse af Aarhus Havn og herunder at flytte en stor del af havnens aktiviteter til Østhavnen.

Den overordnede plan var at omdanne de bynære havnearealer på Nordhavnen fra en gammel industrihavn til et helt nyt byrum.

I 1999 udskrev Aarhus Kommune en idékonkurrence om De Bynære Havnearealer. Vinderforlaget var udarbejdet af arkitekterne Knud Fladeland Nielsen og Peer Teglggaard Jeppesen og hovedidéen var, at Aarhus igen skulle være en by

ved kysten.

Aarhus Byråd vedtog efterfølgende "Helhedsplan for de Bynære Havnearealer" i 2003, som er en viderebearbejdnings af vinderprojektet, hvor de overordnede retningslinjer for bydelen er beskrevet.

Fra 2013 har området officielt haft navnet Aarhus Ø.

I 2007 begyndte selve arbejdet med at klargøre området til boliger. Planen er, at den nye bydel bliver en blanding af rekreative byrum, boliger, uddannelsesinstitutioner og erhverv samt et in-

ternationalt sejlsportscenter på spidsen af Aarhus Ø.

Aarhus Byråd har samtidig bestemt, at en fjerdedel af alle boliger i området skal opføres som alment boligbyggeri, så også beboere med normal lønindkomst kan få en bolig i området, ligesom der skal opføres kollegieboliger til studerende.

Bydelen vil på sigt huse 8.000-10.000 beboere, og efter planerne skal erhvervsdelen med tiden omfatte op mod 12.000 arbejdspladser.

Vanddragen på Store Torv, der her er fotograferet i 2005, blev en mulighed da byrådet i 1996 takkede nej til Statens Kunstfonds tilbud om at udsmykke Store Torv. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

1996 – Byrådet takker ja til Vanddragen på Store Torv

I midten af 1990'erne var det slut med at bruge byens Store Torv til parkeringspladser, og i stedet ønskede man fra kommunens side mere kultur og kreativitet i det store område.

Men inden man endte med en udsmykning af det centrale torv, kom det til en ophidset debat i byen om, hvordan torvet skulle tage sig ud – og samtidig til et opsigtsvækkende sammenstød mellem Aarhus Byråd og Statens Kunstfond.

For Statens Kunstfond var villig til at betale for udsmykningen af Store Torv i Aarhus, men vel at mærke kun hvis kunstneren Hein Heinsen udførte opgaven. Men så sagde byrådet fra.

Chefredaktøren for Århus Stiftstidende skrev i 1996: "Århus Byråd sagde nej til diktatet fra Statens Kunstfond. Dermed markerede byen på fornem vis, at vi er herre i eget hus, og kunstfondens arrogante selvrådighed fik et fortjent hug. Et nyt nederlag til hovedstadscentralismen."

Der blev i stedet udskrevet en konkurrence, som billedhuggeren Elisabeth Toubro vandt med planerne for sit kunstværk Torvenes Brøndsløjfe. I folkemunde senere kaldet Vanddragen, og den er i dag også en populær legeplads for børn og opløftede unge.

vnen, vanddragen og vinterferien

1992 - Byrådet vedtager genåbning af åen

Aarhus Å blev overdækket i 1930'erne for at sikre en færdselsåre for den stigende bilisme og trafikken ned til havnen. Sidst i 1970'erne blev stillet forslag om genåbning af åen for at trafik-frede midtbyen og i 1977 blev sagen for første gang debatteret i byrådet.

Som en følge af udskiftningen af Clemens Bro publicerede stadsarkitekten i 1984 de første planer om genåbning af åen under broen, og året efter var en projektplan for hele åens genåbning færdig.

Modstanderne af planen om genåbning af åen frygtede dels muligheden for lugtgener, der havde været før overdækning af åen, og trafikkaos i midtbyen hvis Åboule-

varden blev fjernet som færdselsåre.

Tilhængerne af en genåbning mente derimod, som det også blev nævnt i lokalplanen om åens genåbning, vedtaget i 1992, at der kunne skabes et rekreativt miljø langs åen med en ny strøggade, alt sammen som del af planen om at frede midtbyen for trafik. Samtidig var renoveringen af Store Torv og Lille Torv startskuddet til at tænke i nye byrum, både i den ældre bydel og andre steder omkring bymidten.

Arbejdet med fritlægningen af åen begyndte i 1995 - og 20 år senere, i 2015, var åen fritlagt fra Mølleparken til udløbet i havnen.

1. maj 1998 kunne århusianerne nyde en kold øl ved den nyligt fritlagte å ved Immervad. Fotograf Jens Tønnesens, Aarhus Stadsarkiv

Rådgiver Birgitte Kyed fra EF-rådgivningskontoret fotograferet i egen have i Hasle med et EF-flag, 6. september 1993. Fotograf Jens Tønnesen, Aarhus Stadsarkiv.

1990 - Århus-kontoret i Bruxelles etableres

På initiativ af daværende borgmester Thorkild Simonsen oprettede Aarhus Kommune i 1990 Århus-kontoret i Bruxelles, der skulle administrere den såkaldte Bruxelles-ordning. I bestræbelsen på at genere vækst i lokalområdet så han et potentiale i det europæiske samarbejde.

EU's fonde og støtteordninger rådede over betydelige beløb, og det var med henblik på at hjælpe lokale virksomheder med at få del i midlerne, at Bruxelles-ordningen blev oprettet. I den forbindelse etableredes et lobbykontor i Bruxelles med det formål at varetage fundraising, formidle information og skabe stærke netværk. Århusianske virksomheder og institutioner var i konkurrence med virksomheder i hele EU om støttemidler og var tilmed oppe imod et til ti-

der tungt EU-bureaukrati, og i den proces blev Århus-kontorets knowhow et væsentligt aktiv.

I 1991 blev kontoret tilknyttet erhvervsafdelingen, og forankringen blev sikret med ansættelsen af en medarbejder på kontoret i Aarhus, der havde et tæt samarbejde med kontoret i Bruxelles, der på daværende tidspunkt havde to ansatte. I første omgang blev Bruxelles-ordningen oprettet for en treårig forsøgsperiode, men ordningen var så succesfuld, at den blev gjort permanent. Bruxelles-ordningen er efterfølgende blevet udvidet flere gange - i 1994 indledtes et samarbejde med ni nabokommuner, og i 1995 kom Aarhus Amt med på vognen. Da amterne blev nedlagt i 2007, overtog Region Midtjylland kontoret i Bruxelles.

1995 - Skolebørnene får vinterferie

I 1970'erne var de første kommuner begyndt at indføre vinterferie, og byens museer fulgte hurtigt efter med udvidede åbningstider i skolernes vinterferie. De udvidede åbningstider var dog ikke til ære for kommunens børn, da beslutningen om vinterferie til de århusianske børn trak ud.

Op gennem 1980'erne bølgede vinterferiedebatten frem og tilbage. Skiferie var blevet populært og fortalene for en vinterferie ønskede én samlet ferie for eleverne, så de ikke holdt ferie på forskellige tidspunkter.

1983 besluttede skolekommissionen, at der fra kommende skoleår skulle indføres vinterferie. Beslut-

Elever fra Møllevangsskolens SFO er på besøg i Den Gamle By i vinterferien 1999. Fotograf Jens-Kristian Søgaard, Aarhus Stadsarkiv.

ningen blev dog annulleret af byrådet. Også i 1986 afviste byrådet at indføre vinterferie og det var først

i 1995, at de århusianske skoleelever for første gang kunne gå på officiel vinterferie.

Aarhus i 00'erne: Byen vokser i omkreds

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med
Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra 1990'erne i spil. Og vinderen blev: Genåbningen af Aarhus Å, som ellers havde være rørlagt gennem byen under Åboulevar-den i årtier.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, 00'erne.

Det nye Aarhus Universitetshospital - tidligere Skejby Sygehus - med ny helikopterplatform. Foto: Axel Schütt, Århus Stiftstidende.

2000'erne - Landets største hospital tager form

I 1987 blev første del af Skejby Sygehus taget i brug, og i 2009 blev begyndelsen til en udvidelse af sygehuset vedtaget af Aarhus Amtsråd og Aarhus Byråd - et byggeri, som skal ende ud med at blive til Danmarks største hospital.

Aarhus Byråd vedtog i september 2007 et tillæg til kommuneplanen, hvilket var nødvendigt for at ændre kommuneplanens rammer, så en udvidelse af Skejby Sygehus blev mulig. Byrådet godkendte også en ekspropriering på godt 31 hektar jord vest for sygehuset. Dermed bliver det nye Aarhus Universitetshospital samlet på godt 450.000 kvm.

Baggrunden er, at sygehusdriften i Aarhus skal samle Aarhus Universitetshospital, Skejby, og Aarhus Universitetshospital, Aarhus Sygehus - der blev fusioneret i 2011 - til ét stort fælles fysisk hospital under navnet Det Nye Universitetshospital i Aarhus (DNU). Hospitalet har over 9000 ansatte og ca. 100.000 årlige indlæggelser.

Nye - dronefoto af området. Tækker Group.

2001 - Lisbjerg - kæmpe byudviklingsprojekt

Aarhus Kommune oplever en stigende efterspørgsel på erhvervsjendomme, og med en generel befolkningstilvækst på 4.-5.000 personer hvert år i kommunen er der stort behov for flere boliger.

Af de byudviklingsprojekter, som Aarhus Kommune har igangsat gennem 1990'erne og i begyndelsen af det nye årtusinde, er Lisbjerg-projektet ikke kun kommunens, men Danmarks største byudviklingsprojekt hvad bosætning angår.

Aarhus Kommune udpegede i kommuneplanen fra 2001 området ved Lisbjerg som et kommende højt prioriteret byudviklingsområde. Men først i 2012 overgik udviklingsopgaven videre til det kommunale selskab Arealudvikling Aarhus, så kommunen kunne gøre brug af de mange erfaringer med de nye byudviklingsværktøjer, som blev benyttet ved opførelsen af De Bynære Havnearealer, nu kendt som Aarhus Ø.

Planen var i 2001, at Lisbjerg med tiden skal huse 20-25.000 indbyggere foruden erhverv, butikker og offentlige funktioner. Den nye bydel skulle udvikles efter principperne om bæredygtighed, kvalitet og mangfoldighed, natur- og landskabskvalitet, arkitektonisk kvalitet, historisk forankring og borgerinddragelse.

Lisbjerg er beliggende godt syv kilometer fra Aarhus midtby, men beboerne får nem adgang til bydelen, der har fået navnet Nye, blandt andet via en supercykelsti, der blev indviet i september 2018 og ikke mindst letbanen, som forbinder Aarhus med Odder i syd og Grenaa i nord.

2001 - Ny politik og krav til højhuse

Aarhus Byråd vedtog i 2001 en ny højhuspolitik. Overordnet formål var at sikre, at høje huse i visse områder er en mulighed, dels at den interesse, der er for høje huse i Aarhus, også konkret kan udmøntes i projekter, der planlægningsmæssigt er velbegrundede. Og, som det blev formuleret i byrådsaftalen, at højhusene også i bred forstand kan tilføre byen noget positivt.

Dermed ville byrådet blandt andet gøre områder ved markante vejryds i Aarhus åbne for potentielt højhusbyggeri, som det allerede senere samme år kunne ses ved Ceres-krydset, hvor det 63 meter høje kontorbyggeri Prismet netop var blevet opført.

I løbet af årtiet blev EY-Huset opført med en højde på 68,5 meter svarende til 16 etager, mens det nye kunstmuseum ARoS, der blev indviet i 2004, nåede en højde på 50,5 meter svarende til 10 etager.

Til sammenligning kan anføres, at den højeste bygning med 96 meter indtil videre er Aarhus Domkirke.

Højhuspolitikken har åbnet op for en livlig debat omkring højhusbyggeri i Aarhus, og resulteret i mange forskelligartede forslag til højhusbyggeri. Med i debatten er dog også kritiske røster, der mener at alt for mange højhuse vil være ødelæggende for de bynære områder.

Af højhusprojekter, der stadig er under udvikling, kan nævnes det prestigefyldte Light House-projekt. Det blev først projekteret til 142 meter, men senere reduceret til 128 meter, som efter alt at dømme dog stadig vil blive Danmarks højeste bygning.

2007 - Aarhus som cykelby

Aarhus Byråd vedtog i 2007 en cykelhandlingsplan for kommunen, og planen tager sit udspring i »Handlingsplan 2002-2005 for Århus Kommune i det 21. århundrede«.

Planen er udarbejdet på baggrund af udsigten til stadigt stigende transportbehov, og med ønsket om at begrænse biltrafikken og fremme cyklismen som en sund transportform. Den overordnede tanke er, at jo flere der tager cyklen fremfor bilen, jo mere plads er der på vejene - og jo bedre er det for hele miljøet.

I 2009 lancerede Aarhus Kommune gennem kampagner og events Aarhus som Aarhus Cykelby.

Cykelplanen omfatter syv indsatsområder - nemlig et sammenhængende cykelrutenet, fremkommelighed i kryds, parkering, trafikikkerhed, kombinationsrejser, drift og vedligeholdelse samt bedre information om cykelrutene. Udover de egentlige anlægsprojekter blev Aarhus gennem kampagner og events i 2009 lanceret som "Århus Cykelby". En ny cykelhandlingsplan vedtaget af byrådet i 2017 har erstattet handlingsplanen fra 2007 for at gøre det endnu mere attraktivt at cykle i Aarhus under de rette fysiske rammer.

2004 - Forbrændingsanlægget udvides

Forbrændingsanlægget i Aarhus-forstaden Lisbjerg er opført 1978, men Aarhus Kommune måtte i 2004 ombygge og udvide anlægget markant for at imødekomme behovet for mere varme og strøm til den hastigt voksende befolkning i storkommunen.

Det skete gennem selskabet AffaldVarme, som er en kommunal takstfinansieret virksomhed, og er en del af Teknik og Miljø under Aarhus Kommune. Visionen er at levere og udvikle miljørigtig og konkurrencedygtig affaldshåndtering og fjernvarme til hele Aarhus-området.

Affaldscentret håndterede i 2003 affald fra ca. 150 renovationsbiler om dagen, hvilket svarer til 250.000 tons årligt. Affaldet afbrændes og udnyttes til at generere strøm og fjernvarme. Ca. 20 procent ender som slagger.

AffaldVarme har en grøn profil som værdigrundlag og har vision om at være CO2-neutral i 2030. Der er investeret godt 1,3 mia. kr. i anlægget, som leverer knap en femtedel af al varme til Aarhus-området.

AffaldVarme Aarhus.

2001 - IT-byen Katrinebjerg - følge af erhvervsplanen Vækst i Aarhus

Aarhus Kommune havde i 00'erne to markante satsningsområder i de kommunale erhvervsplaner, nemlig IT og fødevarer. Det blev startskuddet til etableringen af IT-byen på Katrinebjerg og Agro Food Park i Skejby.

Slagord som tele, elektronik og multimedie blev i 2001 til en vision om at udvikle en hel IT-by på Katrinebjerg. Så da Aarhus Universitet samlede sine uddannelser inden for datalogi samt informations- og medievidenskab på Katrinebjerg, fandt Aarhus Kommune og Aarhus Amt sammen. Kommune og amt engagerede sig i etableringen af IT-Forskerparken Incuba. Her blev der plads til forskningsbaserede IT-virksomheder, som har gavn af nærheden til universitetsmiljøet.

En lignende aktivitet skete nogle år senere ved Koldkærgård i Skejby. Her havde der siden 1980'erne ligget et miljø for efteruddannelse og rådgivning målrettet landbruget. Med det afsætt gik Aarhus Kommune og Region Midtjylland sammen med brancheorganisationen Landbrug & Fødevarer. Formålet var at skabe plads til en park for fødevareraktiviteter. Parken blev til virkelighed i 2009 og har i dag 75 virksomheder med 1.000 ansatte.

**HER ER VINDERNE
FRA HVERT ÅRTI**

1860'erne: Byens første folkebibliotek
1870'erne: Aarhus første vandværk

1880'erne: Sct. Clemens Bro
1890'erne: Kommunehospitalet
1900'erne: Sporvognene
1910'erne: Fødselstiftelsen

1920'erne: Væddeløbsbanen
1930'erne: Svagbørnskolonier
1940'erne: Aarhus Rådhus
1950'erne: Brabrandstien

1960'erne: Aarhus Festuge
1970'erne: Bevarelsen af Ridehuset
1980'erne: Musikhuset
1990'erne: Fritlægning af Aarhus Å

og højde og skaber ny natur

EY-Huset rager med sine 68,5 meter op i bybilledet ved siden af Bruuns Galleri i 2005. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

2003 og 2006 - Eng Søerne i Årslev og Egå

I 00'erne fik Aarhus to nye søer ved Egå og Årslev. Eller rettere sagt så var søerne genskabelse af natur, som årtier forinden var blevet afvandet og inddraget til landbrugsjord. Initiativet kom fra Aarhus Kommune og Aarhus Amt, der ønskede at skabe rekreative områder og afværge nogle af afvandningernes miljømæssige konsekvenser.

Både Egå og Årslev Engsø var rester af forhistoriske fjorde, som blev dannet

efter istiden og senere blev til fugtige moose- og engområder. De blev begge tørlagt i 1950'erne og 1960'erne. Imidlertid sank den bløde engjord sammen og blev atter fugtig, så dyrkning blev vanskeliggjort.

Politiske beslutninger i 2001 og 2004 betød, at naturgenopretningsprojekterne kunne realiseres med statslig støtte. Digerne blev brudt ved Årslev i 2003 og ved Egå i 2006. Vandet strømmede til, og efter få uger var søerne en realitet.

Stendysse med fugletårn i baggrunden ved Egå Engsø. Fotograf Arne Nyboe, Aarhus Stadsarkiv.

2004 - Aros bliver indviet

Den kubiske kæmpebygning, som rummer museet Aros, måler ikke mindre end 52 gange 52 meter i omfang og 50 meter i højden. Det er tegnet af det aarhusianske arkitektfirma Schmidt, Hammer og Lassen.

Byrådet valgte navnet Aros, da det er det gamle navn for Aarhus, og samtidig er det lille ord ars det latinske ord for kunst. Aarhus Kommune er bygherre til Aros, og finansieringen er sammensat af kommunale bidrag, herunder salg af det tidligere kunstmuseum, bidrag fra Aarhus Amt, fondsbidrag og lånoptagelse. Aarhus har valgt at lægge et stort beløb i kunstmuseet, der vidner om, at man anser det som en investering for byen, og at museet skal sætte Aarhus på det internationale landkort. Aros er i dag et af Nordeuropas største kunstmuseer. På museet findes kunst fra den danske guldalder over dansk modernisme til international nutidskunst. Museet har forskellige velbesøgte særudstillinger hvert år.

Derudover bliver der udstillet skiftende udpluk af museets egen samling, der består af over 8.000 værker. Samlingen er den ældste uden for København med værker, der er dateret tilbage til 1770.

Museet forbereder en udvidelse på 6.500 m² under jorden kaldet The Next Level. Denne tilbygning skal øge det årlige besøgstal til 700.000 fra et besøgstal på godt en halv million.

Facade på Aros fotograferet i 2005. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

Aarhus Stadion med navnet Atletion i 2005. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

2001 - Aarhus Idrætspark bygges om og en ny stor sportshal tilføjes

I 2001 gennemgik Aarhus Idrætspark en større ombygning, og samtidig blev der opført en ny stor hal, Arenaen, med plads til 5.000 tilskuere. Den samlede pris for det nye stadionanlæg løb op i 240 mio. kr.

Siden 2005 har AGF A/S forpagtet Ceres Park og Arena inklusive stadionhallerne. Området blev døbt Atletion, der stadig er navnet på det selskab, der under AGF driver området, som dog i daglig tale omtales Ceres Park og Arena.

Komplekset består af det udendørs stadion Ceres Park og multihallen Ceres Arena samt tre indendørs sportshaller. Komplekset benyttes dagligt af mange forskellige foreninger og sportsgrene, og bygningerne danner dermed ramme om et unikt sportsmiljø. Det vækker dog kritik blandt fodboldfans, at det nye stadion efter ombygningen stadig har en løbebane og større atletik-faciliteter.

Ceres Park har plads til 19.500 tilskuere, mens Ceres Arena kan rumme godt 5.000 tilskuere. Storhallen bliver brugt til både sportsstævner, koncerter og andre arrangementer.

Hvad var bedst for Aarhus – kom og hør politikernes bud

Til dagligt er det dem, der sidder rundt om byrådets bord og træffer de beslutninger, der former byens fremtid. Men hvad, synes de selv, er en god beslutning på byens vegne? Er der tid til at standse op midt i et hektisk politikerliv og kaste blikket tilbage på byens historie og fremad mod fremtiden? Javist.

Ved et offentligt arrangement byder en håndfuld politikere ind på alle tiders bedste beslutning i Aarhus Byråd.

I de seneste måneder har udvalgte beslutninger været præsenteret årti for årti, og nu nærmer slutspurten sig. I denne uge har Stadsarkivet præsenteret de udvalgte kandidater fra perioden 2000 til 2010, så om et par uger skal der stemmes blandt alle årti-vinderne.

Ved arrangementet i FO-byen, som stadsarkivet står bag, vil Rabih Azad-Ahmad (Radikale Venstre), Gert Bjerregaard (Venstre), Mette Skautrup (Det Konservative Folkeparti), Steen Bording Andersen (Socialdemokratiet) og Hans Skou (Venstre) præsentere deres favoritter på byrådets bedste beslutninger.

Hør også Lone Hindø (Socialdemokratiet) fortælle om "Byrådsarbejdet før og nu – mit liv i byrådet".

Det sker tirsdag 11. juni kl. 19-21 i Stiften Loungen, FO-Byen, Frederiksgade 78C, 8000 Aarhus C
Tilmelding på nettet:
<https://ilk.dk/xin3vx>

2004 - "Aarhusmodel" for borgerinddragelse

Ud fra analyser af en række erfaringer fra de senere år vedtog Aarhus Byråd i 2004 en Aarhusmodel for borgerinddragelse.

Den handler om måden borgerne kan og skal inddrages på i fremtiden. Modellen skal bruges, når der laves overordnede planer, projekter, strategier og politikker, som kan have betydning for borgere eller en gruppe borgere.

Hensigten er, at borgerne får mulighed for indflydelse på kommunens politikker - og at kommunen kan trække på borgernes viden.

Der indgår otte grundprincipper i modellen. Et af dem er for eksempel at borgerinddragelse er en obligatorisk overvejelse i startfasen af en opgave. Det er dog kommunen, som har det endelige ansvar og kompetencen til at træffe beslutninger.

Aarhus i 2010'erne: Kultur, ghetto,

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra årene 2000-2010 i spil. Og vinderen blev: Aarhus' nye kunstmuseum, Aros.

Det fortæller stadsarkivar Søren Bitsch Christensen mere om på en video, du kan se i bunden af artiklen.

Nu er tiden inde til at stemme om fem betydelige beslutninger fra det følgende årti, nemlig de nuværende 2010'ere.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, i Århus Stiftstidende og på stiftens.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

FAKTA

VINDERNE FRA HVERT ÅRTI

1860'erne: Aarhus første folkebibliotek

1870'erne: Aarhus første vandværk

1880'erne: Sct. Clemens Bro.

1890'erne: Kommunehospitalet.

1900'erne: Sporvognene.

1910'erne: Fødselsstiftelsen.

1920'erne: Væddeløbsbanen.

1930'erne: Svagbørnskolonier.

1940'erne: Aarhus Rådhus.

1950'erne: Brabrandstien.

1960'erne: Aarhus Festuge.

1970'erne: Bevarelsen af Ridehuset.

1980'erne: Musikhuset.

1990'erne: Fritlægningen af Aarhus Å

2000'erne: Aros.

2010'erne: stemmes der om i denne uge.

Flere tusinde mennesker var på gaderne, som her ved Europaplads, 21. januar 2017, da Aarhus 2017 – Europæisk Kulturhovedstad blev skudt i gang med et fantastisk åbningsshow. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

2012 - Aarhus valgt til Europæisk Kulturhovedstad 2017

I 2007 besluttede Aarhus Byråd at ansøge om at blive Europæisk Kulturhovedstad i 2017, hvor Danmark sammen med Cypern havde værtskabet for den store begivenhed.

Titlen som europæisk kulturhovedstad går nemlig hvert år på skift mellem de europæiske byer, og formålet med denne tradition er at fremhæve den europæiske kulturrigdom og mangfoldighed.

Byrådet mente, at Aarhus som en markant dansk kulturby og qua sin størrelse og økonomisk styrke kunne løfte opgaven, ligesom man kunne præsentere udenlandske gæster for en bred vifte inden for kultur.

Der blev samtidig ansat en kulturbysekretær allerede i 2007 for at sikre, at byen kunne aflevere en seriøs ansøgning i rette tid.

I 2012 blev Aarhus i konkurrence med blandt andet Sønderborg udpeget som kulturby 2017 sammen med byen Pafos på Cypern.

Rethink blev temaet for Aarhus 2017, blandt andet med intentionen om at alternativtænkning og handlinger kan videreudvikle samfundet. Overskriften var, at man via kunst og kultur kunne gentænke sociale, bymæssige, kulturelle og økonomiske løsninger.

Begivenhederne kunne ikke alene opleves i Aarhus, men over hele Region Midtjylland. Budgettet var på 420 mio. kr. baseret på EU-midler samt offentlige og private midler.

2012 - Kulturcentret Godsbanen åbner

Aarhus Godsbanegård i Skovgårdsgade blev indviet tilbage i 1923, og den var medvirkende til at gøre Aarhus til et af de væsentligste trafikknudepunkter i landet.

Men aktiviteterne ved Godsbanen blev indstillet, da DSB lukkede for godstransporten på området, hvorefter Aarhus Kommune købte bygningerne og arealerne i 2008.

Senere er der udviklet nye planer for området, herunder en etablering af den nye bydel Aarhus K – K'et står - indtil videre - for ordene "knudepunkt, kreativitet og kulturhistorie".

En del af helhedsplanen for området, nemlig kulturproduktionscentret Godsbanen, åbnede i 2012 og er siden blevet et levende kulturelt center for især scenekunst, musik, billedkunst og litteratur.

Senere vil den nye bydel også komme til at indeholde butikker, flere boliger, erhvervsvirksomheder og uddannelsesinstitutioner, herunder blandt andet en flytning af Arkitektskolen til bydelen.

Aarhus Kommune tiltrækker i disse år større erhvervsvirksomheder og studerende, og samtidig oplever byen en befolkningstilvækst på omkring 4.000 til 5.000 personer årligt. Kommunen har

derfor igangsat flere byggeplaner og projekter for at sikre bedre rammer for erhvervsliv og investorer.

Aarhus K er blandt de helt store byud-

viklingsprojekter sammen med ombygningen af Aarhus Amtssygehus, de bynære havnebyggerier ved Aarhus Ø, Sydhavnskvarteret og Lisbjerg.

De gamle haller på Godsbanen har efter DSB's lukning af stedet lagt lokaler til mangt og meget. Her er vi til østersfestival i 2017. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

cykler og letbane på dagsordenen

Supercykelstien: Testholdet har netop passeret Egådalen i højt humør. Fotograf Axel Schütt, Århus Stiftstidende.

2018 - Aarhus får en supercykelsti uden store bakker

Supercykelstien, der blev indviet den 24. september 2018, er anlagt sammen med letbanen på strækningen mellem Lisbjerg og Skejby, hvor den følger banens forløb. Dermed kan man som cyklist også undgå de store højdeforskelle på den ellers nok så bakkede strækning. Samtidig er den så bred, at der er god plads til at overhale andre cyklister med mindre risi-

ko for sammenstød med modkørende.

Cykelstien er anlagt, så cyklisterne også kommer gennem flere grønne områder.

Den cirka fire kilometer lange cykelsti forbinder et af Aarhus Kommunes store udviklingsområder med et af kommunens største erhvervsområder.

Dansk Cyklist Forbund påpege-

de ved indvielsen, at stien er trafiksikker for børnefamilier, og cyklisterne har mulighed for at køre i ro og fred uden en masse støj fra biler.

Cykelstierne betyder også, at byen bindes sammen på kryds og tværs og dermed er et godt alternativ til at bruge bilen.

2017 - Letbanen kører for første gang

Letbaneprojektet involverer en ny strækning fra Aarhus til Lystrup på 12 km samt ændring af de eksisterende jernbaner Odderbanen og Grenaa-banen.

Efter en hård fødsel kunne Aarhus Letbane åbne i december 2017. Åbningen var blevet udskudt flere gange. Specielt en planlagt åbning i september 2017, der blev udskudt i sidste øjeblik, fik stor opmærksomhed.

Med ruterne til Odder og Grenaa er der en sammenhængende letbanestrækning på 110 km fra Grenaa til Odder via Aarhus med stop ved i alt 48 stationer. En optælling fra februar 2019 viser at 14.000 passagerer stiger på letbanen dagligt, et tal, der gerne skulle fordobles for at nå Midttrafikens egen målsætning på omkring 30.000 passagerer om dagen.

Samtidig er der planlagt tre nye letbane-etaper - Aarhus Ø til Brabrand, Aarhus H til Hinnerup og Aarhus H til Hasselager. Men det er

"Pas på mig! Jeg er ny i trafikken" stod der på de nye letbanetog på indvielsesdagen 21. december 2017. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

endnu uklart, hvornår disse arbejder igangsættes og kan tages i brug.

Letbanen er en del af løsningen på de stigende trafikale udfordringer Aarhus har oplevet de seneste mange år. For landets næststørste by får stadig flere pendlere til de mange nye virksomheder i byen samtidig med at antallet af ansatte

på byens store arbejdspladser som Aarhus Universitet og Skejby Sygehus forventes at stige yderligere.

Letbanen er finansieret af Aarhus Kommune, Transportministeriet og Region Midtjylland, mens selskabet er ejet af Aarhus Kommune og Region Midtjylland i fællesskab.

2015 - Byen får Dokk1

Dokk1 er en del af det stort anlagte projekt Urban Media-Space Aarhus, som også omfatter havnepladser, automatisk p-anlæg med ca. 1.000 pladser, fritlægning af den sidste del af Aarhus Å, samt en omlægning af trafikken omkring havnen og klimasikring af midtbyen.

Med en anlægssum på ca. 1,9 mia. kr. er der tale om Aarhus Kommunes største bygge- og anlægsprojekt nogensinde. Det opføres i samarbejde med fonden Realdania Byg.

Dokk1 og parkeringsanlægget blev taget i brug i 2015. Det er projekteret af arkitektfirmaet Schmidt Hammer Lassen og ALECTIA.

Bygningens bruttoareal er på 28.000 m², og bygningen rummer blandt andet Borgerservice, byens centrale hovedbibliotek og Aarhus Stadsarkiv.

Samtidig er der mulighed for sociale aktiviteter med projektrum, studierum, medier, undervisningslokaler, foredrags- og musiksale, café og mange opholdssteder rundt i bygningen. Dermed fremstår Dokk1 som et åbent lærings- og kulturcenter.

I 2018 begyndte DR Sporten og DR Vejret at sende fra Dokk1, hvor DR har lejet 220 m² lokaler.

Endelig har flere private firmaer lejet sig ind i kæmpebygningen ved Aarhus Havn i byens centrum.

Dokk1 fotograferet fra Havnepladsen ved pladsens indvielse i 2017. Fotograf Kristian Buhl Thomsen, Aarhus Stadsarkiv.

2013 - Helhedsplanen for Gellerup og Toveshøj lanceres

Helhedsplanen for boligområderne Gellerup og Toveshøj blev lanceret i 2013 og var udarbejdet af både Brabrand Boligforening og Aarhus Kommune. Planen blev hurtigt sat i værk, og det fysiske arbejde blev allerede påbegyndt samme år.

Formålet med planen er at ændre Gellerup fra et socialt udsat område til en attraktiv, international bydel, og samtidig som en integreret del af Aarhus. Det sker i erkendelsen af, at sociale indsatser ikke alene kan ændre på, at flertallet af beboerne i området enten er uden job eller uddannelse og mange lever på offentlige ydelser.

Planen indebærer, at alle kvarterer bliver udbygget og omdan-

net, så det ikke længere alene fremstår som et samlet boligområde. Blandt andet skal brugen af moderne arkitektur gøre bydelen mere varieret, ligesom der vil blive etableret en ny bypark, sports- og kulturcampus. Samtidig skal der etableres mere erhvervsliv, arbejdspladser og en ny bygade fra indkøbscentrene Bazar Vest til City Vest. Aarhus Kommune skal ifølge planerne flytte ind i bydelen med godt 1.000 arbejdspladser, ligesom man bygger et nyt kontordomicil som åbner op og byder inden for med caféer og restaurant. Endelig vil en letbane-forbindelse bringe bydelen tættere på Aarhus, men hvornår en sådan står klar til brug er stadig uafklaret.

Helhedsplanen skal ændre Gellerup fra et socialt udsat område til en attraktiv, international bydel. Fotograf Engir Erkus, Den Gamle By

Dokki var resultat af byrådets bedste beslutning i perioden mellem 2010 og i dag - ifølge borgerne, som har stemt. Men hvad synes byrødderne selv er det vigtigste, de har ført ud i livet?

Byrådets bud på de mest

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen? I sidste uge var fem beslutninger fra årene 2010 til i dag i spil. Og vinderen blev: Dokki

Med afstemningen har vi været gennem alle de årtier, som byrådet har eksisteret og stemt om alle de beslutninger, som staben ved Aarhus Stadsarkiv har sat til afstemning. I dag supplerer vi med en lille pulje kandidater, som seks medlemmer af byrådet har udpeget til at deltage i konkurrencen. De seks er Gert Bjerregaard (V), Rabih Azad-Ahmad (R), Steen B. Andersen (S), Lone Hindø (S), Mette Skautrup (K) og Hans Skou (V).

Borum fotograferet i 2018. Foto: Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv

Baggrunden for oprettelsen af udvalget skal blandt andet findes i de mindre byers frustration i forhold til at få løst lokale udfordringer, og at der er alt for meget fokus på byfornyelse i centrum. I den lille landsby Borum har de for eksempel kæmpet forgæves for en cykelsti i tre årtier. Oplandsudvalget kan blandt andet være med til at bidrage til en debat om, hvordan midlerne i Aarhus Kommune anvendes samt sikre at yderområderne bliver hørt.

I udvalget kommer der til at sidde en blanding af byrådspolitikere, medlemmer af fællesrådene og lokale initiativtagere. Byrådspolitikerne ser en fordel i, at der bliver rig mulighed for at få input fra både fagfolk og lokale iværksættere. De håber samtidig at det vil styrke samarbejdet mellem borgere og kommunen.

2018 - Oplandsudvalget vedtages

I 2018 besluttede Aarhus Byråd at oprette et årligt oplandsudvalg. Det er et såkaldt paragraf 17, stk. 4 udvalg, som byrådet kan nedsætte midlertidigt efter behov.

Borgere i de mindre byer i udkanten af Aarhus Kommune kan glæde sig over, at der kommer et øget fokus på, hvad der rører sig i lige netop deres nærområde.

1909 - Landsudstillingen afholdes

18. maj 1909 åbnede Landsudstillingen i Aarhus. Landsudstillingen var en industri-, håndværker- og kunstudstilling bygget op som en by med bygninger, gader og parker – alt sammen tilrettelagt af arkitekt Anton Rosen.

Ideen kom fra Håndværkerforeningens formand, kunstsmedemester I.M.C. Larsen, og grosserer Christian Filtenborg. I alt 1.850 udstillere udstillede deres varer på udstillingen, som var placeret ved kystområdet fra Skansepalæet hen mod Dalgas Avenue på det område, hvor Strandparken og Tangkrogen i dag ligger.

Da udstillingen lukkede 3. oktober 1909, havde der været ikke færre end 667.000 besøgende. Men trods flere besøgende end forventet gav udstillingen et økonomisk underskud med hele 50 procent overskridelse af budgettet på det dengang meget store beløb på 1.8 millioner kroner.

Der blev givet støtte fra både staten og Aarhus Byråd til at dække underskuddet. I byrådet blev det udtalt, at udstillingen ville være til stor gavn og glæde for byen, og at byen var stor og livskraftig nok til at løfte opgaven.

Hovedindgangen ved til Landsudstillingen i Aarhus i 1909. Hovedindgangen lå ved Dalgas Avenue, og til højre i billedet ses villaerne på Strandvejen. Foto: Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv

Skolegården på Frederiksbjerg Skole. Foto: Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv

2016 - Frederiksbjerg Skole indvies

I august 2016 kunne Frederiksbjerg Skole på Ingerslevs Boulevard slå dørene op for elever og personale, som den første nybyggede midtbykskole i Aarhus i næsten 100 år.

Arealerne ude og inde er udformet, så de henvender sig til folk i området, og en af tankerne bag projektet var, at byen og skolen skulle integreres.

Murstenene fra den gamle Skt. Anna Gade Skole, der tidligere lå på grunden, er genbrugt på facaden, så bygningens udseende er tilpasset de gamle bygninger i området, samtidig med at bæredygtighed er tænkt ind i projektet. Der er desuden lagt vægt på

at skabe gode rammer for fysisk udfoldelse, da skolen blandt andet indeholder klatrevæg, motorikrum og dansesal.

Aarhus Kommune er bygherre og skolen, der er tegnet af GGP Arkitekter og Henning Larsens Architects A/S, har et areal på 14000 m2 og en byggesum på 232 millioner. Da projektet i 2013 blev udpeget som vinder af totalentreprisekonkurrencen, afstedkom det en del kritik, men efterfølgende har det ikke skortet på anerkendelse af både arkitektur og funktionalitet, og byggeriet har modtaget flere priser, heriblandt prisen for Årets skolebyggeri 2016 og Årets byggeri 2016.

betydningsfulde beslutninger

2018 - Spadestik til Generationernes Hus

I januar 2018 blev første spadestik til byggeriet af Generationernes Hus på Aarhus Ø taget. Huset er resultatet af et nyskabende samarbejde mellem tre magistratsafdelinger i Aarhus Kommune og Brabrand Boligforening, og det er tegnet af arkitekterne Erik Arkitekter og RUM.

Huset kommer til at rumme 304 almene boliger til unge, ældre, voksne med handicap og familier samt en daginstitution med plads til 150 børn. På taget vil der blandt andet være køkkenhave og sansehøve, og der kommer desuden en legeplads og en cafe. Caféen vil være tilgængelige for alle, så man åbner komplekset op for besøgende.

I 2017 flyttede fem unge studerende ind på plejehjemmet Abildgaard i Ris-skov i et forsøg mellem Danmarks Radio og Aarhus Kommune, og boligprojek-

30. april 2019 var der rejsegilde på Generationernes Hus, hvor både håndværkere, kommende beboere og andre interesserede var mødt op. Foto: Sundhed og Omsorg, Aarhus Kommune

tet trækker på erfaringerne fra dette forsøg.

Det er første gang man i Danmark opfører et byggeri, hvor alle generationer og mennesker med forskellige behov kommer til at bo under samme tag. En af visio-

ner bag det almene boligbyggeri er det gode fællesskab, og intentionen er at huset skal inspirere til møder på tværs af generationer. Det forventes at huset vil stå færdigt i 2020.

2018 - Udviklingsplan Sydhavnen

Aarhus' grå Sydhavn blev i 2010'erne indtaget af byens kreative kunstnermiljøer, som side om side med udsatte befolkningsgrupper har sat kulør på området. Det kreative miljø har indrettet kunstnerværksteder og sat sig for at bevare Midtkrafts gamle kulkransbro i områdets midte.

Derfor besluttede Aarhus Byråd i 2015 at igangsætte et planarbejde, hvor Kulbroen skal være et vartegn for en ny kreativ bydel med plads til både kontorer, kultur og væresteder for udsatte borgere. Det førte til en arkitektkonkurrence, som i 2018 blev vundet af arkitektgruppen Transform. Senere samme år vedtog byrådet en udviklingsplan for Sydhavnen, hvor arkitekternes idéer blev skrevet ind.

Sydhavnens historie går tilbage til 1905. Den blev anlagt som et havneområde for industrier, der havde gavn af en nærhed til skibstrafikken. Det drejede sig blandt andet om gas-, varme- og elværket Midtkraft, et saltværk og kalkværk samt slagtehuset og oliefabrikken.

I udviklingsplanen er det hensigten, at historiske spor skal bevares blandt fremtidens nybyggerier. Blandt andet etableres der en gangbro på toppen af Kulbroen.

En gangbro på toppen af Kulbroen bliver i fremtiden færdselsåre for fodgængere i Sydhavnskvarteret. Foto: Kristian Buhl Thomsen, 2015, Aarhus Stadsarkiv

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, Århus Stiftstidende og på stift.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne fra de 15 årtier, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

1933 - Aarhus Universitet indvier sin første bygning

Længe før det blev en realitet, var der bestræbelser for at få et universitet i Jylland.

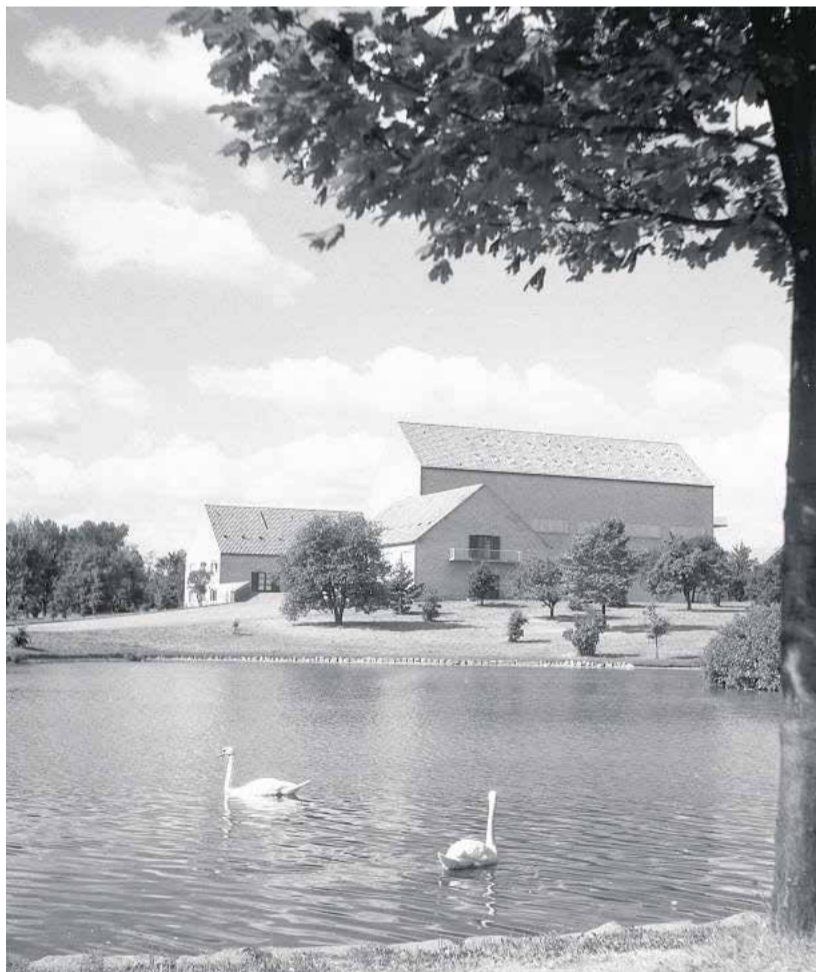
I 1925 blev en kommission nedsat af Undervisningsministeriet, og efter seks års arbejde var der enighed om, at der skulle oprettes et jysk universitet. Et flertal i kommissionen pegede på Aarhus, selvom blandt andre Viborg og Sønderborg også gerne ville have haft et universitet.

Af økonomiske grunde blev det dog kun til en treårig prøveperiode, hvor Aarhus Kommune selv skulle afholde udgifterne. Undervisningen begyndte i Teknisk Skoles bygning i Nørre Allé i 1928 med fagene filosofi og sprog.

Prøveperioden gik godt, og med Universitetsloven af 1931 støttede staten driften af universitetet, mod at byen og universitetet selv stod for det fremtidige byggeri.

Aarhus Byråd skænkede arealet, så den første universitetsbygning for humaniora kunne indvies i 1933. Året efter opnåede det humanistiske fakultet statsanerkendelse, statsstøtte og eksamensret.

Arkitekten C.F. Møller

Svaner i Universitetssøen, ca. 1955. Foto: Børge Andre Venge, Aarhus Stadsarkiv

(1898-1988) og senere hans firma stod for opførelsen og har virket som rådgivende arkitekter for udbygningen af universitetet frem til i dag. Universitetet fungerede

som selvejende institution frem til 1970, hvor det blev en statslig læreanstalt under den første styrelseslov på området.

2013 - Besjæling af århusianske plejehjem

I 2013 afsatte Aarhus Byråd de første 15 millioner til en besjælingsindsats på de århusianske plejehjem. En af tankerne bag besjælingsprogrammet er at omdanne plejehjemmenes fællesarealer for at få mere menneske og mindre system og institution på plejehjemmene.

Programmet består af tre spor: Det fysiske spor, kultursporet og det grønne spor. Det fysiske spor fokuserer blandt andet på forskønnelsen af plejehjemmene ved hjælp af nyt interiør og kunst på væggene for at skabe et mere hjemligt udtryk. Det grønne spor handler om at inddrage naturen for at give beboerne flere grønne oplevelser, hvor tiltaget Plant Liv kan tjene som eksempel.

På århusianske plejehjem kan man i dag også høre glade barnestemmer, når den lokale vuggestue er på besøg, og på Skelager Plejehjem har man med afsæt i besjælingsprogrammet indrettet et herreværelse med inspiration fra gamle værtshuse.

Intentionen er, at plejehjemmene skal emme af liv og livsglæde. Sundhed og Omsorg arbejder sammen med Center for Innovation i Aarhus om at realisere visionen om besjæling på det enkelte plejehjem.

FAKTA

VINDERNE FRA HVERT ÅRTI

- 1860'erne:** Aarhus første folkebibliotek
- 1870'erne:** Aarhus første vandværk
- 1880'erne:** Sct. Clemens Bro.
- 1890'erne:** Kommunehospitalet.
- 1900'erne:** Sporvognene.
- 1910'erne:** Fødselsstiftelsen.
- 1920'erne:** Væddeløbsbanen.
- 1930'erne:** Svagbørnskolonier.
- 1940'erne:** Aarhus Rådhus.
- 1950'erne:** Brabrandstien.
- 1960'erne:** Aarhus Festuge.
- 1970'erne:** Bevarelsen af Ridehuset.
- 1980'erne:** Musikhuset
- 1990'erne:** Fritlægningen af Aarhus Å
- 2000'erne:** Aros.
- 2010'erne:** Dokk1

Alletiders bedste

Så er det blevet tid til at kåre alletiders bedste byrådsbeslutning. I har kåret vinderen af hvert årti siden 1869, og vi har nu 17 kandidater klar til afstemning. En fra hvert årti og én kandidat udvalgt af byrådspolitikerne. Nu er det jeres tur til at kåre den endelige vinder.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I år fylder Aarhus Byråd 150 år. I den anledning fejrer Aarhus Stadsarkiv byrådets jubilæum ved at lade århusianerne stemme om udvalgte beslutninger. Hvad er det bedste, Aarhus Byråd har gjort for byen?

Med afstemningen har vi dermed været gennem alle de årtier, som byrådet har eksisteret og stemt om alle de beslutninger, som staben ved Aarhus Stadsarkiv har sat til afstemning. Sidste søndag supplerede vi med en lille pulje kandidater, som seks medlemmer af Aarhus Byråd selv havde udpeget til at deltage i konkurrencen. De seks er Gert Bjerregaard (V), Rabih Azad-Ahmad (R), Steen B. Andersen (S), Lone Hindø (S), Mette Skautrup (K) og Hans Skou (V).

Vinderen af den lille ekstra pulje kandidater blev: Dokk1.

Interiør fra Aarhus Folkebibliotek i Vestergade 23 ca. 1910. Ukendt fotograf, Den Gamle By.

1869 – Det første folkebibliotek indvies

I 1868 tog en række borgere initiativ til et offentligt bibliotek. Under et møde på rådhuset med deltagelse af flere af byens spidser var der tilslutning til et folkeoplysningsprojekt til gavn for byens uuddannede almue.

I 1869 opføres det første folkebibliotek i Paradisgade, da man rykker ind i den nybyggede skole i samme gade. Biblioteket skifter adresse flere gange og er nu placeret på Dokk1 ved Aarhus Havn.

1872 – Byens første vandværk indvies

Fra 1872 og 30 år frem fik århusianerne leveret vand fra Aarhus å, da byens første vandværk blev etableret ved åen ved siden af det

Aarhus Vandværk med Carl Blochs Gade og Hammelbanegården i baggrunden, fotograferet i 1941. Fotograf E.C. Skabelund, Aarhus Stadsarkiv.

nu nedlagte Ceres. En forbedring af vandkvaliteten var påkrævet, for i 1850'erne døde adskillige århusianere af kolera, som man formodede stammede fra de gamle brøndboringer i købstaden. I 1902 etablerede man en vandforsyning, der trak vand ind fra Stavtrup.

Sct. Clemens Bro set mod Søndergade fotograferet umiddelbart efter opførelsen i 1884. Hammerschmidt Foto, 1885, Aarhus Stadsarkiv.

1884 – Sct. Clemens Bro binder byen sammen

I 1884 etableres Sct. Clemens Bro. Formålet med at etablere broen var at binde den nye bydel ved banegården, der blev opført i 1862, sammen med den gamle bydel ved Lille Torv og Store Torv og området omkring Domkirken. Det blev derfor nødvendigt at etablere en bro over Aarhus å, som var en dyr affære, hvorfor man fra byrådets side blev nødt til bede århusianerne om at bidrage økonomisk.

1893 – Aarhus Kommunehospital er klar til indvielse

I 1893 blev Aarhus Kommune Hospital indviet. Det erstattede et mindre og utidssvarende hospital, der var beliggende ved havnen. Det nye hospital fik 200 sengepladser fortrinsvis til medicinske og kirurgiske patienter. Da hospi-

Aarhus Kommunehospital set fra Knudrisbakken omkring indvielsen i 1893. Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv.

talet blev etableret, regnede man med, at det havde kapacitet nok til de næste halvtreds år, men allerede i 1930'erne blev hospitalet udvidet første gang, og det fungerer så frem til nu, hvor hospitalsfunktionerne flyttes til Skejby Sygehus.

Sporvognen tager en af sine første ture gennem byen i 1904. Ombord var en tysk ingeniør, som var inviteret til Aarhus for at uddanne vognstyrene til de nye sporvogne. Ukendt fotograf, Den Gamle By.

1904 – Sporvognen indtager byen

I 1903 indgik det nystiftede private aktieselskab Aarhus Elektriske Sporvej en aftale med Aarhus Byråd om en 25-årig koncession på drift af elektriske sporvogne. 7. juli 1904 blev den første strækning på 4,35 km officielt indviet. Den gik fra Dalgas Avenue til Trøjborgvej. I 1926 overtog Aarhus Kommune selv driften, da Aarhus Elektriske Sporvej ikke ønskede at lave udvidelser til nettet. Sporvognene kørte i Aarhus frem til 1971.

1910 – Fødselsanstalten tages i brug

10. oktober 1910 blev Fødselsstiftelsen indviet. Den blev oprettet som fødeklinik for ugifte, og mod betaling, for gifte fødende. Byrådet stillede en byggegrund til rådighed i Vennelystparken til formålet. I 1955 overgik Fødselsstiftelsen til at være universitetsklinik, hvilket medførte, at den i en årrække

Fødselsanstalten i Jylland fotograferet på tidspunkt omkring indvielsen i 1910. Fotograf E.A. Ebbesen, Den Gamle By.

primært tog imod gravide med komplikationer. I 1996 nedlægger man Fødselsstiftelsen, men indtil da er 190.000 århusianere og folk fra andre dele af Jylland bragt til verden på stiftelsen.

De første mange år var det primært galop, som århusianerne tog på Jydske Væddeløbsbane for at se, som her omkring 1935. Fotograf Åge Fredslund Andersen, Aarhus Stadsarkiv.

1924 – Jydske Væddeløbsbane bliver indviet

I 1924 blev Jydske Væddeløbsbane indviet. Det skete efter, at Aarhus Byråd i 1923 havde behandlet en indstilling fra udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. Efter diskussion i byrådet om projektets økonomiske holdbarhed, og om byen var stor nok til at rumme både et stadion og en væddeløbsbane, godkendte byrådet projektet under forudsætning af, at banen blev placeret i tilknytning til Aarhus Idrætspark og i skov- og naturområdet ved Marselisborg Slot.

1935 – Lærerforeningen stifter svagbørns-kolonier

I 1931 rettede Aarhus Lærerforening henvendelse til Aarhus Kommune, da de ønskede en biografbevilling. De ville opbygge en feriekoloni for Aarhus Kommunes skoleelever gennem indtje-

Forventningsfulde drenge venter ved Park Allé på afgang til svagbørnskolonien ved Ahl Strand i 1961. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv.

ning fra biografen Kosmorama, der var beliggende på Store Torv. Aarhus Byråd gav bevillingen til lærerforeningen, og sagde også ja til at støtte driften af en feriekoloni, der blev opført ved Ahl Strand. Tusindvis af århusianske børn har sidenhen tilbragt deres sommerferie ved Ahl Strand.

Dannebrog hejses for første gang over byens nye rådhus i forbindelse med indvielsen i 1941. Fotograf Hans Bloch, Aarhus Stadsarkiv.

1941 – Rådhuset indvies – med tårn

Aarhus Rådhus blev indviet ved en stor folkelig begivenhed ved byens 500 års-købstadsjubilæum den 2. juli 1941. Det gamle rådhus på Domkirkepladsen led af pladsmangel på grund af en større mængde administrative opgaver, så i 1937 udskrev Aarhus Byråd en arkitektkonkurrence for opførelse af et nyt rådhus. Arkitekterne Arne Jacobsen og Erik Møller vandt konkurrencen, men efter megen debat i offentligheden ønskede byrådet en ændring i tegningerne, og dermed blev det skitserede rådhus tilføjet et tårn. I dag fremstår Aarhus Rådhus som et midtpunkt for århusianerne.

1956 – Brabrandstien står færdig

Aarhus Byråd vedtog på et møde i 1944 at anlægge en sti som del af et beskæftigelsesprojekt i ef-

byrådsbeslutning

Brabrandstien, 1985. Fotograf Jens Tønnesen, Aarhus Stadsarkiv.

terkrigstiden. Brabrandstien stod først færdig i 1956, og den udgår ved den tidligere Hammelbanes bygning i Carl Blochs Gade og går langs Aarhus Å og rundt om Brabrand Sø. Dele af området omkring Brabrand Sø blev samtidig fredet i 1956, så man ender ud med et stort grønt rekreativt område.

Et af højdepunkterne ved den allerførste festuge i 1965 fandt sted, da Aarhus Teater indbød til Den skandinaviske Ballet. Fotograf Jørn Timm, Aarhus Stadsarkiv.

1965 - Den første Aarhus Festuge afholdes

Den første udgave af Aarhus Festuge løb af stablen i september 1965 og blev indviet på Bispetorvet af borgmester Bernhardt Jensen. Aarhus Byråd gav udtryk for vigtigheden af, at flest mulige borgere blev inddraget i festugen – der skulle være plads til både fin-kultur og folkelig kultur. Den første festuge var velbesøgt, og siden da er der hvert år i september afholdt en festuge i Aarhus, som både i omfang og tilskuermæssigt er

vokset til en af landets største kulturbegivenheder.

Militæret rømmede kasernen i september 1969. Indenfor i Ridehuset ses pigtrådsafspærring foran udstyr, 28. september 1969. Fotograf: Ib Rahbek-Clausen, Aarhus Stadsarkiv.

1976 - Ridehuset reddes

Efter at militæret i september 1969 endeligt rømmede kasernen ved Vester Allé, har en lang række planer for området været på tegnebrættet, heriblandt hotel- og kongrescenter, politigård og parkeringskælder. På et byrådsmøde i december 1976 blev det dog besluttet at bevare Ridehuset og kasernebygningen, der ellers stod til nedrivning, og Ridehuset er siden blevet fredet. Ridehuset bliver i dag anvendt til mange forskellige borgerrettede formål.

Luftfoto over Musikhuset fra 1992. Fotograf Jens Tønnesen, Aarhus Stadsarkiv

1982 - Musikhuset bliver indviet

I flere årtier, hvor Aarhus Byorkester (senere Aarhus Symfoniorkester) manglede en passende koncertsal, diskuterede man forskellige løsninger, men det var først på et borgermøde i 1974, at kaserneområdet blev foreslået som velegnet til opførelse af et musikhus. Det blev vedtaget af Aarhus byråd i 1976, og 27. august 1982 blev Musikhuset indviet med overværelse af Dronning Margrethe og Prins Henrik. Århusianere har taget hu-

set til sig, og Musikhuset er fortsat et af de mest populære steder i byen.

1. maj 1998 kunne århusianerne nyde en kold øl ved den nyligt fritlagte å ved Immervad. Fotograf Jens Tønnesens, Aarhus Stadsarkiv

1992 - Byrådet vedtager en genåbning af åen

I forbindelse med udskiftningen af Clemens Bro i 1984 opstod ønsket om en genåbning af åen. Det medførte en heftig diskussion - modstanderne af genåbningen frygtede dels lugtgener, og at det ville skabe trafikchaos i midtbyen, hvis Åboulevarden blev fjernet som færdselsåre. Men fritlægningen, der blev vedtaget i 1992 og udført i årene 1995-2015, blev vellykket og har betydet, at Aarhus har fået et berømt byrum midt i centrum, da man samtidig renoverede Store Torv og Lille Torv.

2004 - ARoS bliver indviet

Kunstmuseet ARoS, der er tegnet af arkitektfirmaet Schmidt, Hammer og Lassen, stod klar i 2004. ARoS' museumsgade er et forsøg på at integrere byens rum med kunstens rum, og den inviterer samtidig århusianere til at bruge museet både inden for og uden for åbningstid. ARoS er et af Nord-europas største kunstmuseer. På museet findes kunst fra den dan-

Facade på ARoS fotograferet i 2005. Fotograf Ib Nicolajsen, Aarhus Stadsarkiv.

ske guldalder over dansk modernisme til international nutidskunst. Museet har forskellige velbesøgte særudstillinger hvert år.

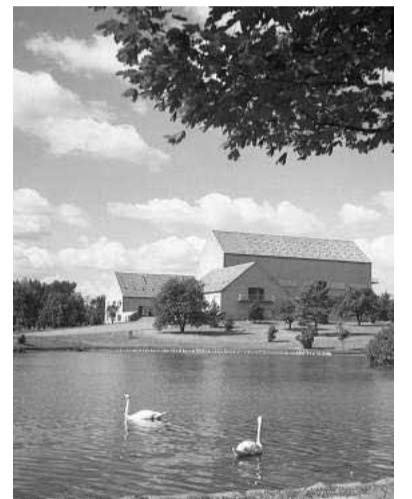
Dokk1 fotograferet fra Havnepladsen ved pladsens indvielse i 2017. Fotograf Kristian Buhl Thomsen, Aarhus Stadsarkiv.

2015 - Byen får Dokk1

Dokk1 er en del af projektet Urban Media-Space Aarhus, der også omfatter havnepladser, automatisk p-anlæg med ca. 1.000 pladser, fritlægning af den sidste del af Aarhus Å samt klimasikring af midtbyen. Med en anlægssum på ca. 1,9 mia. kr. er der tale om Aarhus Kommunes største bygge- og anlægsprojekt nogensinde. Det opføres i samarbejde med fonden Realdania Byg. Bygningen rummer blandt andet Borgerservice, byens centrale hovedbibliotek, Aarhus Stadsarkiv og en række private lejemål.

1933 - Universitetet indvier sin første bygning

I 1925 nedsatte Undervisningsministeriet en kommission, og ef-

Svaner i Universitetssøen, ca. 1955. Foto Børge Andre Venge. Aarhus Stadsarkiv.

ter seks års arbejde nåede man til enighed om oprettelsen af et jysk universitet. Undervisningen begyndte i Teknisk Skoles bygning i Nørre Allé i 1928. Med Universitetsloven af 1931 støttede staten driften af universitetet, mod at byen og universitetet selv stod for det fremtidige byggeri. Aarhus Byråd skænkede arealet, så den første universitetsbygning for humaniora kunne indvies i 1933. Universitetet fungerede som selvejende institution frem til 1970, hvor det blev en statslig læreanstalt under den første styrelseslov på området.

FAKTA

SÅDAN STEMME DU

Afstemningen om byrådets bedste beslutning, siden det blev oprettet i 1869, foregår på internetsiden <https://byraad150.aarhus.dk>, som Aarhus Stadsarkiv står bag. I 15 uger i træk præsenteres de markante beslutninger årti for årti.

Hver søndag præsenteres fem kandidater fra et årti på afstemningssiden, Århus Stiftstidende og på stift.dk.

Afstemningen løber fra søndag til torsdag morgen. Om torsdagen kåres årtiets vinder på afstemningssiden. Afslutningsvis stemmes der om, hvilken af alle vinderbeslutningerne, som skal være den samlede vinder.

På afstemningssiden kan man læse meget mere om de enkelte beslutninger og baggrunden for dem.

Skolernes sommerferien er allerede godt i gang og byen summer af liv og sommerstemning. Men hvad er der egentligt at lave om sommeren? Hvis du mangler idéer så se med her, hvor stadsarkivet tager dig med på en lille tidsrejse gennem byens forskellige sommeraktiviteter.

Tag med på en **SOMMERTIDSREJSE**

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Aarhus
Stiftstidende

Camping i Blommehaven
Byen har rig mulighed for camping. I mange år har Blommehaven været et populært sted at slå telt op for camping-entusiaster, og tendensen har gennem tiden bidraget til dets udvikling. På billedet har en ung kvinde fundet sig til rette i sommersolen. Fotograf Børge Andre Venge, 1961.

Sankthans i Botanisk Have
For mange skydes sommeren for alvor i gang ved Sankthans. Før i tiden var Sankthans i Botanisk Have også lig med startskuddet til den årlige Parkunderholdning. I sommersvarmen er parkens plæner altid et populært samlingssted for mange af byens indbyggere. Fotograf Jørn Timm, 1970.

Sommer ved Moesgaard Strand
Sommer og en tur til stranden hører unægteligt sammen, og byen kan byde på mange attraktive strande. Moesgaard Strand har alle dage været et populært sted for århusianerne, som her i 1963. Fotograf Jørn Timm, 1963.

Sommerfestivaler
Sommeren er højsæson for koncerter og festivaler. Nogle festivaler er mere politiske end andre. Til de årlige OOA-festivaler ved Moesgård i 1980'erne var kampen mod atomkraft i centrum. I 1985 kunne de mange gæster blandt andet opleve Jacob Haugaard på scenen. Fotograf Jens Tønnesen, 1985.

På tur til Varna
Skoven og andre grønne områder er særlig skønt om sommeren. I Marselisborgskovene er det muligt at komme ud og opleve den stille natur og komme helt tæt på dyrene. På billedet ses århusianere som har fundet sig til rette ved Varna, hvor de nyder den kølige brise og den gode udsigt ud over havet. Fotograf Hammerschmidt Foto, ca. 1925.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Byrådets bedste beslutning førte til Aarhus Universitet

Århusianerne har været ved tasterne på nettet og ved stemmeurnen på Dokk1 og stemt på byrådets bedste beslutning. Der blev afgivet i alt 1.922 stemmer i finalen. Byrådets arbejde for at få et universitet til byen kan kåres som vinder med en tredjedel af stemmerne. På de næste pladser kom anlæggelsen af Jysk Væddeløbsbane, Musikhuset og genåbningen af Aarhus Å.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Siden 1479 havde der været et universitet i København, og universitetsstudier forblev de næste mange hundrede år et hovedstadsanliggende. Mange danskere drog dog til udlandet for at tage højere eksamener, men det ændrede ikke ved, at hovedstaden havde et monopol på højere uddannelse.

En by i hastig vækst som Aarhus kunne naturligvis ikke leve med den situation, og erhvervslivet sukkede efter tilstrækkelig uddannet arbejdskraft. Kulturlivet savnede også en lokalt forankret uddannelse, og sundhedsvæsenets udbygning i Aarhus gjorde også situationen uholdbar. Men de færreste afgiver monopoler frivilligt, og kampen for at få et jysk universitet blev langvarig.

Byen og universitetet

I 1921 var organisationen "Universitets-Samvirket, Aarhus" blevet dannet. Det kom sammen med Aarhus Kommune og private sponsorer til at virke som drivkraft i kampen for at få Danmarks universitet nummer to placeret i Aarhus.

Aarhus Universitet kom nærmere med indvielsen af "Universitetsundervisningen i Jylland" i Teknisk Skole i 1928. Kommunen havde stillet 33.000 kr. til rådighed for det første år, og der blev på den baggrund ansat en professor i filosofi og fire docenter i dansk, engelsk, tysk og fransk. 78 studerende meldte sig i løbet af efteråret 1928 til undervisningen, der frem til 1933 fandt sted i Teknisk Skoles bygning i Nørre Allé. I 1933 blev den første bygning i Universitetsparken rejst.

Universitets-Samvirket havde fra 1928 til opgave at deltage i universitetets bestyrelse sammen med repræsentanter for byrådet og en repræsentant for universitetets lærere, men nok så vigtig var organisationens opgave med at rejse midler til opførelse af universitets-

Universitetsundervisningen startede i Aarhus i 1928, og i 1933 blev den første bygning i Universitetsparken rejst. Billedet her er fra ca. 1955. Foto Børge Andre Venge. Aarhus Stadsarkiv.

bygninger på den grund, som kommunen i 1929 skænkede til den kommende universitetspark. Universitetets bygninger blev frem til 1940'erne udelukkende opført for indsamlede midler og penge fra byrådet. Staten finansierede først hovedparten af driften fra og med 1932. Fra 1933 blev navnet "Aarhus Universitet" officielt.

Den første undervisning

I 1928 havde man lagt ud

med en humanistisk undervisning (i filosofi og sprog), og i 1933 indledte Det Lægevidenskabelige Fakultet (formelt konstitueret i 1935) sin undervisning i de grundlæggende lægevidenskabelige fag. Fakultetet, der i 1953 stod fuldt udbygget, blev i 1992 fusioneret med Tandlægehøjskolen, hvorefter det skiftede navn til Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

I 1936 blev Det Økonomiske og Juridiske Fakultet op-

rettet. Efter at fagene statskundskab og psykologi kom til under samme område i henholdsvis 1959 og 1968, skiftede fakultetet navn til Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. I 1942 oprettede man Det Teologiske Fakultet, efter at en privat organiseret teologiundervisning havde fundet sted ved universitetet siden 1932. Siden kom Det Naturvidenskabelige Fakultet i 1954.

Universitetet fungerede

som selvejende institution frem til 1970, hvor det blev en statslig læreanstalt under den første styrelseslov. I 2000 var antallet af ordinære studerende 20.793, og der var indskrevet 709 ph.d.-studerende. Omregnet til fuldtidsstillinger var der i alt 3.306 ansatte ved universitetet, hvis samlede driftsomkostninger beløb sig til 1,7 mia. kroner. I dag er universitetet endnu større efter en række sammenlægninger, og det

En by i hastig vækst som Aarhus kunne naturligvis ikke leve med den situation, og erhvervslivet sukkede efter tilstrækkelig uddannet arbejdskraft. Kulturlivet savnede også en lokalt forankret uddannelse, og sundhedsvæsenets udbygning i Aarhus gjorde også situationen uholdbar.

har i alt ca. 40.000 studerende og 8.000 fuldtidsstillinger.

Betydning for byen

Aarhus Universitetets betydning for Aarhus kan næppe overvurderes. Forskerne og de studerende bringer ny viden og talent til byen og stiller den til rådighed for erhvervsliv, borgere og offentlige myndigheder. En meget stor del af befolkningen er enten uddannet på universitetet, studerer eller arbejder der, eller har et arbejde, der på den ene eller den anden måde har berøring med universitetet.

Gennem årene har universitetet kastet et kritisk, men kærligt blik på byen og holdt øje med dens politikere, kulturliv og udvikling. Byrådet så rigtigt, da det kastede penge og energi i opførelsen af et universitet i Aarhus og dermed traf Byrådets Bedste Beslutning.

Samsøgades Skole - på bakken over byen

Snart ringer klokken ind for eleverne på byens skoler. Mange skal for første gang i skolen, og for alle nye er det en stor dag. Men de færreste skal op ad så stejl en vej til skole, som de børn der skal stavre op ad Ny Munkegade for at nå Samsøgades Skole.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I 1909 blev betalingskolerne i Aarhus afskaffet. Det satte en stopper for den polarisering af skolesystemet, der havde været i næsten 100 år. Nu fik alle offentlige folkeskoler navnet Borgerskole - et begreb som ellers tidligere havde dækket over betalingskolerne.

Al undervisning blev homogeniseret, så alle elever havde mulighed for at komme ud med samme udbytte. De forbedrede forhold betød, sammen med en betydelig befolkningsvækst, at elevtallet steg, og en række nye skoler så derfor dages lys efter århundredskiftet i Aarhus. Heriblandt Samsøgades Skole, der blev indviet 6. april 1914.

Arkitekt Ludvig Adolph Petersen havde haft ansva-

ret for opførelsen af Ingerslevs Boulevards, Finsensgades og Fjordsgades skoler, men med tegningerne til en ny borgerskole på epidemisygehuseets grund i den nordlige del af byen anslog han helt nye toner. Her blev skolen bygget i ny stil. Med overdækket gård i en firfløjet opbygning blev skolen den første med aula. Denne aula fik tilnavnet Søjlehallen, fordi taget blev båret af murstensøjler.

Skolen blev mødt med stor beundring ved åbningen i 1914, og skolekommissionens formand, Pastor Laurson, åbnede med ordene fra Den Grimme Ælling: "Der er kommet en ny! - Den ny er den smukkeste!".

En kommende statsminister

Den 6. april 1914 bragte Aarhus Stiftstidende et billede af den nye skole med overskriften: "Aarhus nye halv-million-Skole". Om dette var en regnefejl eller bare en

fængende overskrift er ikke til at sige, men under alle omstændigheder er det dog en mindre overdrivelse.

Den nette sum for skolen endte på præcis 399.446,80 kr. I vores nutidige målestok virker det fantastisk, at man kan bygge en skole for under 400.000, men i 1914 var udgangspunktet et ganske andet.

Hvad fik folk så for de 400.000 kr.? Jo, man fik en helt ny slags skole for både piger og drenge, der rummede 24 normalklasser, to naturkundskabsklasser, to sanglesale, to gymnastiksale samt lokaler til sløjd og husgerning. Et par dage efter kunne man i Aarhus Stiftstidende finde et læserbrev med overskriften "Skolepalæet", og et palæ var da også, hvad Samsøgades nye skole kunne sammenlignes med, som det lå der på toppen af bakken.

Det var i disse haller, skomagerens søn fra Falsters-

gade i 1914 kunne slå øjnene op, undre sig og begynde en skolegang, som syv år senere resulterede i, at selvsamme H.C. Hansen, statsminister fra 1955 til 1960, kunne forlade skolen med ug i genemsnit.

Verdenskrigen bryder ud

Samsøgades Skole var kun nogle måneder gammel, da første verdenskrig brød ud. Da Danmark var neutral under krigen, fik dette ikke nogen direkte indflydelse på skolen.

Skolegangen blev langt mere kompliceret under anden verdenskrig: Tyskerne besatte Danmark og behøvede derfor lokaler til husning af de mange soldater. I oktober 1942 måtte man på Samsøgades Skole overlade gymnastiksalene til tyskerne, og knap en måned senere blev hele skolen beslaglagt.

Samme skæbne overgik ved samme tid skolerne i

Nørrebrogade, Læssøesgade og Ny Munkegade, og for Samsøgades vedkommende henvistes elever og lærere til, så godt som det nu kunne lade sig gøre, at fortsætte undervisningen på Skovvangsskolen. Med bl.a. denne skoles lukning i det tidlige forår 1945 forværedes situationen yderligere, og det kom i en periode så vidt, at nogle af Samsøgades elever blev undervist hjemme hos en af deres lærere.

Da krigen var forbi, kunne eleverne med flag, og med brandkorpset musikkorps i spidsen, glade vende hjem til skolen i Samsøgade.

Skolen var dog ikke som før, men havde tydeligt præg fra besættelsen. Sangsalens loft var blevet gjort lavere af pap, der var opsat skillevægge, og citaterne på væggen afspejlede nazisternes visioner. Efter tre måneders istandsættelse kunne eleverne dog vende tilbage til sko-

len. En elev beskrev det senere med ordene: "Vi var hjemme! - og vi følte, et mareridt var ovre".

Aarhus Stadsarkiv ønsker alle elever - både på Samsøgades Skole og alle andre skoler - en god og lykkelig skolegang!

Bare rolig, unger! Der kommer en "sidste skoledag"! Det er i hvert fald det, der fejres på dette billede fra Samsøgades Skole, hvor påklædningen står på "Flintstones".
Fotograf: Børge Venge, 1962, Aarhus Stadsarkiv

Børglum Kollegiet – mange århusianeres første bolig i Aarhus

Kollegiet med de femkantede værelser var et forsøg på at bryde de hyppigst anvendte udformninger af kollegier med lange gange med værelser på hver side.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Det er sommertid, og mange nye studerende er på vej til Aarhus, eller også er de allerede ankommet. De skal have et sted at bo, og jagten på en bolig har været det første i manges studieliv. Et af de kollegier, flest har boet på gennem årene, er Børglum Kollegiet.

Børglum Kollegiet er opført 1963-1967 efter tegninger af Harald Salling-Mortensen og Paul Niepoort. Oprindeligt havde kollegiet 392 værelser, men efter en fusion med nabokollegiet Lille Børglum i 2010 er det samlede antal i dag 489.

Det består af syv firetagers blokke i gule sten. Blokkene er forbundet med lavtliggende gange, hvad

der giver bygningsmassen facon som blomster på en stilk.

Denne udformning var et forsøg fra arkitekternes side på at bryde de hyppigst anvendte udformninger af kollegier med lange gange med værelser på hver side. Også blokkene afspejler dette brud, idet de er udformet med uregelmæssige kanter og værelser placeret i en halvcirkel omkring et fælleskøkken i midten.

Som et resultat af den usædvanlige udformning er de fleste værelser femkantede, hvilket var tænkt som en mulighed for at skabe en individuel møblering og identitet i hvert værelse. På hver etage varierer antallet af værelser fra 12 til 16.

Lille Børglum

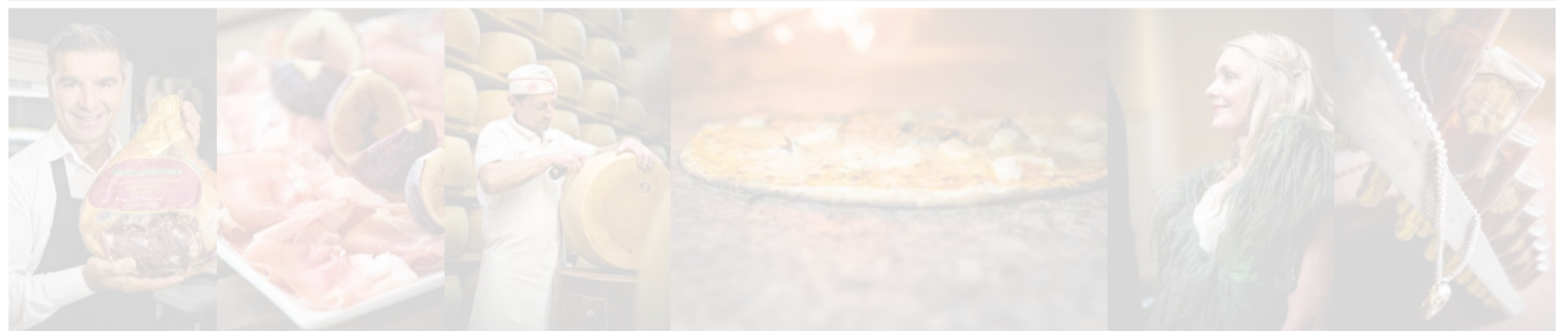
På Børglumvej 21-25 opførtes i 1991-94 kollegiet Lille Børglum med Børglum Kollegiet som bygherre

og igen med tegninger fra Harald Salling-Mortensens Tegnestue. Lille Børglum blev dog i de første 19 år administreret som et selvstændigt

kollegium. I 2010 valgte Lille Børglum og Børglum Kollegiet at fusionere under sidstnævnte kollegiums navn.

Børglum-kollegiet, der her ses under opførelse i 1964, blev et af Harald Salling-Mortensens sidste projekter. Fotograf: Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv

Fotos: Inge Lynggaard Hansen

Italiensk Messe i Ridehuset den 9.-11. august 2019

Opera - Vin - Italienske delikatesser

Italienske Passione i Borggade har længe været en kæmpe succes blandt danskerne i Aarhus. Det vil Passiones ejer, Marcello Da Milano, gerne fejre med en italiensk messe med de bedste varer, som Marcello selv importerer direkte fra Italien: Vin, Parmasan, delikatesser samt frisklavet autentisk pizza fra Marcello's italienske pizzamand.

Der sælges italiensk vin til ren indkøbspris.

Messens åbningstider

Lørdag den 10. august kl. 11.00 - 17.00
Søndag den 11. august kl. 11.00 - 16.00

Gratis entre i dagstimerne.

Italiensk opera-aften

Fredag den 9. august kl. 18.00-21.00 afholdes der italiensk opera med Sopran Elsebeth Dreisig akkompagneret af pianist Olivera Marinkovic. Aftenen byder på italienske arier fra Puccini & Verdi, samt en lækker italiensk skinkebuffet med parmasan med 1 flaske udvalgt vin pr. person. *Billetsalg på Ticketmaster (søg efter: Italiensk Opera med Elsebeth Dreisig). Entre til Operaaften: 499 + billetgebyr.*

Opera program

kl. 18.00 - Dørene åbner
kl. 18.30 - Italiensk buffet
kl. 19.30 - Opera - 1. del
kl. 20.00 - pause
kl. 20.30 - Opera - 2. del
kl. 21.00 - Arrangementet slutter

PASSIONE.DK
Italiensk mad og vin

LaserTryk.dk **ticketmaster**

AUBO
Køkken & Bad

FIAT

terminalen
AARHUS

GRENÅVEJ 337 / 8240 RISSKOV / 86 17 71 00 / TERMINALEN.DK

MAN-FRE
09.00-17.30
LØR-SØN
11.00-16.00

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Abel – Store Torvs kongelige hofblomsterhandler

Mange århusianere husker endnu Abels Blomsterhandel, der eksisterede i Aarhus fra 1878 til 1984.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Abels Blomsterhandels åbnedes i 1878 af Leonard Christian Sophus Abel og hans hustru Marie Abel. Forretningen lå på Frederiksgade 2. Det var en blandet frugt- og grøntforretning, men den udviklede sig hurtigt til at specialisere sig i blomster.

Få år senere flyttede butikken til Frederiksgade 11. I 1885 flyttede Leonard Abel butikken til Immervad 3. I forbindelse med flytningen var der følgende annonce i Århus Stiftstidende: "Leonard Abels Blomsterforretning er fra Dags Aften flyttet til Immervad Nr 3 og anbefaler fremdeles et stort og smukt Udvalg i blomstrende Planter og Bladplanter samt elegante Krands og Bouketter."

Abels butik lå på Immervad i 20 år, indtil han endnu engang rykkede den, denne gang til Guldsmedgade 2. Da var butikken en af Danmarks førende og Abels søn, Leonard Abel var kommet med i firmaet. Sønnen blev medindehaver af forretningen i

1913 og overtog den i 1920, hvor Abel gik på pension.

I løbet af 1920'erne flyttede Abels Blomsterhandel til Store Torv 15. Herfra drev Leonard Abel en yderst vel-estimeret forretning. Abel havde i 1914 fået prædikatet "Kongelig Hof Blomsterhandler", og hans butik blev anset som byens bedste. Det var ham, man gik til, når der var behov for helt særlige udsmykninger.

Leonard Abel døde i 1955, og sønnen, Jørgen Leonard Abel, overtog forretningen. Det var Abels forretning, der ved Sallings 50-års jubilæum pyntede butiksfacaden med flere hundredetusind friske blomster.

Abel lukkede forretningen i 1984 efter at have solgt den til en herretøjsbutik. I forbindelse med lukningen blev der delt roser ud til forbi-passere.

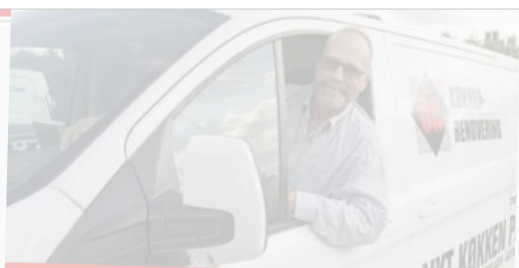
Det overdådige blomsterhav betragtes hos kongelig hofblomsterhandler Leonard Abel på Store Torv. Fotograf: Aage Fredslund Andersen, ca. 1930, Aarhus Stadsarkiv

Nye låger

– monteret på 1 dag

Skift kun låger efter mål, skuffer, evt. bordplade og... dit køkken bliver som nyt!

Jesper har bilen fuld af flotte låger.

Giv ham et kald - og han kommer gerne hjem til dig, så I kan finde lige præcis den lågetype, der passer bedst til dit køkken.

OK **KØKKEN-RENOVERING**

KØKKEN · BAD · GARDEROBE

Danmarks eneste landsdækkende kæde – din garanti for tryghed og kvalitet

Ring og bestil et gratis hjemmebesøg!

JESPER CHRISTENSEN

T: 40 29 70 28

Tapas og Paella
Casa de Antonio

Århus eneste ægte Paella restaurant
189,- 2 personer 349,-

Stort udvalg i ægte Spansk kvalitets tapas
også veganske

4 stk. Tapasmenu fra 198,- Fri tapas 299,-

Tapasbaren

Nyd en øl/cocktail her ved vores højboere med 1 tapas eller 2 – så giver vi 20% rabat på regningen

Se vores store udvalg og book bord på www.tapas-aarhus.dk

Hos Tapas & Paella i Casa de Antonio på Frederiksgade får du ægte spansk mad, som de serverer det på tapas barerne i Spanien.
Frederiksgade 52, 8000 Aarhus C, tlf. 86 188 188 www.tapas-aarhus.dk

Åbningstider
Søndag-Torsdag 17-21
Fredag-Lørdag 12-15 og 17-22

15% teater/
musikhusrabat.
Vis din teater/
musikhusbillet til
samme aften

15%
Studenterrabat

86 28 43 88 • pp-bus@pp-bus.dk

pp busser

vi dækker hele Danmark

BUSTRANSPORT TIL ETHVERT FORMÅL
KOMFORT OG KVALITET TIL EN GOD PRIS
EN GOD OPLEVELSE HVER GANG

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Gruppebillede af Aarhus Amts Rekyllkorps ved Høegh Guldbergs Gades Kaserne i 1914, to år efter dannelsen. Foto: Den Gamle Bys billedarkiv, 1914.

I uniformen for Aarhus og Danmark

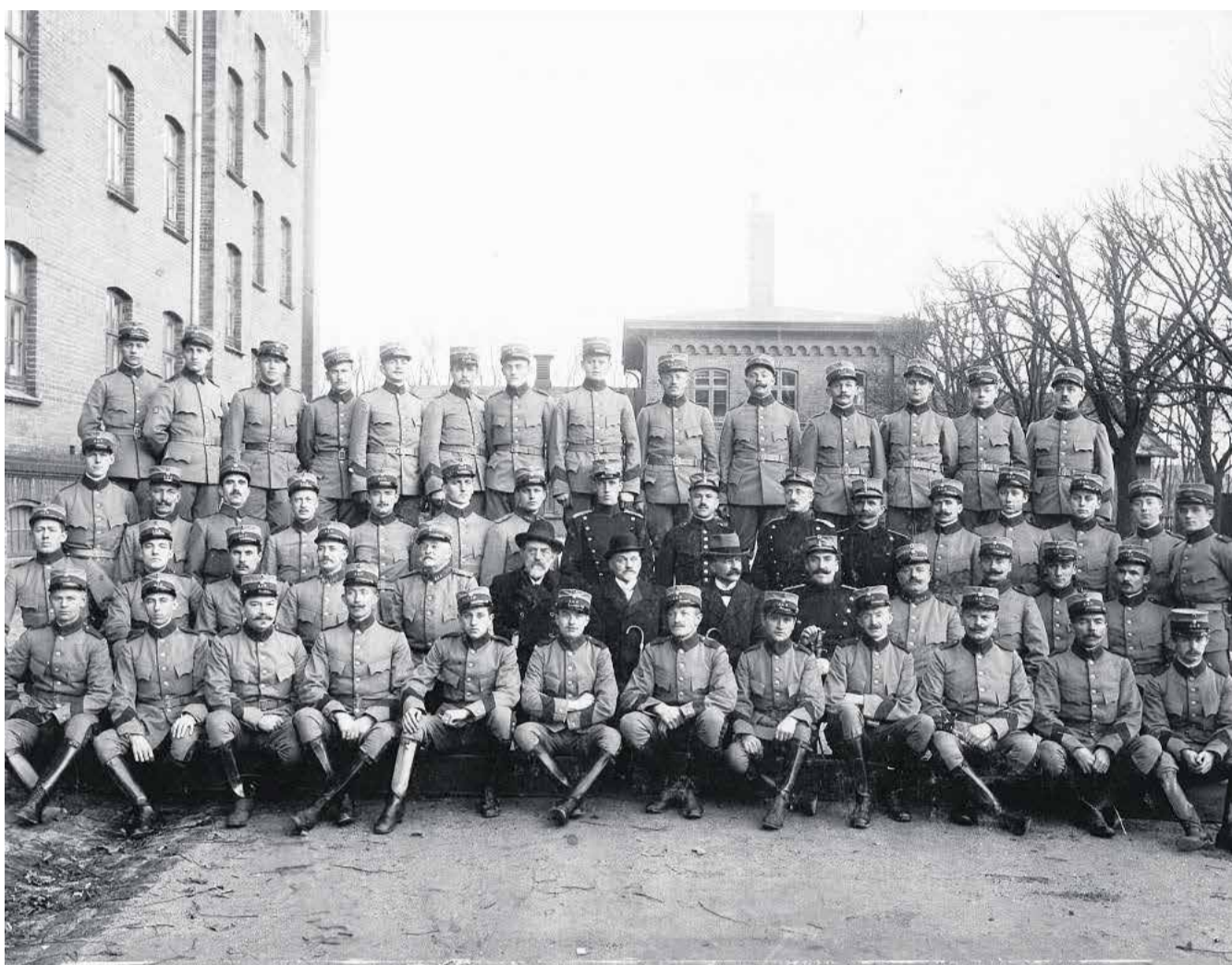
I begyndelsen af 1910'erne trak omkring 60 friske unge aarhusianske mænd i uniformen i forsvaret for byen. Og det var de ikke ene om. Rundt om i landet strømmede unge mænd til de såkaldte rekyllkorps.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I årene op til Første Verdenskrigs udbrud i 1914 var der mange tegn på, at de europæiske stormagter ville

ty til fysisk handling i forsøget på at udrede de indviklede magtforhold. Den usikre fremtid betød, at lokale kræfter i flere danske byer gik sammen for at skabe lokale frikorps af frivillige til at bistå ved et potentielt krigsudbrud i landet. Med forbillede

i det københavnske "Korps Westenholz" oprettedes der for rekyllkorps i hele landet.

Rekyllkorpsene havde taget navn efter den berømte rekyllriffel, hvis store fordel var, at den kunne affyre 250 skud i minuttet med stor træfsikkerhed. Udstyret med sådan en riffel forudså man, at man ville kunne standse en fremrykkende fjende og forsvare sin by. Det helt store formål med oprettelsen af disse korps var således at støtte den danske hær, og fungere som et ekstra led i forsvaret af nationen. Fædrelandskærligheden blomstrede i disse år og hos et lille folk som danskerne fandtes stor tiltro til, at rekyllriflen var et virksomt forsvar i tilfælde af krig indenfor landets grænser.

Aarhus i uniformen

I Aarhus lod man sig ikke stå tilbage for de øvrige danske byer, og i forsommeren 1912 var det tid til at århusianske frivillige også skulle trække i uniformerne. På et møde i Risskov mødte grundlæggeren af Korps Westenholz, Aage Westenholz, en snæver kreds af århusianere, der havde til hensigt at danne et rekyllkorps i Aarhus. Ved foredrag og skydeforsøg blev de indbudte gæster så overvældet af omstændighederne, at det blev enstemmigt vedtaget at indsamle penge til oprettelsen af et fuldt udrustet korps af passende størrelse for Aarhusegnen. Det tog godt to måneder at få indsamlet nok penge til, at man kunne stable et korps på cirka 60 mand på benene.

Det var hovedsageligt unge mænd over 20 år, som ikke allerede skulle melde sig under fanerne i tilfælde af mobilisering, der opfordredes til at melde sig til det nye

korps. De unge mænd skulle først igennem en session med lægetjek, før de kunne kalde sig selv for rekyllkorpsmænd. Uniformen, som de menige fik udleveret, var for en tid udstillet i Magasin du Nord's store vinduespartier ved Immervad.

Blev de menige fristet til at iklæde sig uniformen, der var præget med bogstaverne AAR på skjorteflippen eller uniformskasketten. Udenfor korpsets virke var det ganske tilladt, og man opfordredes ligefrem til at påføre sig uniformen ved festlige lejligheder.

Udover uniform, gevær og andet udstyr fik hver enkelt menig stillet en cykel til rådighed, og cykelhandler Andersen på Nørregade fik derfor en ekstraordinær stor ordre, da der skulle bestilles 60 cykler af dansk fabrikat til korpsets mænd.

Nationale strømninger på gaden og i sangtekster

Ganske få måneder efter oprettelsen af rekyllkorpset, blev der på melodien "I Natten Klam og Kold" skrevet en tekst omhandlende Aarhus Amts Rekyllkorps virke. I sangen blev der fyret godt op under de nationalromantiske kedler, og der udstråledes et åbenlyst engagement for forsvaret af nationen. Ved den sammenkomst i selskabet "Polyhymnia" i Kannikegade i midten af november 1912 var korpsets medlemmer forsamlet til taler og sang, og til den nye march blev lyrikken sunget under stor begejstring. Glæden for korpsets tilstedeværelse kom til udtryk ved den store beundring for korpsets uniforms-

klædte medlemmer, når de gik på gaden til og fra øvelser. I det hele taget var tiden op til Første Verdenskrig præget af nationale strømninger, og lysten til at ville ofre sig selv i forsvaret af Danmark fik mange unge mænd til at melde sig til denne type korps. I december 1912 fandtes således ca. 18 rekyllkorps i Danmark.

Første Verdenskrig brød ud i 1914, men Danmark forholdt sig neutral og deltog ikke i egentlige krigshandlinger hvilket betød, at Rekyllkorpsene i deres passive egenskab nøjedes med at afholde øvelser og deltage i stævner og parader. Efter fredsslutningen for 1. Verdenskrig mistede rekyllkorpsene i bund og grund deres eksistensgrundlag, og efter 1921 fandtes kun Aarhus Amts Rekyllkorps vest for Storebælt.

I 1927 var den sidste mand trukket i uniformen, efter man i seks år ikke havde foretaget yderligere rekrutteringer.

De betydelige udgifter ved at holde et korps kørende medførte dårlige tider, og det blev derfor besluttet af den sidst fungerende chef for Rekyllkorpset, Grosse-rer Tørring, at den 15. oktober 1927 skulle være sidste dag for Aarhus Amts Rekyllkorps. Med forsvarsloven af 1937 blev alle rekyllkorps nedlagt, som følge af det ved lov vedtagne forbud mod private sammenslutninger udøvende militær virksomhed. Det var først i årene efter Den Anden Verdenskrig at Danmark igen fik et lignende militært organ da Hjemmeværnet blev til.

Aarhus Festuge
29. august
Musikhusparken/Rådhusparken
UOFFICIEL ÅBNING
TV.2
MED GÆSTER
29.08.2019
Bridging
Billetter 220 kr. via aaf.billetten.dk
Aarhus Festuge 30.08. — 08.09.2019

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Brændevin i stride strømme på Trøjborg

Jens Ormslevs Spritfabrik findes der ikke mange spor af i dag, men da hovedbygningen i 1901 stod rank og ny blandt de mange ubebyggede grunde på Trøjborg synede den af storhed og industriel stolthed.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I 1800-tallet var brændevin en stor forretning for mange købmænd. Jens Ormslevs Spritfabrik havde sin spæde start i 1868, da Jens Ormslev overtog købmandshandelen på Mejlgade 59,

der indtil da havde været drevet af Ormslevs plejefar Jens Gjeding. Til købmandshandelen hørte et mindre brændevinsbrænderi. Det såkaldte pandebrænderi var primitivt indrettet, og slutproduktet var ikke som sådan videre værdifuldt.

I 1879 nedlagde Jens Ormslev købmandsforretningen og fortsatte med kun at drive

brænderivirksomhed. Trods forbedringer i produktionsmidlerne forblev virksomheden uden særlig betydning for brændevinshandelen i Aarhus.

Det gik kun jævnt fremad med produktionen, og i begyndelsen produceredes på dagsbasis 35 tønder brændevin. Det lykkedes dog at øge mængden af produce-

ret brændevin, og ved Jens Ormslevs pludselige død i 1892 produceredes godt 75 tønder om dagen.

Jens Ormslev, der sad i byrådet fra 1882 til 1888, blev kun 51 år.

Sønnerne Jens Gjeding Ormslev og Niels Viggo Ormslev overtog forretningen og igangsatte større anlægsforbedringer i brænderiet på

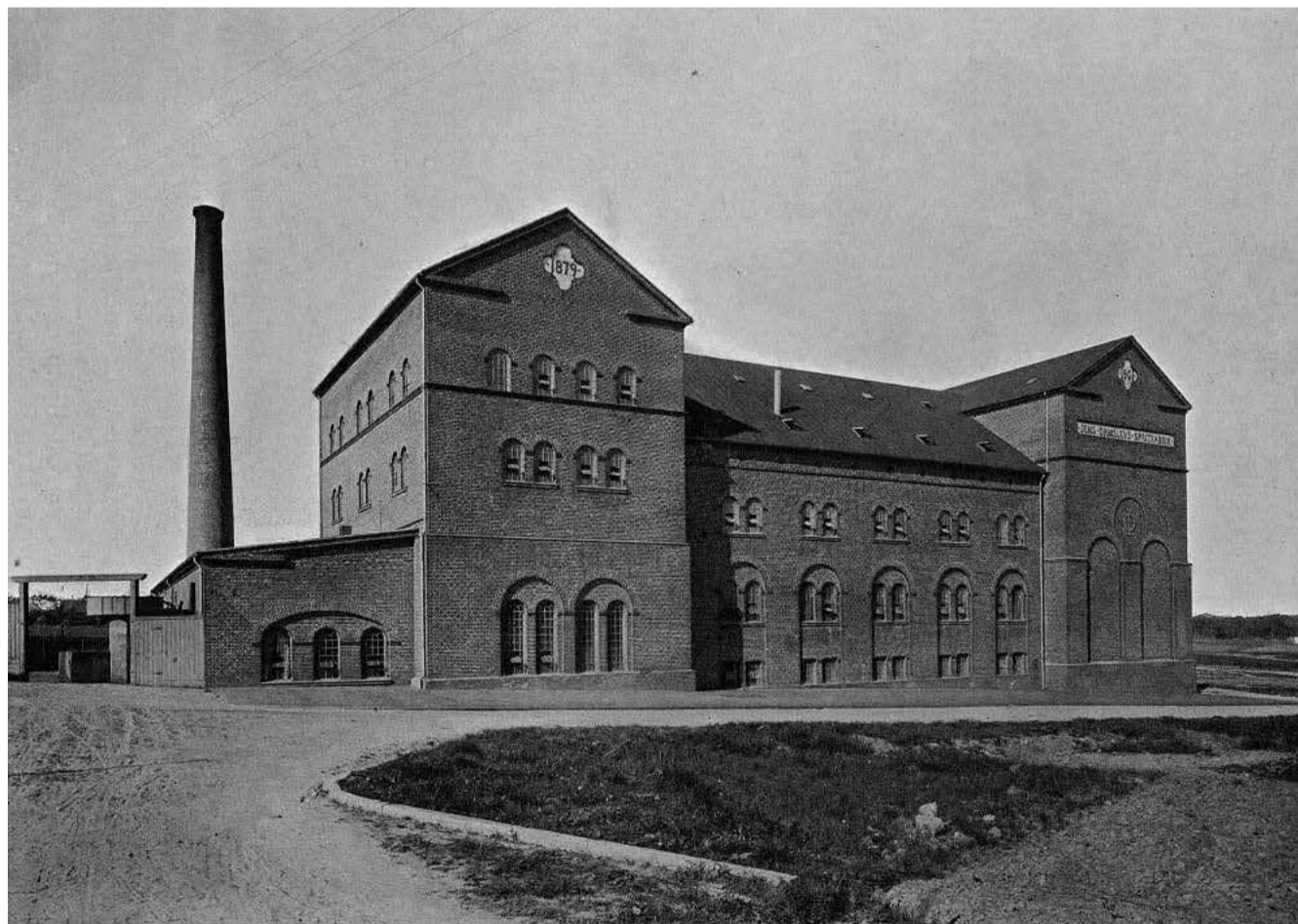
Mejlgade. Viggo Ormslev endte med pludseligt at stå alene i spidsen for brænderiet, da Jens Ormslev junior døde i 1896. Ved broderens død produceredes cirka 90 tønder brændevin om dagen.

Pragtbyggeri på Trøjborg

28. januar 1901 ødelagde en ildebrand det gamle brænderi i Mejlgade. Branden be-

tød, at der skulle opføres nye bygninger til brug for brændevinsproduktionen. Det blev til en ny placering nord for Aarhus i Trøjborgkvarteret.

I 1901 blev den nye spritfabrik opført på området mellem Aldersrovej, Otte Ruds Gade og Willemoesgade. Der blev ikke sparet på pengene ved anlæggelsen af det nye,

Jens Ormslevs Spritfabrik på Trøjborg.
Foto: De Danske Byerhverv.

storslåede murstensbyggeri. Fabrikken skulle bringes på højde med teknikkens nyeste fremskridt, og der blev derfor leveret nye maskiner fra maskinfabrikken "Frichs

Efterfølgere Wied & Vestesen". Kobberarbejdet var udført af A. Wilsons Kobbersmedie og var pudset så blankt, at man kunne spejle sig i det.

Ved færdiggørelsen af det prægtige byggeri var spritfabrikken den største privatejede af sin art i Danmark. Der kunne på den nye fabrik produceres cirka 200 tønder

brændevin om dagen.

Elektricitet var en markant fornyelse af arbejdsgangene på den nye fabrik. I forbindelse med selve brænderi-byggeriet opførtes et silo-

pakhus, der kunne indeholde op til 10.000 tønder korn. I pakhuset blev råvarerne læsset ind forneden, og med elektriske elevatorer blev råvarerne bragt op til bygningsens øverste etage, hvorfra det førtes videre ud på loftene.

Som følge af forarbejdningsprocesserne på fabrikken var slutresultatet forskellige typer af spritprodukter, der alt efter kvalitet benyttedes til forskellige drikke. Den fine sprit anvendtes til akvavitsorter og til vinhandlere til forskæring af cognac. Den mere simple sprit benyttedes til brændevin.

Salg, lukning og nedrivning

I begyndelsen af 1907 annonceredes det, at Viggo Ormslev havde afhændet fabrikken til "Aktieselskabet Kjøbenhavns Spritfabrikker". Handlen blev fuldbyrdet på en generalforsamling i slutningen af april 1907, og dermed havde den store fabriksbygning på Trøjborg kun ganske få år været på århusianske hænder.

Viggo Ormslev flyttede efterfølgende til København og fik en direktørpost i De For-

enede Spritfabrikker. I efteråret 1919 blev Ormslevs Spritfabrik solgt til Jydsk Elektro A/S, som byggede elektriske motorer til fremtidens automobiler. Bygningerne på Otte Ruds Vej blev revet ned i 1969 som følge af den daværende ejers planer om at opføre kontordomiciler, parkeringsbygning og en tankstation.

Trods nedrivningen blev byggeplanerne aldrig realiseret. I stedet blev Trøjborg Centret opført på grunden godt 10 år senere.

"A/S Kjøbenhavns Spritfabrikker", der købte Trøjborgvirksomheden, blev senere en del af De Danske Spritfabrikker, som i 1923 som følge af opkøb og sammenlægninger ejede samtlige spritfabrikker rundt om i landet.

Ved en fusion i 1989 sammenlagdes De Danske Spritfabrikker med De Danske Sukkerfabrikker og Danisco, og derfra blev virksomheden kaldet Danisco A/S. En amerikansk kemikaliekoncern opkøbte i 2011 aktiekapitalen i Danisco A/S, og virksomheden har siden været på udenlandske hænder.

Tang, søslanger og forsvundne lotterisedler

For omkring 100 år siden skød badeanstalterne op på kysten ved Aarhus - blandt andet ved Tangkrogen. Men badning her var dog ofte en beskidt fornøjelse.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I dag er det ganske normalt, at der dag efter dag er forskellige kystnære aktiviteter for børn og voksne i Aarhusområdet, og Aarhusbugtens kyststrækning har da også igennem tiderne indbudt til rekreation, fornøjelse og fest. Hvis vi går 100 år tilbage i tiden, benyttedes kysten, stranden og vandet også som en forlystelse – omend i et andet omfang. Badeanstalter og turistbåde lokkede byens folk.

Der blev bygget friluftsbadeanstalter i Aarhus fra sidste halvdel af 1800-tallet. Fra Risskov i nord til Ørneveden i syd fandtes der badeanstalter, der i sommerhalvåret kunne tilbyde faciliteter, der ikke tidligere havde været tilgængelige.

Den Søndre Badeanstalt blev i 1885 opført tæt ved området, der i dag lægger grund til Tangkrogen, og området blev dengang blandt andet rost for sin fortræffelige sandbund uden sten, og det blev sagt, det var et sted, hvor der ikke var kloakudløb fra land i nærheden. Der blev oprettet både dame- og herreafdelinger til brug for det gæstende publikum. Med strandgæsternes øgede tilstedeværelse ved badeanstalterne fulgte også flere pudsige historier om livets gang i vandkanten.

Grumset vand og tang

Det var ikke nødvendigvis lutter fornøjelse at hoppe i vandet fra badeanstalternes badebroer. Til tider var vandet blevet så grumset af mudderprammenes aktivitet nær badeanstalterne, at gæsterne kunne blive i tvivl om, der var tale om kloakvand eller nogenlunde rent havvand.

Sommergæster nyder udsigten fra skrænten, hvor Helnan Marselis Hotel ligger i dag. Neden for skrænten ses en af byens attraktive badeanstalter samt anløbsbroen til Varna. Hammerschmidt Foto, Aarhus Stadsarkiv, ca. 1925.

Mudderprammene udgravede og transporterede mudder og sand fra havbunden, og med store områder af tang, der drev mod kysten, var det ikke altid en fornøjelse af hoppe i bølgen blå. Den store mængde ildelugtende tang, der samlede sig i en krog ved stensætningen på strandvejen i den sydlige del af Aarhus betød, at området allerede i år 1900, i folkemunde blev døbt en "Tang krog".

I 1901 kostede det 35 øre per person at entrere Søndre Badeanstalt, og stanken fra den ophobede tang var ikke kun generende for det betalende publikum, men også for store dele af byen. I byrådet gjorde man sig derfor tanker om muligheden for at bortskaffe tangen. Fra

at fjerne tangen med håndkraft gik man i 1913 over til at benytte en 2,7 meter bred rive, som blev trukket af et spand heste og styret bagfra af en mand. Året efter fik man konstrueret en elektrisk drevet rive, som blev anvendt i flere år herefter. Tangen blev tørret og solgt til gødning og dækmateriale mv.

De forsvundne lotterisedler

På strandene færdedes mange mennesker, og det var ikke usædvanligt, at der blev glemt en genstand eller to efter en tur ved vandet. Ved Søndre Badeanstalt opstod i august 1903 stor ståhej, da en konduktør, efter han havde skyllet jernbanens støv af sig, opdagede, at hans penge-

pung med 50 kr. og to lotterisedler var forsvundet.

Den ene af lotterisedlerne havde tilmed gevinst på sig, og da han mente, at pungen var blevet stjålet, blev en eftersøgning straks sat i gang. Konduktøren måtte dog undskylde for miseren, da det viste sig, at pungen faktisk aldrig var medbragt, og fortsat lå hjemme i konduktørens brændekælder.

Søslangen i Aarhusbugten

En dybt berørt århusianer meddelte i juni 1904 til Aarhus Stiftstidende, at han fra Søndre Badeanstalt havde observeret et fænomen, der havde en umiskendelig lighed med den i datiden meget omtalte historie om en stor og skrækindjagende søslange.

Godt 125 meter ude i bugten dukkede et godt 20 alen (ca. 12,5 meter) langt slangelignende uhyre med et ægformet hoved op fra vandet.

En del badegæster havde forsamlet sig for at iagttage uhyret på afstand, og nogle kunne detaljeret berette om væsenets ydre. For nogle fremstod søslangen med tydelige rygfiner, mens andre kunne se dens blanke skæl. Det forlød endda, at man kunne høre en hvislende lyd fra Aarhus' egen udgave af det berømte Loch Ness-uhyre.

Nytilkomne alternativer

Søndre Badeanstalt var et populært udflugtsmål for folk i alle aldre, men blev i første halvdel af 1900-tallet

især besøgt flittigt af skolebørn.

Når badesæsonen var forbi, blev de aflange træbygninger taget ned og pælene fjernet, indtil det igen blev sommer. Skolebadningen blev dog forbudt i 1950, fordi vandet i Aarhusbugten var alt for forurenede med bakterier fra spildevandsudløb i nærheden. I 1954 blev badeanstalten endeligt nedlagt, og de trofaste besøgende, der gerne havde set en fortsættelse og fornyelse af Søndre Badeanstalt, måtte nu finde andre alternativer som f.eks. Den Permanente Badeanstalt og den indendørs Badeanstalt Spanien, der begge blev opført i 1933.

GASTRO WEEK – NU ER DET NU!

Tag madklubben med eller glæd én du holder af med en fantastisk madoplevelse.

Se restauranter og menuer
- og køb din billet på gastroweek.dk!

**3 RETTER
FRA 250 KR.** | + gebyr

Fra d. 10. til og med
20. oktober 2019

Følg os på

**gastro
week**

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om
emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om
emnet på AarhusArkivet

I juni 1964 var cykelbanen vært for det europæiske grand prix i tandemcykel. For de mange fremmødte århusianere blev der masser af juble over, da hjemmeparret Per Sarto og Niels Fredborg vandt grand prix'et. Der var ellers tvivl, om de to overhovedet ville kunne stille til start efter, at de begge blev godt forslået efter et styrt i opvarmningen. Fotograf Jørn Timm, Aarhus Stadsarkiv

Da Aarhus blev en cykelbaneby

Ønsker om at få fredet "gryden" - den næsten 100-årige Aarhus Cyklebane, som har overlevet både voldsomme stormskader og ildebrand.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur har for nyligt sat sig for, at Aarhus Cyklebane ved stadionkomplekset skal fredes.

Den næsten hundrede år gamle cykelbane står samme sted, som den blev opført i 1922, og trods det noget slidte udseende køres der i sommerperioden stadig løb i den runde udendørsarena. Med de store forandringer, der har været tale om i stadionområdet igennem flere år, har fremtiden for cykelbanen været usikker, og skulle en fredning blive vedtaget, er der garanti for, at der også fremover vil kunne køres løb på Danmarks eneste tilbageværende udendørs cykelbane.

Cement under dækkene

Aarhus havde stået uden egentlig cykelbane siden 1897, da Aarhusbanen i Risikov på grund af dårlige økonomiske forhold måtte lukke.

I 1922 blev der, af den ny-stiftede forening Aarhus Baneklub, fremlagt en plan, der

igen skulle gøre Aarhus til en cykelbaneby. Efter grundigt forarbejde fra foreningen og efterfølgende forhandlinger med Aarhus Byråd og Aarhus Idrætspark blev det vedtaget, at der skulle bygges et nyt cykelbaneanlæg i Aarhus. På Aarhus Idrætspark område vest for det eksisterende stadionanlæg lå et ubenyttet terræn på 3 tønder land, som Aarhus Baneklub ville bebygge med en cementcykelbane. Banen skulle opføres som en 250 meter lang ring, og uden om den skulle der være tilskuerpladser til mere end 6000 besøgende.

Når vejret spiller et puds

Det var et stort anlagt arrangement, der var planlagt forud for premieren på Aarhus Cyklebane den 9. juli 1922. Der var endda taget hensyn til, at fodboldklubben AGF skulle spille en længe ventet kamp mod københavnske B93 på Aarhus Stadion, og publikum kunne derfor gå direkte fra fodboldkampen og videre over på den nyopførte cykelbane.

Det skulle dog ikke ende med nogen demonstration af banens kvaliteter, da regnen begyndte at pible ned fra oven. Den regnvåde cement-

bane kunne man ikke cykle på, og åbningen blev derfor udsat til næste dag, hvor vejret artede sig en smule bedre. De højtprofilerede københavnske ryttere blev overtalt til også at stille til start dagen efter, og således fik man med en dags forsinkelse gang i cykelbanen i Aarhus.

Genopførelse af banen

Cykelbanen, der i folkemunde blev kaldt "gryden", var op igennem 1930'erne blevet i stadig værre stand. En trætribune var i et stormvejr brast sammen, og der var et stort behov for at få lagt lys ind på banen. Cykelbanens økonomi tillod ikke større reparationer, og i 1934 overgik Aarhus Cyklebane til Aarhus Idrætspark, som herefter stod for vedligeholdelsen.

Trods genopførelse af trætribune og et splinternyt lysanlæg blev banen anset for at være i så dårlig stand i 1938, at man overvejede at opføre en helt ny bane på grunden. I september 1939 vedtoges beslutningen om at bygge en ny cykelbane, og onsdag den 24. juli 1940 stod den store og flotte nye bane klar til en sommerindvielse. Trods den tyske besættelse i første halvdel af 1940'erne sikrede

den nye bane gode tider for cykelsporten i Aarhus. Tilskuernes strømmede til. Der skabtes særdeles pæne overskud, og formuen voksede. Den nye arena var en succes.

Brændt tribune - usikker fremtid

På en kold og snetung decembernat i 1979 udbrød en voldsom brand i hovedtribunen på Aarhus Cyklebane. Store dele af tribunen, der blev opført i 1954, stod ikke til at redde.

Aarhus Cyklebane havde allerede i 1950'erne gældsat sig for at kunne stå bag opførelsen af hovedtribunen, og selv om bygningen var brandforsikret, opstod der efter branden usikkerhed om, hvorvidt det kunne betale sig at bygge oven på ruinerne af den nedbrændte tribune, eller om der skulle bygges helt nyt. Det blev til en ombygning af den markante betonkonstruktion, og i 1980 kunne publikum igen få tag over sig på tribunepladserne.

Cykelbanens fremtid er flere gange siden begyndelsen af 1980'erne blevet heftigt diskuteret, men den står endnu, og med fredningsforslaget kan der tegne sig en lys fremtid for cykelbanen.

Aarhus Stadion ca. 1935. Foto: Aage Fredslund Andersen, Aarhus Stadsarkiv

OPFORDRING

STADSARKIVET SAMLER BILLEDER FRA STADION

Aarhus: Aarhus Idrætspark fylder 100 år i 2020, og stadsarkivet er i gang med at planlægge en bog om hele byens stadion.

Har du billeder fra livet på stadion, så tag dem med ned på arkivet onsdag 11. september fra kl. 13.00-16.00.

Stadsarkivet vil gerne have en kopi, og du får billederne tilbage igen.

Alt har interesse – sportsbegivenheder, træningssituationer, koncerter og fester.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Jægergården ved Jægergårdsgade klemt inde mellem Centralværkstedets industribygninger. Fotograf Edvard Monsrud, ca. 1905, Aarhus Stadsarkiv.

Jernbanen opslugte Jægergården

Når man i dag går på Frederiksbjerg og forbi Jægergårdsgade, så er det nok de færreste, der tænker over, hvordan denne gade oprindeligt fik sit navn.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Jægergården var oprindeligt et markhus under Marselisborg Gods. Den blev efter nybygning i 1724 kaldt *Marselisborg Jægergaard*. Navnet bæres dog fortsat videre i dag, idet Aarhus Kommune i 2001 valgte at give sin administrationsbygning på Værkmestergade navnet "Jægergården".

Selvom bygningen er ny, er administration på Jægergården det dog ikke. Helt tilbage til den oprindelige bygning har der været administrative kræfter forbundet til denne.

Administrationshus for godset

Den nuværende Marselisborg Allé var oprindeligt en marksti, der forbandt Jægergården med Marselisborg

Gods. Fra herregården alene kunne man ikke overskue opsynet med godsets jord og flere 'administrationshuse', som Jægergården, blev derfor opført.

I starten af 1700-tallet beskrives det, at Peder Nielsen boede i Marselisborg Markhus. Da han også var skytte, blev det af og til betegnet som Skyttehuset, men endnu ikke som Jægergården. Huset har formentligt også haft mindre prangende karakter dengang. I 1724 blev markhuset erstattet af en mere standsmæssig bindingsværksgård, der for første gang omtales som 'Marselisborg Jægergaard'.

Denne lå omtrent midt imellem Aarhus og Marselisborg, og bygningens første beboer – Johan Christoffer Redder – fik titlen "skovridder". Det var dog ikke just nogen ridderlig opførsel, som blev forbundet med

ham, idet der findes flere eksempler på voldsdomme og lignende i hans forholdsvis korte arbejdstid på Jægergården.

Fra enkesæde til traktørsted

I sidste halvdel af 1700-tallet ændrede Jægergårdens formål sig. Skovridernes arbejde udgik fra en skovridergård i syd, og Jægergården i nord begyndte således at ændre karakter. Den tjente herefter i flere forskellige foretagender, heriblandt som enkesæde og tjenestebolig for Marselisborgs ansatte. Huset blev i 1778 beskrevet til at bestå af stuehus, sidehus, lade, kreaturstald og et lille vognhus.

Det var i langt højere grad de omkringliggende herligheder, der tilskrev Jægergården værdi. Aarhus' borgere skulle have frugt og grønt, og derudover nærrede de og

så et behov for at komme ud af de trange kår i byen. Derfor indrettede Marselisborgs gartner, Henrik Anton Flentie, som i 1788 havde fået bopæl på gården, i slutningen af 1790'erne Jægergården som et eftertragtet traktørsted.

Langt uden for byen

Traktørstedet på Jægergården fik en kort levetid, og da der i 1831 udbrod koleraepidemi, blev Jægergården bestemt til isolationslokaler, hvis Aarhus skulle blive ramt. Epidemien gik dog Aarhus forbi, men beredskabet bestod fortsat, og først i 1837 blev der indbudt til auktion på koleralazarettets inventarer for Jægergården.

I 1843 købte købmand Anders Malling Jægergården samt de tilhørende 26 tønder land af godsejer Ingerslev. Efter et par år måtte Malling dog indse, at det ikke var noget for ham at bo 'så

langt uden for byen', så han flyttede tilbage til byen igen og solgte hurtigt Jægergården igen.

Efter gennem nogle år at have haft mange skiftende beboer opkøbte Mads Pagh Bruun (navnefader til M.P. Bruuns Gade) i 1857 Jægergården, og nye tider fulgte.

Jernbanens indtog

I 1962 kom jernbanen til Aarhus, og dette fik stor betydning for både Jægergården og for Aarhus. I 1880 blev de Danske Statsbaner (DSB) oprettet, og jernbaneværkstedet i Aarhus blev gjort til hovedværksted for Jylland og Fyn. I den forbindelse skiftede det navn til *Centralværkstedet*. Centralværkstedet krævede plads, og snart var den før så idyllisk beliggende Jægergården klemt inde af industribygninger.

Under sin levetid havde M.P. Bruun allerede frasolgt

sig noget af Jægergårdens jord til Centralværkstedets udvidelse, og kort tid efter hans død i 1884 solgte hans enke Jægergården til DSB, der indrettede kontorer og tjenesteboliger i gården. Jægergården stod nu som et gammelt faldefærdigt fremmedelement mellem Centralværkstedets bygninger. Den blev derfor nedrevet, og den nye administrationsbygning blev opført i 1910 lidt længere oppe af gaden.

I 1998 blev mange af Centralværkstedets bygninger nedrevet, hvorefter Aarhus Kommune opførte en ny administrationsbygning efter tegninger fra NCC Rasmussen og Schiøtz på samme grund, som den gamle gård havde ligget – og med samme navn. "Jægergården".

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Jakob Jensen var byens første folkevalgte borgmester

I år er det 100 år siden, at byen for første gang fik en folkevalgt borgmester, og demokratiet for alvor blev konsolideret i Aarhus.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: begyndelsen af 1919 bestod Aarhus Byråd af folkevalgte borgere, hvor Socialdemokratiet havde det absolutte flertal, men byrådets leder, borgmesteren, var udpeget af kongen. Ernst Christopher Lorentz Drechsel havde siddet på borgmesterposten siden 1905 og var en vellidt mand – både i byen og i byrådet. I 1919 trådte en ny styrelseslov i kraft for købstadskommunerne. Den nye lov gjorde, at det nu var byrådet og ikke kongen, som skulle vælge borgmesteren. I Aarhus var socialdemokraterne ikke sene til at benytte den nye lov og deres absolutte flertal i byrådet til at få valgt en af deres egne til borgmester.

Valget faldt på den 61-årige mureruddannede Jakob Jensen, der altså blev Aarhus' første folkevalgte borgmester.

Lange arbejdsdage

Jakob Jensen blev født i 1858 i Borup på Helgenæs, hvor hans forældre ejede en mindre gård. Her måtte børnene hjælpe til med den daglige drift, samtidig med at Jensens far, der var sognerådsmedlem, sørgede for at skolegangen ikke blev forsømt.

Efter konfirmationen kom Jensen i murerlære, og her var arbejdsdagene urimeligt lange. Som blot 18-årig og som ganske ny udlært blev Jakob Jensen formand for en nydannet bevægelse, der kæmpede for nedsættelse af arbejdstiden. Med Jensen i spidsen beslutte-

de arbejderne, at de ikke ville møde før kl. 6, og når Jensen ringede med en klokke kl. 20 aften, var det fyraften. Der var ikke tale om en egentlig strejke, og mestrene blev nødt til at affinde sig med det.

Fagforeningens mand

I 1882 kom Jakob Jensen til Aarhus for at tjene sin værnepligt og fik herefter arbejde i byen samtidig med, at han kastede sig ind i det faglige arbejde.

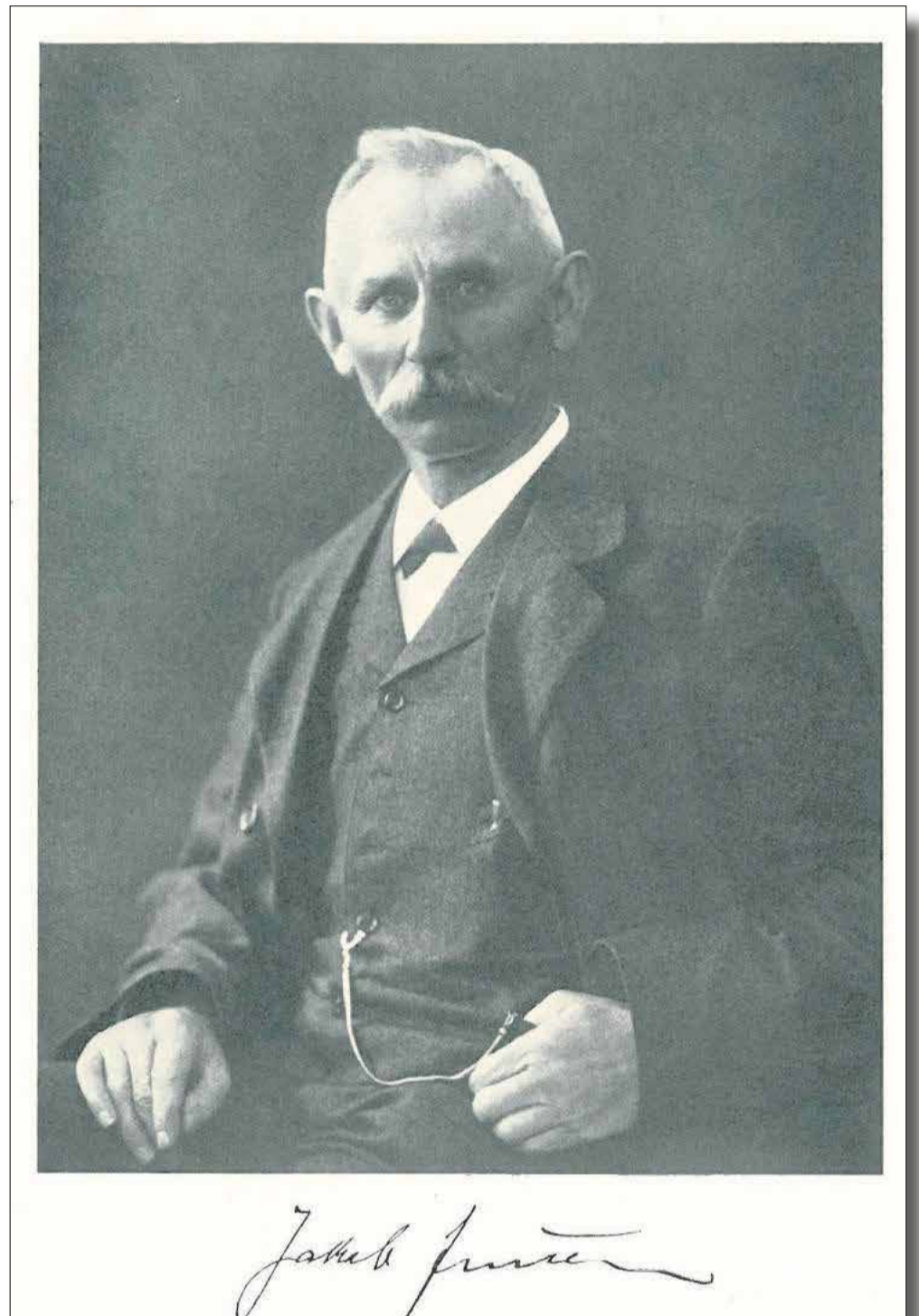
Jakob Jensen var med, da Murerne Fagforening i Aarhus blev dannet – en forening han blev formand for i 1887. Fagforeningstanken, *sammen er vi stærkest*, lå dybt i Jakob Jensen, og han var derfor også med til at oprette Murer- og Tømmerforbundet for Jylland, og agitere for, at det skulle oprettes et samlet murerforbund for Danmark. Derudover blev han medlem af Arbejdernes Fællesorganisations forretningsudvalg og var i tiden fra 1897 til 1901 dens formand.

Bykongens vikar

Sideløbende med fagforeningsarbejdet havde Jakob Jensen siden sin ankomst til byen involveret sig i byens politisk liv.

Tiden i slutningen af 1800-tallet var præget af socialistiske strømninger og Socialdemokratiet var på dette tidspunkt i sin vorden.

Typograf Harald Jensen, der var medstifter af både avisen Demokraten og Demokratisk Samfund, som kort efter blev en del af partiet Socialdemokratiet, var byens ledende socialdemokratiske skikkelse. Jakob Jensen involverede sig passioneret i partiet og skrev

Jakob Jensen blev byens første folkevalgte borgmester. Fotograf Michele Alessio Caprani, Aarhus Stadsarkiv.

mange artikler i Demokraten.

I 1900 havde Socialdemokratiet et fremragende valg, og Jakob Jensen blev sammen med seks andre socialdemokrater valgt ind i byrådet – mod blot to i den forrige byrådsperiode. Harald Jensen var i begyndelsen af 1900-tallet socialdemokratisk bykonge, men da han samtidig sad i Rigsdagen, overtog Jakob Jensen efterhånden de politiske forhandlinger i byrådet. Det var derfor ikke en svær beslutning, da partiet i 1919 skulle vælge, hvem de ville have på borgmesterposten.

Til kamp for folkeskolen

Jakob Jensen fik 32 år (1900-1932) i byrådet – herunder 13 år på borgmesterposten.

Det var i en tid, hvor byen var i rivende udvikling. Jensen blev allerede i sit første år i byrådet medlem af Skoleudvalget og Havneudvalget, og det var især indenfor disse to områder, at han lagde meget af sit arbejde.

Han havde en stor del af æren for det skoleboom, som fandt sted i de to første årtier af 1900-tallet. Forældres indkomst skulle ikke

være afgørende for børns mulighed for at få en uddannelse, og Jensen kæmpede indædt for en demokratisering og modernisering af det århusianske skolevæsen. Ikke mindre end fem nye kommunale skoler blev indviet under hans tid. De lå på Ingerslevs Boulevard (1903), Finsensgade (1907), N.J. Fjords Gade (1910), Samsøgade (1914) og Læssøesgade (1921).

Et andet højdepunkt i hans karriere fandt sted, da han i 1932 var med til grundstensnedlæggelsen til Aarhus Universitet efter mange års hårdt arbejde for at et universitet til byen.

De sidste par år i borgmesterstolen blev ikke nemme for Jakob Jensen, der oftere og oftere ragede uklar med partifællerne. Mange mente, at yngre og nye kræfter måtte til – en mening Jensen ikke delte. Ved årsskiftet 1932-1933 - 74 år gammel – valgte han dog at træde tilbage, og overlade borgmesterposten til den 63-årige partifælle Hans Peder Christensen.

Læs mere på aarhuswiki.dk

 AARHUS
STADSARKIV

KROP-SIND-ÅND MESSEN

Ceres Park / Århus Stadion / 4. - 6. oktober 2019 / kl. 10-18

Rabatkupon giver 15 kr rabat v. entré før kl. 12

120 Udstillere
70 Foredrag

KROP-SIND-ÅND
MESSENE
krop-sind-ånd.dk

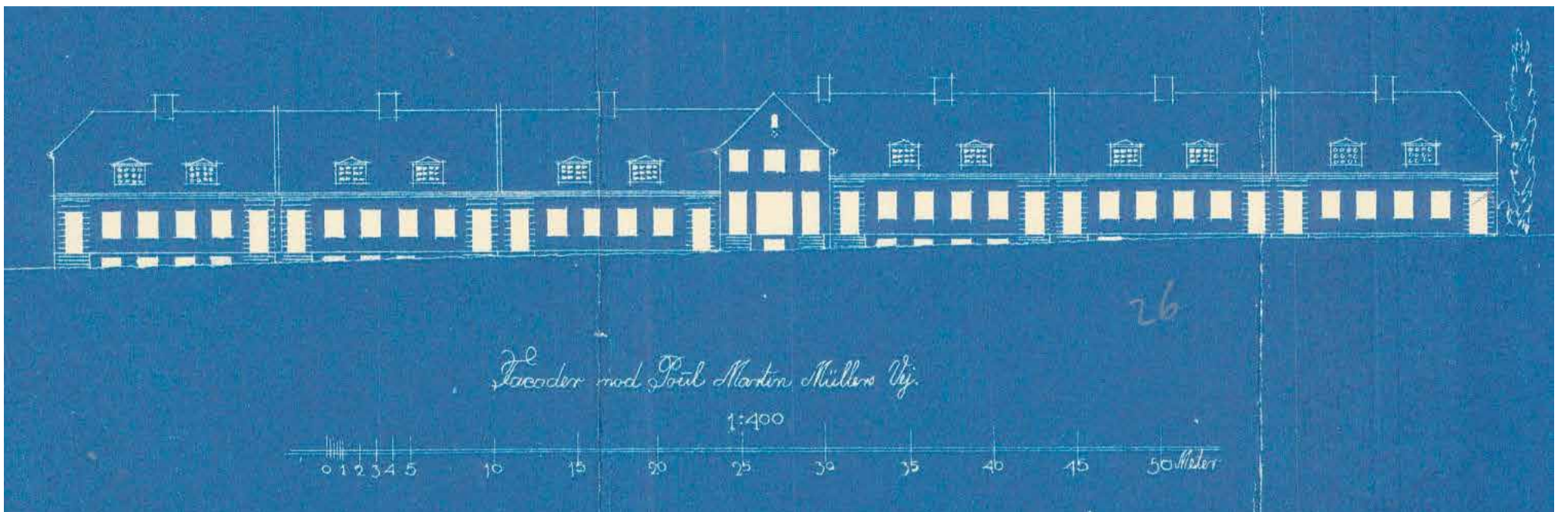
Entré kr. 90,- Køb billet ved døren eller på Billetto.dk - rabatkode RABAT-ARH19
Stadion Allé 76, 8000 Århus C

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om
emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om
emnet på AarhusArkivet

Stadsarkitekt Draibys egne tegninger af dobbelthusene på Poul Martin Møllers Vej, 1925. Byggesagsarkivet, Aarhus Kommune.

Syv stadsarkitekter har sat præg på byen

I år er det 100 år siden, at Aarhus fik en stadsarkitekt. Et af det første bemærkelsesværdige arbejder fra stadsarkitekt Draibys hånd var Badeanstalten Spanien.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I sidste uge kunne stadsarkivet her i avisen fortælle om, hvordan det i år er 100 år siden, at byen fik sin første folkevalgte borgmester. Det er dog ikke kun den folkevalgte borgmesterpost, som bliver 100 år i år. Det samme gør Stadsarkitektens Kontor. Selvom embedet som stadsarkitekt gennem tiden har været noget mindre omtalt end borgmesterposten, så har de syv stadsarkitekter, der har sidet på posten de sidste 100 år, i den grad været medvirkende til, at byen ser ud, som den gør i dag.

Teknisk assistance

1. oktober 1919 kunne Frederik Draiby for første gang sætte sig til rette på sit kontor på det daværende rådhus, hvor Kvindemuseet i dag holder til, og indtage sin stol som byens første stadsarkitekt. Baggrunden for oprettelsen af Stadsarkitektens Kontor var et stigende behov hos byråd og udvalg om assistance i sager af byggeteknisk art. Blandt andet havde "Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse" efterspurgt teknisk assistance til at vurdere bygningsfacader.

Det var dog ikke kun facadearbejde, som de ansatte på det nyoprettede kontor, kunne kaste sig over. Kontoret fik også opgaver med byens udsmykning og byplanlægning i bredere forstand, og Draibys egne streger blev grundlag for eksempelvis både Badeanstalten Spanien og

Stadsarkitekt Frederik Draiby eksperimenterede med forskellige modeller for den nye badeanstalt i Spanien, der blev indviet i 1933. På denne tegning fra 1928 er badeanstalten helt uden sit ikoniske tårn. Tegning i Stadsarkitektens Kontors arkiv, Aarhus Stadsarkiv.

de fine dobbelthuse på Poul Martin Møllers Vej.

Senere kom nye stadsarkitekter og flere opgaver til. I 1940'erne blev kontoret derfor opdelt i tre forskellige afdelinger med hver deres ansvarsområder. På aarhusarkivet.dk kan du læse om kontoret og dets projekter, f.eks. ved at søge på "Stadsarkitekten" og på www.aarhuswiki.dk kan man se en udførlig beskrivelse af nogle af kontorets mange opgaver gennem de sidste 100 år.

Fra byvåben til egnsplaner

Stadsarkitektens opgaver blev med tiden flere og flere. Det blev både til de helt store linjer vedrørende Aarhus' og omegnens udvikling og de mindre detaljer og byinventar. Opgaverne har spændt lige fra egns-

planer, byplanvedtægter og senere kommuneplaner og lokalplaner til at arrangere udstillinger på rådhuset eller design af byvåben beregnet til opsætning på sporvogne og busser.

Mange opgaver har været almindelige og tilbagevendende som for eksempel vedligeholdelse, bysæring, konsultation for andre kommunale institutioner og opførelse af bygninger som skoler og plejehjem. Indimellem har kontoret udført mere storstilede opgaver som bebyggelsesplaner for helt nye kvarterer eller tegninger af prominente bygninger.

De næste par søndage kan du her i avisen læse mere om et par udvalgte projekter fra den 100-årige fødselsår – Stadsarkitektens Kontor.

Udvalgsformand H.J. Baden, borgmester Jakob Jensen og stadsarkitekt Draiby på inspektion af opførelsen af Den Permanente Badeanstalt i Risskov i begyndelsen af 1933. Stadsarkitektens Kontor havde tegnet den nye badeanstalt. Fotograf: Stadsingeniørens Kontor, Aarhus Stadsarkiv.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Da Aarhus skød i vejret med højhuse på bare marker

I denne måned er det 100 år siden, at Stadsarkitektens Kontor blev oprettet, og siden har kontoret med stadsarkitekten i spidsen haft stor indflydelse på byens udvikling. I anledning af jubilæet sætter stadsarkivet i disse uger fokus på nogle af de opgaver, som har været inde over Stadsarkitektens Kontor.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Et af de områder, som Stadsarkitektens Kontor siden 1950'erne har haft stor indflydelse på, er bebyggelsesplaner for byens boligområder. Aarhus Kommune lå i 1950 klemte inde mellem Vejlbjerg, Hasle-Skejby- Lisbjerg, Tilst-Kasted, Åby, Viby og Holme-Tranbjerg, der alle var selvstændige sognekommuner. Kommunen var ved at løbe tør for byggegrunde, så indtil kommunesammenlægningen i 1970 blev pladsproblemerne løst ved at bygge opad.

Fra mark til højhus

Rundt omkring i kommunen var der endnu nogle få ubebyggede markarealer eller kolonihaveområder. Mange af dem måtte snart vige til fordel for etagebyggeri. Et af områderne var Charlottenhøj, hvor kontoret udarbejdede en bebyggelsesplan med 550 lejligheder ved Paludan-Müllers Vej, Høgevej, Ekkedalen og Hammershusvej og med flere steder.

Det blev besluttet, at halvdelen af boligerne skulle opføres som boligforeningslejligheder, imens den anden halvdel skulle opføres af private bygherrer og konsortier. Desuden blev der givet

mulighed for opførelsen af et 12-etagers højhus, der i 1962 blev realiseret som Højhus Charlottenhøj, dog i 16 etager.

Også ved Stjernepladsen (1949-1959), Vorrevangen (1953), Frydenlund (1961) og Herredsvang (1968) stod kontoret for at udvikle bebyggelsesplaner for områderne. Ved Vorrevangen omfattede planen udover boliger også skole og butikstov. Planen indeholdt oprindeligt et forslag om et 13-etagers bolig højhus, hvis etagehøjde dog blev reduceret. Ved Herredsvang var det en del af planen at oprette parcelhusområdet i Kalenderkvarteret. Både blokke og parcelhuse blev opført i løbet af 1970'erne.

Med kollektivhuse og biograf

Et andet stort boligprojekt for Stadsarkitektens Kontor i 1950'erne var bebyggelsen af Langenæs. I 1952-56 udarbejdede kontoret en bebyggelsesplan for området. Planen blev lavet på baggrund af en arkitektkonkurrence vundet af civilingeniør V. Malling og arkitekt P.E. Skriver i 1952, og efter denne udarbejdede kontoret en ambitiøs plan med boliger, herunder kollektivhuse, butikker, biograf og børneinstitutioner.

Derudover arbejdede kontoret i 1955-56 på de bebyggelsesplaner, der gav mulig-

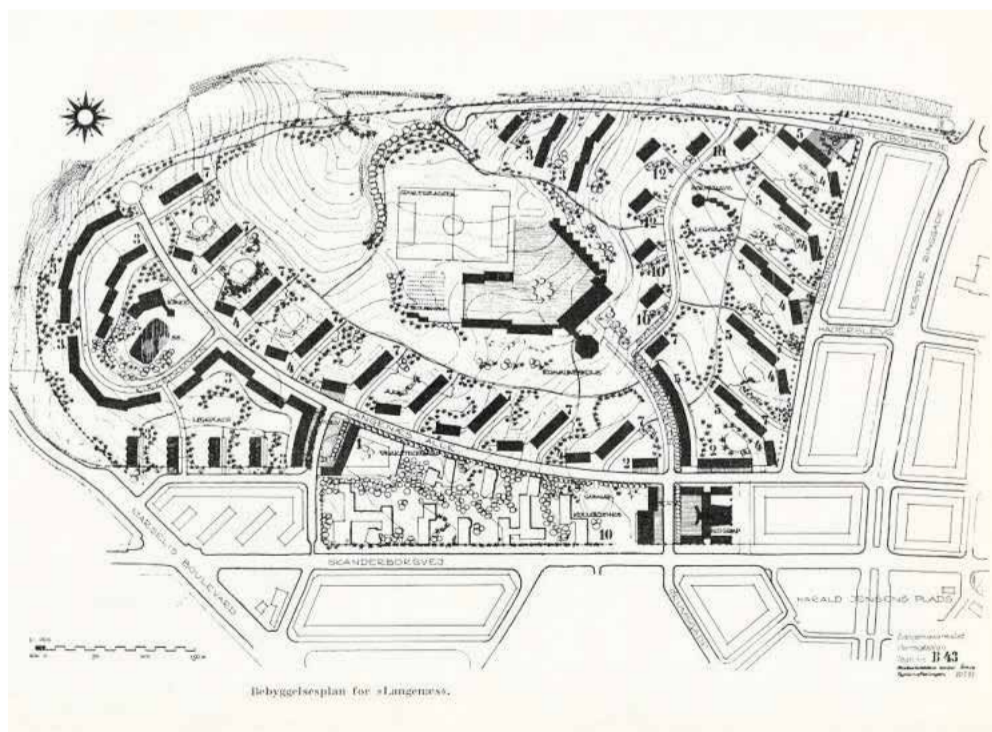

Børn leger foran de nyopførte boligblokke på Charlottenhøj ved Uglevej og Dybedalen i 1961, som Stadsarkitektens Kontor lavede bebyggelsesplaner for. Det store højhus kom først i 1962. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv

hed for byggeri af højhuse langs Marselis Boulevard. Disse højhuse blev realiseret i 1966 efter tegninger af Friis og Moltke. Friis og Moltke stod også bag tegningerne til ejendommene ved Vestervang, som blev til på baggrund af en bebyggelsesplan udarbejdet af Stadsarkitektens Kontor i 1962.

Vorrevangskvarteret ved Illerupvej blev også opført på baggrund af en bebyggelsesplan udarbejdet af Stadsarkitektens Kontor. Her var både kiosk, slagter og trikotageforretning. Foto: Stadsingeniørens Kontor, ca. 1965, Aarhus Stadsarkiv

Bebyggelsesplan udarbejdet af Stadsarkitektens Kontor i 1952-1953 for Langenæs. Kortet stammer fra Aarhus Kommunes beretning 1952/1953. Stadsarkivet

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Stadsarkitekter i 100 år - også i sportens tjeneste

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I denne måned er det 100 år siden, at Stadsarkitektens Kontor blev oprettet, og siden har kontoret med stadsarkitekten i spidsen haft stor indflydelse på byens udvikling. I anledning af jubilæet sætter stadsarkivet i disse uger fokus på nogle af de opgaver, som har været inde over Stadsarkitektens Kontor.

I sidste uge kunne stadsarkivet fortælle om, hvordan Stadsarkitektens Kontor stod bag de bebyggelsesplaner som lagde grunden for de boligblokkeområder, der skød i vejret fra 1950'erne og frem. I denne uge er det kontorets rolle inden for bygninger til sportsudfoldelser, der er i fokus.

Svømning året rundt

Et af Stadsarkitektens Kontors mest berømte opgaver er Badeanstalten Spanien – oprindeligt kaldet Aarhus Kommunale Badeanstalt. Bygningen med adresse på Spanien 1 blev tegnet af stadsarkitekt Frederik Draiby i funktionalistisk stil. Da badeanstalten stod færdig i 1933, var det langt fra alle aarhusianere, der havde eget bad, og badeanstalten skulle, som navnet antyder, også fungere som et sted, hvor aarhusianerne kunne komme i bad. Derudover indeholdt badeanstalten selvfølgelig også svømmehal, og i mange år prøvede flere af verdens bedste svømmere kræfter med hinanden i det aarhusianske vand.

Også Den Permanente Badeanstalt i Risskov tegnede stadsarkitekt Draiby streger-

ne til. I modsætning til byens tidligere strandbadeanstalter skulle Den Permanente ikke tages ned om vinteren, og bygningen skulle således konstrueres til at kunne holde til vinterens hårde vejr. Badeanstalten blev derfor til gennem et samarbejde mellem Stadsarkitektens Kontor og Stadsingeniørens Kontor. Ligesom Badeanstalten Spanien blev også Den Permanente Badeanstalt indviet i 1933.

Stalde og tag over hovedet

I 1977-1979 satte kontoret gang i opførelsen af nye stalde på Jydsk Væddeløbsbane, og selve konstruktionen blev udført som et projekt for arbejdsløse unge. Få år senere måtte kontoret træde til, da cykelbanens tribune nedbrændte i 1980 og en ny skulle opføres.

Også Aarhus Svømmestadion har kontoret arbejdet med. I 1981 tog en efterårsstorm sig af den plastboble, der fungerede som overdækning for svømmestadiet. Kontoret blev bestilt til at tegne en ny fast konstruktion, og i 1986 kunne Aarhus Svømmestadion genindvies med rigtigt tag over hovedet for svømmerne.

Da Aarhus Idrætspark op til det nye årtusind skulle gennemgå en større renovering og ombygning, stod Stadsarkitektens Kontor for den forudgående arkitektkonkurrence. Arkitektkonkurrencen blev i 1997 vundet af BBP Arkitekter, der skitserede byggeriet af nye tribuner på stadion og opførelsen af en ny idrætshal kaldet Arenaen. I kølvandet på arkitektkonkurrencen udarbejdede Stadsarkitektens Kontor i 1999 en lokalplan for projektet, der blev realiseret

Den Permanente Badeanstalt i Risskov skulle modsat tidligere udendørs badeanstalter ikke pilles ned om vinteren. Den blev konstrueret til at kunne holde til vinterens hårde vejr, som her i 1956, hvor der bliver savet hul i isen. Fotograf Børge Venge, Aarhus Stadsarkiv.

frem mod 2001, hvor det nye sportskompleks blev indviet.

Aarhus Stadions nye tribune var godt fyldt op, da et forstærket FC Aarhus-hold i 2002 tog imod Manchester United året efter stadions genindvielse. Fotograf Peter Thyssen, Aarhus Stadsarkiv.

Det var stadsarkitekt Frederik Draiby, som i starten af 1930'erne tegnede den smukke funktionalistiske bygning, vi i dag kender som Badeanstalten Spanien. Fotograf Aage Fredslund Andersen, ca. 1933, Aarhus Stadsarkiv.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Blot 60 år efter jernbanen blev anlagt i byen, var banegraven for lille og måtte udvides. Udvidelsen gik blandt andet ud over Hallsvej, der blev decimeret til Hallssti (beliggende lige uden for billedets venstre side). Også den gamle Frederiksbro, der ses på billedet, måtte udskiftes med en større. I højre side af billedet ses Morten Børups Gade. Foto: Hammerschmidt Foto, 1922, Aarhus Stadsarkiv.

Byen og banegraven - kapitel 1

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Et af de største fysiske aftryk på Aarhus er banegraven. På luftfotos ser man med det samme, hvor meget jernbanen fylder i Aarhus. Men kvarteret omkring banegården er under forandring. Rutebilstationen skal flyttes, indretningen af Banegårdspladsen skal genovervejes, og Aarhus Byråd har igangsat undersøgelser af mulighederne for at bygge by hen over banegraven.

Torsdag 31. oktober bliver der på rådhuset afholdt konference om udviklingen af banegårds-kvarteret. Diskussionerne om banen og byen er langt fra nye. I denne uge bringer vi den første artikel i en serie, hvor stadsarkivet ser på, hvordan jernbanen og banegraven har påvirket byen, siden den blev anlagt i 1862.

Et jysk jernbanecenter

I 1862 blev banestrækningen mellem Aarhus og Randers indviet. Den nye banegårdsbygning blev placeret på en bar mark i byens sydligere udkant – lige ved kommunegrænsen til Viby.

Allerede ved etableringen satte jernbanen sine tydelige spor på byen. En slugt, der førte jernbanen ind til byens nye banegård, måtte graves ved det smalleste punkt mellem Aarhus Ådal og Frederiksbjerg. Banegraven fik to spor, og ved banegården forgrenedes spornettet til et stort centralværksted, den gamle godsbanegård (ved den nuværende busterminal), havnen og senere til Østbanegården, der blev anlagt i 1877. Aarhus' rolle som knudepunkt for den jyske jernbanetrafik skulle i løbet af nogle årtier få stor betydning for byens arealanvendelse og beskæftigelse.

I 1855 havde Aarhus blot været landets femtestørste by. Jernbanen

skabte vækst til byens virksomheder, der nu nemmere kunne få afhændet deres varer. Nye jobs blev skabt, og folk søgte mod byen for at blive en del af udviklingen.

Fra Viby til Aarhus

Allerede i 1873 havde byens indbyggertal passeret både Aalborg, Helsingør og Odenses. Mange af tilflytterne slog sig ned i det nye kvarter, der skød op omkring banegården. Store dele af det nye kvarter lå dog i Viby Kommune. Det var urimeligt, mente Aarhus Kommune, at de i Viby fik del i det vækstcentrum, der opstod omkring jernbanen, når det var skabt af Aarhus Kommune.

Andre problemer for Aarhus Kommune var, at den ikke havde kontrol med bygnings- eller sundhedsvæsenet i det nye kvarter, og at størstedelen af beboerne i kvarteret arbejdede i Aarhus, men betalte skat til Viby. I sognerådet i Viby var man derimod bekymret over

udsigten til at få et arbejderkvarter og større udgifter til skolevæsenet uden at få tilstrækkeligt ekstra i kommunekassen fra skatterne.

Fra begge sider var der interesse for at finde en løsning, også fordi der var en del flytteri frem og tilbage mellem Aarhus og Frederiksbjerg, hvilket var besværligt med hensyn til fattigforsørgelse, skolegang og politi. Aarhus Kommunes forhandlinger med Viby Sognekommune resulterede i, at 88 tønder land blev indlemmet i Aarhus i 1874. Det indlemmede areal skubbede Aarhus' sydlige bygrænse til omtrent der, hvor Ingerslevs Boulevard og Odensegade forløber i dag.

Nye gader

De første bygninger langs banegravens sydlige side blev opført i 1870'erne nærmest Frederiks Allé (hed dengang Skanderborgs Chausé) og Frederiksbroen. Den nye gade blev i 1875 navngivet Hallsvej ef-

ter den tidligere minister C.C. Hall. Banegravens sydlige "gadeflanke" blev navngivet efter landstingsmedlem og fabrikant M.P. Bruun, der ejede jorden omkring banegraven.

Banegravens nordlige gade, der blev opført samtidig, fik navnet Kriegersvej og forbandt Orla Lehmanns Allé og Frederiks Allé. Vest for Frederiksbroen blev Morten Børups Gade anlagt og navngivet efter den tidligere rektor for Aarhus Katedralskole. Banegraven endte altså med at blive omkranset i tre verdenshjørner af gader, der lå direkte ud mod baneterrænet, kun adskilt af en skrænt, rækværk og beplantning. Et landskabeligt greb for indfletningen af jernbanen i Aarhus, som endnu hersker.

Den kommende tid vil vise, om der vil ske ændringer. Planer har der været mange af, og det er emnet i de følgende ugers artikler.

Skulderklap til Rethinkers

AARHUS: Da Andelskassen i Aarhus for nylig skulle finde en modtager af 10.000 kroner fra bankens Lokallåns-pulje, faldt valget på frivilligprogrammet Rethinkers, som Visit Aarhus står bag. Rethinkers blev oprindeligt etableret i forbindelse med Europæisk Kulturhovedstad Aarhus 2017, men er siden blevet videreført af Visit Aarhus.

Rethinkers er med til at gøre en kæmpe forskel for Aarhus på mange forskellige områder. De giver byen et løft som turistmål, og det giver penge til byens virksomheder og skaber nye arbejdspladser. Rethinkers er samtidig en uundværlig arbejdskraft i forbindelse med de mange arrangementer, der afholdes i Aarhus. Og så er hele frivilligprogrammet

De frivillige Rethinkers har fået 10.000 kroner fra Andelskassen i Aarhus. PR-foto

med til at aktivere en masse mennesker som frivillige og skabe socialt sammenhold, siger centerdirektør Søren Dahl i en pressemeddelelse.

Frivilligkoordinator Anne-Sofie Søgaard Thomsen glæder sig over bidraget, da frivilligprogrammet ikke tjener nogen penge.

- De frivillige Rethinkers lægger et stort arbejde gen-

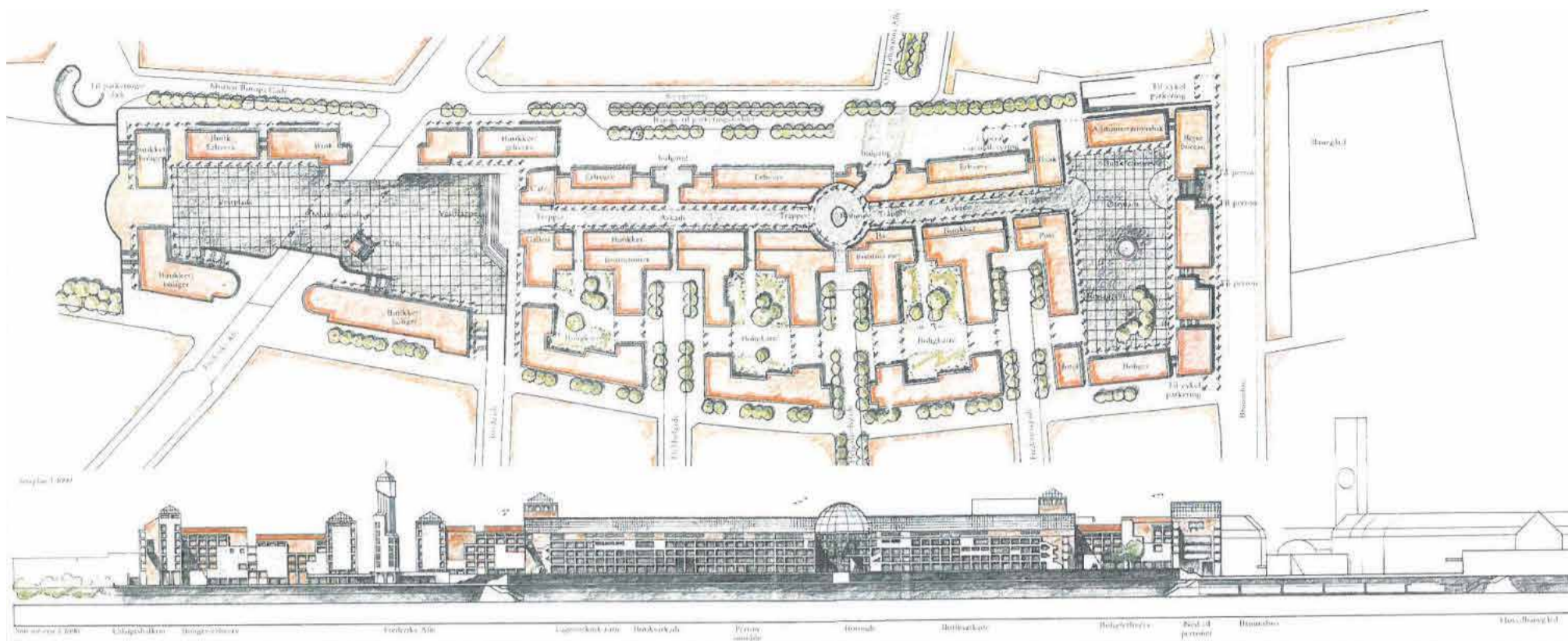
nem året, og det skal naturligvis anerkendes. Derfor holder vi hvert år en "Klap på skulderen-fest". På grund af Andelskassens donation har vi fået mulighed for at gøre lidt ekstra ud af festen i år, udtaler Anne-Sofie Søgaard Thomsen. /KLS

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Århus City Center hed det storstilede projekt, som i 1984 blev præsenteret. Århus City Center indeholdt boliger, kontorer, restauranter og hotel samlet i 135.000 etagekvadratmetre, der skulle bygges over banegraven. Illustration: C.F. Møllers tegnestue, 1984

Byen og Banegraven - kapitel 2

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Et af de største fysiske aftryk på Aarhus er banegraven. På luftfotos ser man med det samme, hvor meget jernbanen fylder i Aarhus. Men kvarteret omkring banegården er under forandring. Rutebilstationen skal flyttes, indretningen af Banegårdspladsen skal genovervejes, og Aarhus Byråd har igangsat undersøgelser af mulighederne for at bygge by hen over banegraven.

I sidste uge kunne du læse om banegravens etablering, og i denne uge sætter stadsarkivet fokus på tidligere planer om en overdækning af banegraven.

Tidlige tilløb til overdækning

I 1924 var en større udvidelse af banegraven færdig, og området fik i hovedtræk det udseende, det har i dag. Tankerne om en overdækning af banegraven har dog en lige så lang historie som banegravens anlæggelse.

Idéen om en overdækning af banegraven var imidlertid allerede blevet luftet offentligt i 1915 i et læserbrev i Århus Stiftstidende. Anledningen var den forestående udvidelse af banegraven, og forslaget sigtede på at skabe et nyt "centrum for Frederiksberg-handel" ved at overdække banegraven mellem M.P. Bruuns Bro og Frederiksbro.

Forslaget blev stillet igen under Besættelsen. Malermester Staalby bragte forslaget frem i byrådet som et hårdt tiltrængt beskæftigelsesprojekt for byens mange håndværkere. Forslaget skulle medfinansieres gennem en ansøgning til den statslige vejfond. Statsbanerne oplyste, at de kun ville gå med til en overdækning langs Hallssti. I sidste

ende faldt den delvise overdækning på grund af besættelsestidens materiale-mangel.

Kommunen og staten uenige

Når det kommer til planer for banegraven, er der to offentlige myndigheder – kommunen og staten – der skal nå til enighed om arealudnyttelsen og økonomi.

I 1955 blev der i byrådet atter stillet forslag om en overdækning af banegraven, men de ca. 10-15 millioner kroner – svarende til et sted

mellem 160 og 235 millioner kroner i dag – var et "temmelig afskrækkende beløb". Året efter kom Arbejdernes Landsbank, der havde til huse på hjørnet af M.P. Bruuns Gade og Hallssti, med et nyt forslag til en overdækning tegnet af arkitekt Mogens Klinge. Heller ikke denne plan kunne der opnås finansiering til eller enighed om.

Den store debat begyndte igen i 1960'erne. Bilerne havde for alvor gjort deres indtog i de danske byer, og der blev afsøgt mulighe-

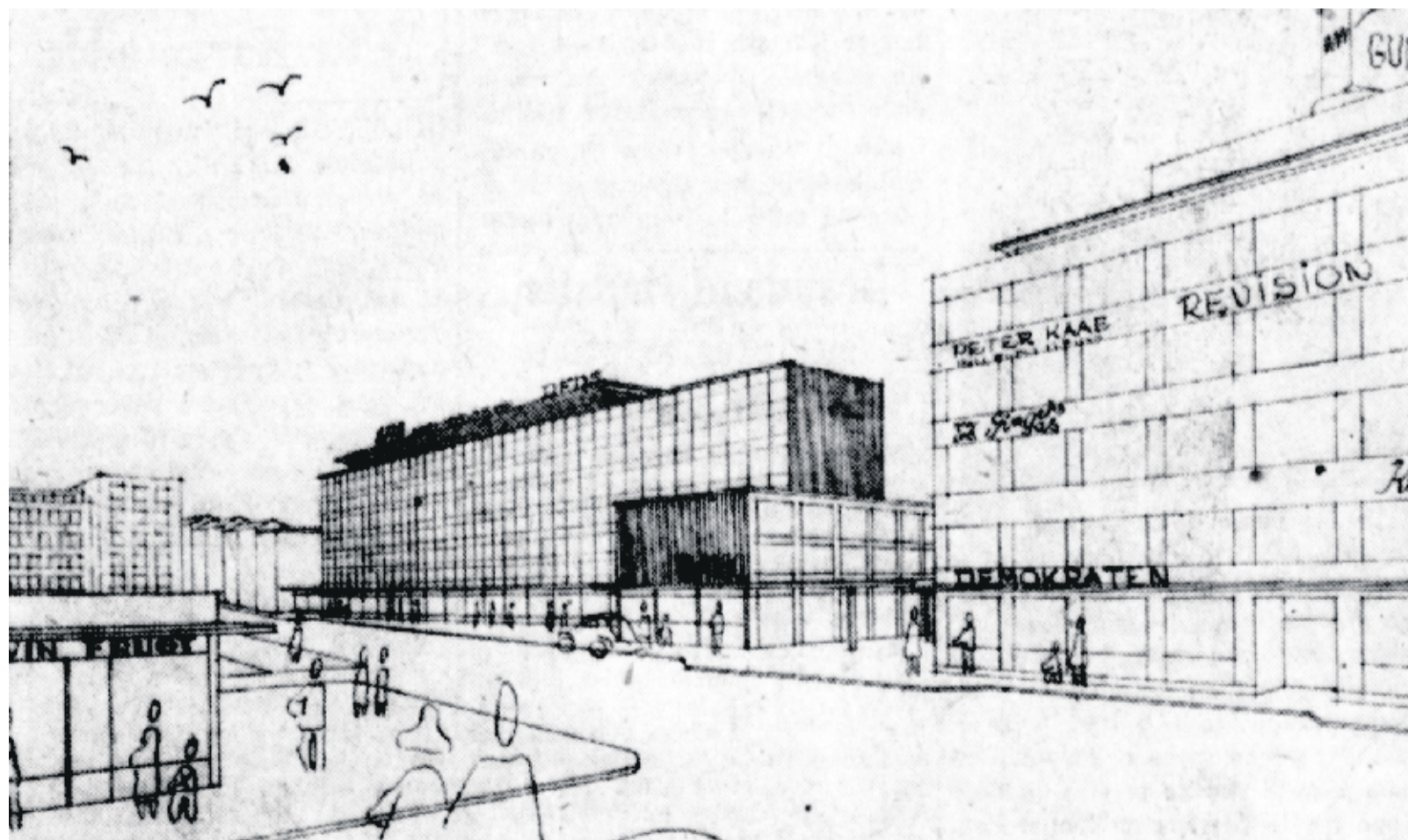
der for parkeringspladser overalt. En overdækning af banegraven eller som minimum parkeringspladser ved Kriegersvej og Hallssti blev foreslået, men staten gav afslag på finansiering fra Vej fonden i 1965.

Drømmen om et City Center

Overdækningen blev igen aktuel i 1980'erne. I første omgang stammede planerne fra statsbanerne i 1981, og siden kom et forslag fremlagt af ejendomsudvikleren Flemming Thomsen i samarbejde

med tegnestuen C.F. Møller i 1984.

Skitseprojektet, der hed Aarhus City Center, indeholdt boliger, kontorer, restauranter og hotel samlet i 135.000 etagekvadratmetre, men skitserne var for ufuldstændige til videre behandling i byrådet. Til gengæld blev Bruuns Bro udvidet med en overdækket cykelbalkon og trapper ned til perronerne i 1987. Det tætteste, vi i dag er kommet på drømmen om et City Center ved Banegraven, er Bruuns' Galleri, der åbnede i 2003.

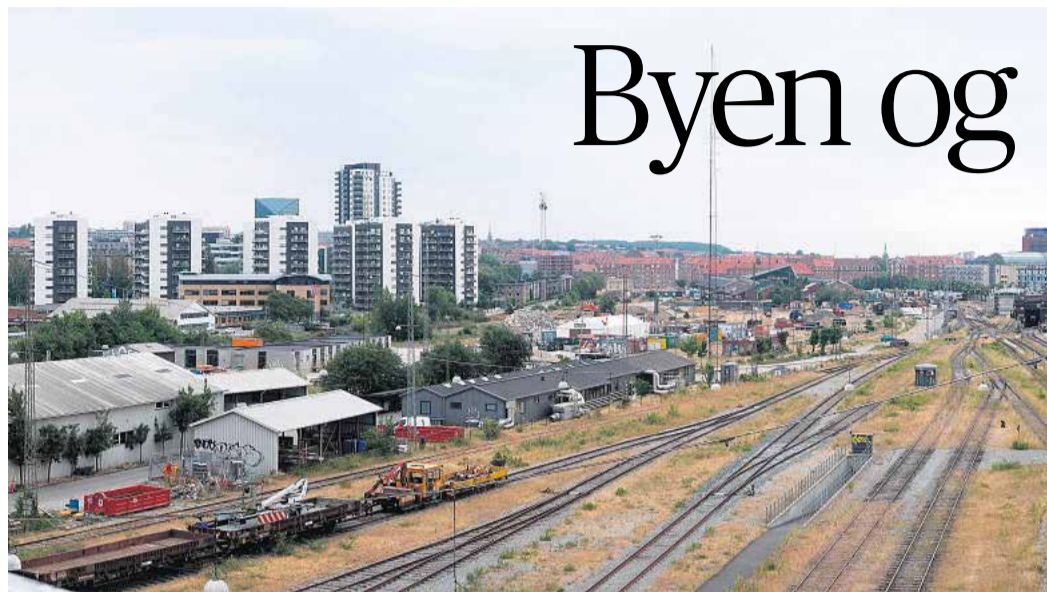
I 1956 kom Arbejdernes Landsbank med den aarhusianske arkitekt Mogens Klinge med et forslag til en overdækning af banegraven, der her ses skitseret med Demokratens Hus på hjørnet af M.P. Bruuns Gade og Banegårdsgade til højre i billedet. Illustration: Mogens Klinge, 1956, Demokraten.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Byen og

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Et af de største fysiske aftryk på Aarhus er banegraven. På luftfotos ser man med det samme, hvor meget jernbanen fylder i Aarhus. Men kvarteret omkring banegården er under forandring. Rutebilstationen skal flyttes, indretningen af Banegårdspladsen skal genovervejes, og Aarhus Byråd har igangsat undersøgelser af mulighederne for at bygge by hen over banegraven.

I sidste uge kunne du læse om tidligere ideer om en overdækning af banegraven, og i denne uge sætter stadsarkivet fokus på nogle af de seneste debatter om banegraven og dens udnyttelse. Kendetegnende er den sto-

re skala, banegravsdiskussionen nu bliver set som en del af. Omdannelsen af jernbaneterrenerne til bolig og cityfunktioner har siden årtusindskiftet blandt andet omfattet nedlægningen af Godsbanegården i 2000, og udflytningen af Centralværkstedet til Sonnesgade, der blev fuldført i 2012.

Fra togspor til vej

I 2007 blev banegraven udvidet med cirka 900 meter langs Ankersgade. Det var denne gang ikke for at give mere plads til togene, men derimod til bilerne. Udvidelsen var mulig, fordi de to sydligste godsspor ikke længe var i drift, og der kunne i stedet etableres en vej, der blev tilsluttet ringgadenettet. Formålet var at skabe en ny forbindelse mellem Ringgaden og det nye indkøbscenter Bruuns Galleri og Spanien.

Det skæve layout skyldes, at artiklen i avisen har været sat op over 2 sider. Her er den samlet til en side.

banegraven - kapitel 3

Banegraven som den ser ud i dag
fotograferet fra Ringgadebroen. Fotograf:
Ib Nicolajsen, 2018,
Aarhus Stadsarkiv.

I det nye årtusinde er forlængelsen af Værkermestergade sammen med ombygningen af den nordlige ambulancevej til nye letbanespor ind til videre den mest afgørende forandring, der er sket for banegraven.

Ny bydel på godsbaneterrænet

Den nu nedlagte godsbanegård i Skovgårds-gade blev opført i 1923, og både godsbanegård og rangerterræn optog et kæmpe grundareal i centrum af Aarhus. På grund af faldende godstransport blev godsbanegården nedlagt i 2000, og siden har Aarhus Kommune opkøbt grundarealet. Området er nu ved at blive omdannet til boliger, uddannelse, kontor og kulturaktiviteter.

Nærmere bestemt opkøbte Aarhus Kommune de nordlige godsbanearerale i 2008, og kommunen fulgte i 2012 op med købet af

de sydlige godsbanearerale. Ret beset tilhører godsbanearerale ikke banegraven, men de er dog en væsentlig del af det samlede baneterræns byomdannelse.

Overdækning til debat

Den første offentlige idé om en overdækning af banegraven blev luftet i 1915, men den politiske interesse for at overdække banegraven mellem Bruuns Bro og Frederiks Bro er i dag højaktuel. Endnu er der ikke truffet principbeslutning, men debatten blev genoplivet i 2001 i byrådet på foranledning af de to konservative byrådsmedlemmer Marie Louise Ebdrup og Niels Brøchner.

I 2007 kom ejeren af Bruuns' Galleri også på banen, og en gammel idé om en halbygning blev fremlagt. Det fik byrådet til at undersøge mulighederne for overdækning på ny, men

rapporten konkluderede, at overdækningen forudsatte en plan for spor og perroner, som BaneDanmark ikke havde. I 2009 kom både den konservative Niels Brøchner og partifællen Marc Perera Christensen på banen med overdækning, og ønsket blev genfremsat i byrådet i 2016.

Fremtiden er til forhandling

Statens plan for den kommende elektrificering af den jyske længdebane til Aalborg har den konsekvens, at Aarhus Hovedbanegård skal ombygges. Det skal den for at kunne rumme de elektriske installationer på grund af en for lav frihøjde under Bruuns Bro og vandrehallen. Det betyder også, at banegraven skal elektrificeres.

Et af tre løsningsforslag fremlagt i 2015 var at flytte perronerne og Hovedbanegården ud

i banegraven. Forslaget var stillet af BaneDanmark, men de meldte senere ud i august 2016, at løsningen ikke viste sig at give de ønskede fordele. Som spørgsmålet tidligere har været i Aarhus' historie omkring banegraven, omhandler det fordelingen af anlægsudgifter mellem kommunen og staten.

I disse uger kører debatten igen. Afspærringen af rutebilstationen har gjort sagen højaktuel, og hvis en overdækning skal gennemføres, skal det ske i forbindelse med elektrificeringen, som skal foregå fra 2022-2024. Derfor er et konsortium bestående af PensionDanmark, entreprenørfirmaet M.T. Højgaard og Aarhus Kommune netop nu ved at undersøge, om det er realistisk at gennemføre en overdækning.

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Rutebilstation var kun overgået i Amerika og London

Byen skal have en ny rutebilstation. Der har længe været talt om det, men nu er det ganske vidst, da den nuværende er nedstyrtningsruet. Aarhus Stadsarkiv fortæller i disse uger om rutebilstationens historie, og i denne uge er vi nået til byens anden rutebilstation, som lå samme sted som den nuværende.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I vinteren 1929-30 begyndte arbejdet på en ny rutebilstation på Amtmandstoftens "triangel" mellem Sdr. Allé, Fredensgade og Ny Banegårdsgade.

Statsbanernes godseks-peditionsbygninger blev revet ned med undtagen af to, som blev bygget ind i det nye kompleks. En allé af lindetræer langs Sdr. Allé måtte også lade livet, og snart skød nogle lave, grå bygninger i enkel funkisstil op, hvor der før havde været et vildnis af rustne skinner og ukrudt.

Arkitekten Wilhelm Kle-mann havde været på studierejse i udlandet og udtalte stolt, at den nye "rutebil-banegård" ville blive den største og mest moderne på kontinentet, da "tilsvarende kun findes i Amerika og London".

Rutebilstationen på Amtmandstoftens var fire gange større end sin forgænger i Rosengade.

Kommunen havde ønsket en facade ud mod Fredensgade, men hovedbygningen kom til at vende ned mod havnen på hjørnet af Sdr. Allé og Ny Banegårdsgade. Den havde restaurant, ventesal, toiletter, kontorer, pakhushus med godsekspedition og en butik. Ud mod Sdr. Allé lå en længe med garager flankeret af indgang mellem to butikker på hjørnet til Fredensgade og en benzinstation på hjørnet til Ny Banegårdsgade.

Omgivet af disse bygninger lå to perroner med holdepladser til fjern- og nærtrafik og med indkørsel fra Fredensgade og udkørsel fra Sdr. Allé. Al trafik med gods foregik via Ny Banegårdsgade, så passagerne kunne færdes trygt på perronarealet.

Dyrt, men godt

Byggeriet kostede 300.000 kr., og dertil kom en årlig leje af arealet til kommunen på 27.000 kr. i en tiårig periode fra 1930 til 1940, hvor rutebilsejerne skulle få forkøbsret til arealet.

Kommunen brugte i alt 300.000 kr. på gaderne omkring stationen, som rutebil-ejerne havde insisteret på at få belagt med moderne asfalt og ikke gammeldags bro-lægning. Dertil kom en dyr udvidelse af rullebroen over åen ved Dynkarken, hvilket borgmester Jacob Jensen ikke kunne dy sig for at nævne i sin åbningstale ved indvielsen den 30. maj 1930.

Dette udtryk for socialdemokraternes modvilje mod rutebiltrafikken formåede dog ikke at drysse malurt i bæget ved den festlige indvielse. Et orkester anførte en kortege af spritnye rutebiler ind på stationen, som var pyntet med blomster, bøgeløv og flag. Ovenover svævede en flyver fra Aarhus Amtstidende, som kastede blomster og reklamesedler ned over stationen.

Dagen bød på festtaler, festsange og til sidst en festmiddag på Hotel Royal. Kort efter åbningen meldtes også om tilfredse kunder. Dagligt blev op til 6.000 mennesker

Byens anden rutebilstation, der blev indviet på samme placering som den nuværende station i 1930, blev taget godt imod af aarhusianerne. Her er det rutebilen Randers-Spørring-Aarhus, der i 1934 bliver læsset med barnevogne og kufferter. Fotograf Aage Fredslund Andersen, 1934, Den Gamle By

kørt til og fra stationen i 500 vogne. Snart valfartede dele-gationer fra ind- og udland for at bese den aarhusianske rutebilsucces.

I medgang og modgang

Rutebiltrafikens ekspansion blev en alvorlig trussel for statsbanerne. For at klare konkurrencen havde man indsat motorlokaltoget på strækningen til Brabrand i 1923 og i 1925 til Risskov.

I 1930'erne begyndte statsbanerne at opkøbe ruter og oprettede endda sin egen rutebilstation ved godspakhu-

set mellem rutebilstationen og banegården med den begrundelse, at den private rutebilstation ved siden af var for lille. Rutebilerne fik også konkurrence fra Aarhus Sporveje, der på samme tid etablerede trambuslinjer til nabokommunerne Hasle, Viby, Åbyhøj og Vejlbyskov.

En anden udfordring var Justitsministeriets rutebil-nævn, som havde til opgave at regulere antallet af ruter, men i de fleste tilfælde holdt amtsrådene hånden over de lukningsstruede ruter.

Vørst var dog Besættelsen 1940-1945. På grund af mangel på benzin og gummidæk måtte kørslen halveres, så der heller ikke blev råd til at købe kommunen ud af rutebilstationen.

Ikke desto mindre var der ved krigens slutning 37 private og 14 offentlige ruter på Aarhus Rutebilstation. Vognene var dog stadig små med et gennemsnit på 20 siddepladser. Men med 20 ruter mere end i 1930 var den førhen så imponerende rutebilstation allerede blevet for trang.

Rutebilstationen efter udvidelsen fotograferet i slutningen af 1950'erne. Busserne er sidenhen blevet udskiftet med nyere modeller, men ellers er der ikke sket store forandringer på stationen de sidste godt 60 år. Foto: Stadsingeniørens Kontor, ca. 1957-1958, Aarhus Stadsarkiv

Den bombesikre rutebilstation

Der er planer for banegårdsområdet, og det ser ud til, at Aarhus inden for overskuelig fremtid får en ny rutebilstation. I denne uge fortæller Aarhus Stadsarkiv om den nuværende rutebilstations historie.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Den gamle rutebilstation var blevet indviet 1930, og dengang mente man, at den var så fin, at den lige så godt kunne have stået i London eller Amerika.

Men allerede i 1947 lød der andre toner, og den blev kaldt "en skamplet på byen" af det konservative byrådsmedlem Oluf Nielsen. Ikke blot så stationen farlig ud, den var også alt for lille. Bemærkningen faldt under byrådets behandling af en ansøgning fra stationen om at måtte lade forstadsruterne holde i Fredensgade af samme grund. På grund af mangel på penge og materialer måtte man nøjes med sådanne nødløsninger i efterkrigsårene, og i 1949 blev garagerne langs med Fredens-

gade revet ned for at skaffe plads til holdepladser.

Tilbage i 1947 havde Frederiksbjerg Handels- og Håndværkerforening fået arkitekt Carl Nielsen til at udarbejde en plan for en ny rutebilstation på det gamle amtssygehus på Ingerslev Boulevard med biograf og selskabslokaler, men stadsingeniøren frarådede at flytte stationen væk fra banegården. Rutebilejerne ville først heller ikke flytte, men efter afslag på endnu en ombygning i 1951 fik de lavet deres eget forslag til en ny station.

Atomsikker rutebilstation

Den ny rutebilstation blev tegnet af de unge arkitekter Blach Petersen, Herbert Jensen og Malling Pedersen. Det første forslag til 2,3 mio. kr. havde en treetagers hovedbygning ud mod Fredensgade og langs Sdr. Allé en perron med en godsbro, hvor-

fra man kunne læsse godset ud på tagene af rutebilerne. I 1954 endte man med at opføre den nuværende rutebilstation, som var 1 mio. billigere end det første projekt. Der blev kun råd til en lille grøn-hvid bygning i to etager og en benzintank på hjørnet af Fredensgade og Ny Banegårdsgade. Ved at spærre Ny Banegårdsgade og skrotte godsekspeditionen blev der til gengæld plads til flere rutebiler og til at udvide Fredensgade og Sdr. Allé med fire meter.

Den billige løsning skyldtes, at Indenrigsministeriet havde forbudt kommunen at stille byggegaranti, så man kun kunne støtte projektet med en lejenedsættelse. En ældre plan om underjordiske holdepladser havde man også måttet opgive. Under stationen opførte Civilforsvaret nemlig Danmarks første atomsikre garagean-

læg og beskyttelsesrum med et 1,35 m tykt betonloft, som skulle kunne modstå en fuldtræffer fra en russisk "atomkanon". Det er betondækket over dette anlæg, som i dag er nedstyrtningsstruet.

Ungdommelige elementer

Ikke kun den kolde krig, men også efterkrigstidens ungdomskultur kom til at præge den nye rutebilstation. Det fandt nemlig vej til avisens spalter, at den var blevet tilholdssted for "ungdommelige elementer", der drak, sloges og begik hærværk til stor gene for de rejsende og medarbejderne.

For at blive dette "stam-publikum" kvit bekostede man i 1982 en ombygning, hvor stationen fik sit nuværende udseende med glasvægge og en højere ventesal. DSB åbnede en burgerrestaurant med "big dane"-burgerne til en tier, og året efter fik

byens unge også et billigt alternativ til DSB, da den første busrute til København åbnede.

Allerede i 1964 og så sent som i 1992 blev der talt om at flytte rutebilstationen til en overdækning af perronerne øst for Bruuns Bro, men det blev ved snakken. I 1990'erne var flere modeller for en fremtidig "busterminal" oppe at vende: På den nuværende placering i kombination med et p-hus, et super-stoppested på Banegårdspladsen eller en ny station på baneterrænet, tættere på banegården og gerne i niveau med banegårdshallen.

I forbindelse med den socialdemokratiske regerings tilbud om 25 mio. til at styrke kollektive trafik i 1999 vedtog byrådet projektet "Dækket", hvor den fremtidige rutebilstation skal ligge bag det tidligere posthus på en platform i niveau med

banegårdshallen. I nullerne trak den borgerlige regering løftet om støtte tilbage, så projektet måtte finansieres ved salg af byggegrunde.

I helhedsplanen "Perlekæden" fra 2012 planlægges en tæt bebyggelse af området med udvidelse af Bruuns Galleri oven på den planlagte busterminal. Al ind- og ud-kørsel skal ske via en rampe til Ny Banegårdsgade, hvor trafikken derfor indskrænkes.

Heller ikke denne plan er blevet endeligt vedtaget, og lige nu afventer man en endelig plan for hele området ved banegården med en evt. overdækning af banegraven, som skal finde sted i forbindelse med Banedemarks elektrificering af jernbanenettet i første halvdel af 2020'erne. Så hvornår og hvor Aarhus igen får en fuldt fungerende rutebilstation, står endnu hen i det uvisse.

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Træer med rødder i historien

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Aarhus skal plante flere træer. 10.000 nye træer ønsker byrådet placeret i Aarhus Kommune frem mod 2025.

Træer gør vores by til et smukkere og bedre sted at bo. De skaber et bedre mikroklima og en større biodiversitet. Og så fortæller de historie, for træer kan blive ældre end selv de ældste mennesker. Derfor finder vi rundt i det gamle Aarhus træer, der bogstaveligt talt har rødder i historien. Stadsarkivet har i samarbejde med Teknik og Miljø lavet en vandretur til 11 historiske træer.

Den fulde tur kan findes på app'en Opdag Aarhus, men et udpluk af de smukkeste og mest historiefortællende træer præsenteres her.

Find "Opdag Aarhus" i din App-store eller på opdag aarhus.dk.

De gamle kirkegårdstræer

I Rådhusparken findes flere historiske træer. Et af dem er et bøgetræ, der blev plantet i 1860, da området endnu lagde jord til Søndre Kirkegård. Kirkegården blev oprettet i 1818, mens Aarhus var i en rivende udvikling. Det betød, at byens små kirkegårde hurtigt blev fyldt op, og der var derfor behov for en ny kirke-

gård. I 1861 blev der opført et kapel på kirkegården af tømrermester Steinbrenner. Kapellet blev stærkt beskadiget af schalburgtangeangrebet på rådhuset i 1945 og blev revet ned samme år.

I 1920 blev dele af kirkegården sløffet ved anlæggelsen af Park Allé. Den sidste person blev begravet på kirkegården 21. november 1926, men den blev først officielt nedlagt i 1947. I dag er området hjem for det nye rådhus fra 1941. Resten af kirkegården er lavet til park, men nogle af de oprindelige gravsten fra Søndre Kirkegård blev gemt af historiske og æstetiske årsager, og de kan ses i parkens sydlige del tæt ved træet.

Træerne i mølleengen

Mølleparkens historie hænger sammen med Aarhus Mølle, deraf navnet. Parken, hvori der står et asketræ fra 1850 og en blodbøg fra 1880, er anlagt oven på de gamle mølleenge. Aarhus Mølle nævnes første gang i 1289 og prægede området og Aarhus i mange århundreder. Borge og bønder i Aarhus havde pligt til at anvende møllen, og de skulle betale afgift af korn og malt, de fik malet. Mølleedriften ophørte i 1913.

I 1926 døde den sidste ejer, der boede på møllen, Wilhelmine Weis. Arealet overgik herefter til offentligt eje, og bygningerne blev testamen-

teret til Den Gamle By, hvor dele af Aarhus Mølle kan ses i dag. Ved anlæggelsen af parken forsøgte man at bevare nogle af de gamle træer, men i forbindelse med en udvidelse af biblioteket i 1964-1967 blev en række af dem fældet til fordel for nye diagonale veje.

Fra kirkegård til hundeskov

I 1870 blev der plantet en hestekastanje på Skt. Oluf Kirkegård. Kirkegården lå, hvor der i dag er en lille park på hjørnet af Skt. Olufs Gade og Kystvejen. Skt. Olufs Kirke faldt sammen i 1548, men kirkegården blev benyttet frem til 1813 og officielt nedlagt i 1893. Kirkegården var større end den nuværende park, men man ved ikke hvor meget. Den gik dog ud til kysten sammen med resten af Mejlgade.

Efter nedlæggelsen af kirkegården blev grunden i en periode brugt som legeplads blandt kvarterets drenge. Det var ikke unormalt, at de efter en storm fandt kranier efter den gamle kirkegård. Det er i dag muligt at se omridset af den gamle kirke, da en rekonstruktion blev gjort mulig efter udgravninger af Nationalmuseet i 1947-48. Selve hestekastanjen er der også kun stubben tilbage af. I juni i år blev det knap 150 år gamle træ fældet, da der efter et svampeangreb var risiko for, at træet kunne vælte. Dele af stammen ligger nu i Havreballe Hundeskov, og resten er blevet omdannet til kunstværker af en lokal kunstner.

Fra gammel elm til ung eg

I 2015 blev der plantet et egetræ op ad domkirkens sydside. Selvom træet er forholdsvis nyt, så har det alligevel en historie. Da træet blev plantet i Aarhus, var det allerede 25 år gammelt, og stod førhen på Fyn. Træet er plantet på samme sted, hvor der engang stod et gammelt elmetræ, som nogen måske kan huske. Elmetræet blev plantet i 1890'erne og døde af alder i 1988. Det "nye" egetræ, der i dag pryder pladsen, har været længe undervejs. Siden 1988 har der været forskellige forsøg på at få et nyt træ til stedet. Høje omkostninger til arkæologiske undersøgelser betød, at træet ikke blev nedplantet i jorden. I stedet står det i en stor kumme oven på belægningen.

Bispetov har helt tilbage til den katolske tid været bebygget med huse, der havde tilknytning til Aarhus Dom-

Stien, der går mellem den gamle lindetræsallé, som stadig findes i Rådhusparken, var i sin tid en sti hen til kirkegårdens kapel. Foto: Stadsingeniørens Kontor, 1930-1938, Aarhus Stadsarkiv.

Mølleparken med mange af de historiske træer fotograferet før en større omlægning af parken, der blev påbegyndt i 1964. Fotograf Børge Venge, Den Gamle By.

kirke. Anlæggelsen af Bispetov, som vi kender det i dag, startede med nedrivningen af Bispegården i 1882. Efter en strid mellem Jydsk Andels-Foderstofforretning og byens borgerskab og kommunen i 1915 blev de sidste huse, en husrække mellem Skt. Clemens Torv og Bispetov, revet ned. Efter Bispetov var ryddet for bebyggelse, begyndte den endelige anlæggelse af torvet fra 1916-21.

I dag er der kun den store stub tilbage fra den prægtige hestekastanje på Skt. Olufs Kirkegård. Stubben er nu hjemsted for både småplanter, larver, biller og mange andre insekter. Fotograf: Kio Ng Jørgensen, Aarhus Stadsarkiv.

Det gamle elmetræ ved domkirken nåede at opleve næsten 100 års aarushistorie, før det måtte fældes. I dag har en ung eg overtaget dets plads. Fotograf Aage Fredslund Andersen, ca. 1932, Aarhus Stadsarkiv

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Alle tiders jul med pressefotograferne

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Blandt Aarhus Stadsarkivs mange arkiver findes også Århus Stiftstidendes arkiv. Det er en ren guldgrube, når det kommer til billedmateriale fra de sidste godt 80 års Aarhushistorie.

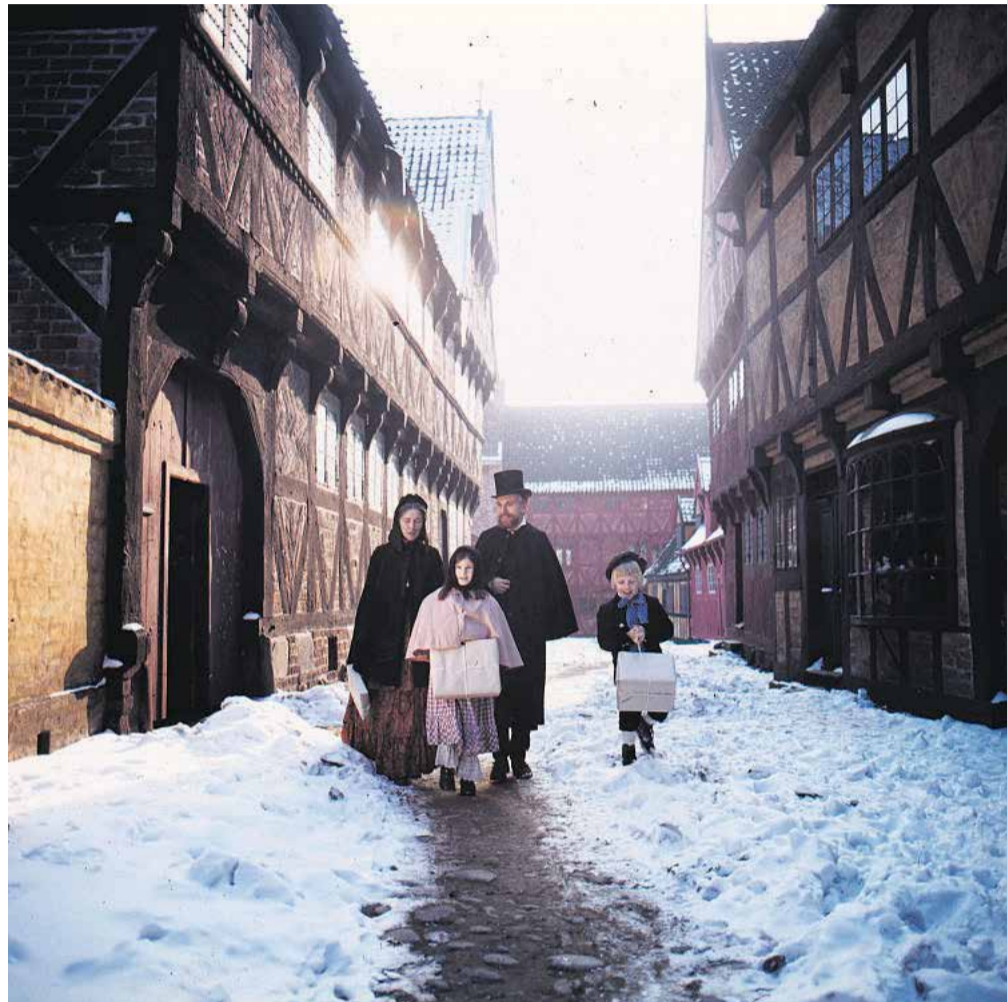
Avisens mange skiftende fotografer har naturligvis også været ude at dokumentere byens juleliv, og her kan du se billeder fra fem udvalgte fotografer, som alle har haft tilknytning til Århus Stiftstidende. Du kan selv gå på jagt i avisens arkiv på AarhusArkivet.dk.

Før fjernsynets gennembrud var julen tiden, hvor man gik i teater. Et bestemt teaterstykke forbindes mere end noget andet med julen. Det er "Nøddebo Præstegård", der på trods af til tider dårlige anmeldelser er Aarhus Teaters største publikumssucces. Stykket blev første gang opført 2. juledag 1903 og i alt er det blevet til 296 forestillinger fordelt over 16 sæsoner i perioden 1903-86. En af de mange gæster i 1957 var Stiftstidendes fotograf Ib-Rahbek-

Julen er for mange lig med ekstra travlhed. Det var også tilfældet på det nu hedengangne hovedpostkontor i banegårdsbygningen, hvor avisens fotograf Jørn Timm var en tur forbi i 1961. I anledning af julen var der her blevet hyret ekstra julemedhjælp til at sortere de mange julehilsner. Fotograf: Jørn Timm, 1961, Aarhus Stadsarkiv.

For mange århusianere er en tur i Den Gamle By en fast juletradition. På billedet er det Stiftstidendes fotograf Preben Hupfeld, som er taget på en tidsrejse tilbage til 1864. Fotograf: Preben Hupfeld, 1972, Aarhus Stadsarkiv.

Ryesgade emmer af hyggelig julestemning med julelys, sne på bilerne og banegården med juletræer i midten på billedet her fra 1957. Billedet er taget af Demokratens fotograf Børge Venge, som senere også fik ansættelse på Stiftstidende. Fotograf Børge Venge, 1957, Aarhus

I julen 1986 var det en højere understøtte, som stod på medlemmer af Venstresocialisternes Ungdom (VSUs) ønskeseddel. Med en tom julesæk afholdt de demonstration på Skt. Clemens Bro i julen 1986, hvor fotograf Jens Tønnesen her har forevigt dem. Fotograf Jens Tønnesen, 1986, Aarhus Stadsarkiv.

**AARHUS
WIKI**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

**AARHUS
ARKIVET**

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Store mængder decembersne i 1981 gjorde livet surt for bilister, men bragte til gengæld glæde til byens børn. Børn og pædagoger fra Byggelegepladsen fra Musvågevej tog 22. december turen ud til Hørhaven, hvor sneen lå tyk og hvid. Julen i 1981 blev en af de i alt blot syv landsdækkende hvide jule i det 20. århundrede. Billedet kan også opleves i den netop udkomne bog om Aarhus i 1980'erne. Bogen er fjerde del i serien "Aarhus i årtier – Aarhusianernes historie fortalt i billeder". Fotograf: Preben Hupfeld, 1981

Når sneen falder over Aarhus

Indtil videre er der ikke meget, der tyder på, at det bliver hvid jul i år. I stedet kan vi se tilbage på andre år, hvor århusianerne har kunnet opleve hvide juledage og juleaftener - til stor glæde for børn og barnlige sjæle, og til lige så stor irritation for de mange julerejsende.

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: I 1915 var der snestorm over store dele af Danmark på juleaftensdag – også Aarhus blev ramt af "det ubløde Vejr", som Århus Stiftstidende kaldte det.

Otte år senere var den gal igen. I december 1923 kunne Århus Stiftstidende rapportere: "Den voldsomme Snestorm, der Juleaften og Julenat gik over Danmark, har flere Steder anrettet Ravage og ikke mindst haft Indflydelse paa den i Forvejen overbelastede Trafik. Snefaldet var i Virkeligheden kolossalt, og da det samtidig baade fryste og blæste, blev det flere Steder Fygevejr 1. Juledag."

Særligt vakte det opsigt, da et tog med afgang fra Fredericia til Aarhus sent juleaften kørte fast i sneen lidt nord for Tvingstrup ved

Horsens. Først næste morgen lykkedes det at få toget fri, da en sneplov blev sendt afsted fra Aarhus.

Hvid december

Statistisk set er chancen for hvid jul ikke stor. Alligevel oplevede Aarhus at have hvid jul fire år i træk fra 1938-41. Særligt i 1938 var der masser af sne, med de sædvanlige trafikale problemer og kaos til følge. I flere af vintrene under den tyske besættelse var der desuden lange perioder med kulde og sne. Vareknaphed og rationering gjorde disse julemåneder ekstra udfordrende. En udbredt beskæftigelse for byens børn var kul- og koksrapseri på havnen. Snerydningen blev desuden i disse år besværliggjort af, at motordrevne sneplove var forbudte på grund af benzinrationeringen.

Nogle læsere vil måske kunne huske december 1969, hvor mange veje i Aarhus og

omegn blev lukket på grund af et kraftigt snevejr, som varede knap to døgn. Mange bilister blev fanget i snemasserne, og Falck måtte indkalde ekstra personale for at kunne hjælpe alle de bilister, som sad fast i sne og trafik. Sneen blev liggende på grund af lave temperaturer, og nogle få dage senere blæste det op. Snefygningen dækkede veje og skinner til igen og gjorde det besværligt for alle trafikanter, som ville rejse hjem til jul.

Endnu flere vil nok huske december i 1981. Med en gennemsnitstemperatur på minus 4°, står denne december stadig som den koldeste december i moderne tid. I Aarhusområdet blev der målt temperaturer helt ned til minus 20°C natten til 18. december. Da der samtidig var faldet sne i dagene op til, lå sneen fin og hvid julen over.

Snekastning

I 1800-tallet havde kommunen ansvaret for

rydning af sne på de offentlige pladser og torve i byen samt vejene uden for byen – den såkaldte snekastning. Grundejerne havde ansvaret for at rydde fortove og veje ved egne bygninger – en ordning, grundejerforeningerne flere gange forsøgte at få ændret. Efterhånden overtog kommunen også ansvaret for en større del af snerydningen.

Kommunen brugte løst ansatte arbejdere til at udføre den kommunale snekastning. De blev hyret på timebasis og skulle selv medbringe redskaber til at udføre arbejdet. I 1909 var lønnen for at arbejde som snekaster 43 øre i timen. Til sammenligning fik en ufaglært arbejder i købstæderne 3,33 kr. for en dags arbejde i 1901. Byrådet udpegede et par af byens borgere til at være snefogeder. Snefogederne fik et mindre vederlag mod, at de sørgede for at hyre snekastere, overså arbejdet og udbetalte lønnen til de arbejdende.

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

Alle tiders nytårsbilleder

BYHISTORIE

Aarhus Stadsarkiv
i samarbejde med Århus Stiftstidende

AARHUS: Så lurer det nye år lige rundt om hjørnet, og i den forbindelse har Stadsarkivet endnu engang fundet stemningsfulde nytårsbilleder frem fra www.AarhusArkivet.dk.

Du kan også gå ind på www.aarhuswiki.dk og læse mere om de mange nytårs-traditioner, der gennem tiden har været i Aarhus.

Tidligere var det i de fleste hjem en fast tradition at spise torsk nytårsaftnen. I dag har torsken fået konkurrence af mange andre retter, men mon ikke den også er at finde på bordet i århusianske hjem igen i år. Her er det en stolt dreng, der fremviser sin nytårstorsk i 1958. Fotograf Ib Rahbek-Clausen, 1958, Aarhus Stadsarkiv.

Ved SBV i Ryesgade kunne århusianerne tidligere forsyne sig med alskens nytårsudstyr og -pynt. SBV, der stod for Selvbetjenings Varehus, åbnede i 1952 og var byens første rigtige varehus, hvor kunderne selv skulle tage varerne ned fra hylder. Fotograf Jørn Timm, 1960, Aarhus Stadsarkiv.

31. december 1965 havde Lilian og Henning Enemærke inviteret til nytårsaftnen i lejligheden på Ringkøbingvej. Her var både sjove hatte, truthorn og cigarer til at gøre aftenen festlig. Fotograf Ulla Møldrup Jensen, 1965, Aarhus Stadsarkiv.

På hjørnet af Jyllands Allé og P.P. Ørumsgade havde spasmagere været på spil ved den lokale købmand, der var blevet til "Bømand Karie Jensen" i løbet af natten til 1965. Fotograf Jørn Timm, 1965, Aarhus Stadsarkiv.

Tapas og Paella

Casa de Antonio

Århus eneste ægte Paella restaurant
189,- 2 personer 349,-

Stort udvalg i ægte Spansk kvalitets tapas
også veganske
4 stk. Tapasmenu fra 198,- Fri tapas 299,-

Tapasbaren
Nyd en øl/cocktail her ved vores højborde
med 1 tapas eller 2 – så giver vi 15% rabat på regningen
Se vores store udvalg og book bord på www.tapas-aarhus.dk

15% teater/musikhusrabat. Vis din teater-/musikhusbillet til samme aften

15% Studenterrabat

ÅBNINGSTIDER
Søndag - torsdag kl. 17-21
Fredag kl. 17-22
Lørdag kl. 12-15 og kl. 17-22

Hos Tapas & Paella i Casa de Antonio på Frederiksgade får du ægte spansk mad, som de serverer det på tapas barerne i Spanien.
Frederiksgade 52, 8000 Aarhus C, tlf. 86 188 188 www.tapas-aarhus.dk

Folkeoplysning - du lærer mere, end du tror!

FOF AARHUS

Foredrag og debat
Musik, sang og kor
Motion og sundhed
Før- og efterfødsel
Sprogkurser
Kreative fag
Madlavning m.m.

FOF Aarhus
H. H. Seedorffs Stræde 7
Tlf. 8612 2955
www.fof-aarhus.dk

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

I sygeplejeboligen på Amtssygehuset var der omkring 1939 godt gang i nytårsfejringen blandt de piger, som ikke havde vagt. Til festen havde alle pigerne iklædt sig falske studenterhuer. Fotograf David Kjær Andersen, ca. 1939, Aarhus Stadsarkiv.

Nye låger

- monteret på 1 dag

Skift kun låger efter mål, skuffer, evt. bordplade og... dit køkken bliver som nyt!

Jesper har bilen fuld af flotte låger.

Giv ham et kald - og han kommer gerne hjem til dig, så I kan finde lige præcis den lågetype, der passer bedst til dit køkken.

KØKKEN-RENOVERING

KØKKEN · BAD · GARDEROBE

Ring og bestil et gratis hjemmebesøg!

JESPER CHRISTENSEN

T: 40 29 70 28

Danmarks eneste landsdækkende kæde - din garanti for tryghed og kvalitet

Altid gode priser

STORT UDVALG I SENGE OG SENIORMØBLER

30 års erfaring

EL-STOLE
FRA 4500,-

OTIUMSTOL MED SKAMMEL
FRA KUN 1998,-

KOMPLET OTIUMSENG
FRA 3995,-

Silkeborgvej 268,
bagbyg.
8230 Åbyhøj
Tlf. 86 15 31 11

www.gissel-moebler.dk
Man-fre 10.00-17.30
Lørdag 10.00-14.00

Følg os på Facebook

VI LEVERER MØBLERNE UD TIL DIG

AARHUS
WIKI

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusWiki

AARHUS
ARKIVET

Klik her for at læse mere om emnet på AarhusArkivet

MENY

Byens Supermarked

ØSTERS OG CHAMPAGNE!

FUSTAGE MED
12 ØSTERS
Normandiet

100,-

Mandag d. 30. december fra kl. 13-18
Kom og smag og få inspiration! *Begrænset antal

ÆGTE KAVIAR

Dagspris
- se prisen
i butikken

TRØFLER

Dagspris
- se prisen
i butikken

Udskæring af kødkvægs oksemørbrad:

Vælg mellem
TOURNEDOS,
CHATEAUBRIAND
eller BØFFER

FRIT VALG
PR. 1/2 KG:

200,-

GÆLDER
KUN HOS
MENY LANGENÆS
FRA 29/12 2019
TIL OG MED
31/12 2019

MENY
Byens Supermarked

favoritvin.dk

Skanderborgvej 18 - 24 8000 Aarhus C - Tlf. 86140333
www.facebook.com/ByensSupermarked

